

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

2001–2002. tél

750 Ft

Kocsis Zoltán

*Daniel Harding
Christoph Prégardien*

Diana Krall

Herbie Hancock

**Bartoli kisasszony
és Gluck lovag**

ISSN 1416-1109

9 771416 110003

KARÁCSONYI MEGLEPETÉS: CD-MELLÉKLET

*Harmóniában a **matáv**val*

IL GIARDINO ARMONICO

2002. április 6. 19³⁰ Zeneakadémia

Művészeti vezető és szólista:

GIOVANNI ANTONINI - fuvola

Paolo Grazzi - oboa

Enrico Onofri, Marco Bianchi - hegedű

Stefano Barneschi - gordonka

Vanni Moretto - bőgő

Luca Pianca - lant

Riccardo Coni - csembalo

matáv

A szereplő- és műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

MŰSORON:

*D. Castello:
Sonata a quattro*

*G.B. Buonamente:
Sonata per tre violini*

*J. Pachelbel:
Canone e giga*

*A. Marcello:
d-moll oboaverseny*

*A. Vivaldi:
g-moll fuvolaverseny*

*A. Vivaldi:
F-dúr („La tempesta di mare“)
fuvolaverseny*

*A. Corelli:
G-dúr triószonáta*

*A. Vivaldi:
C-dúr piccoloverseny*

Az est fővédnöke:

MÁDL FERENC
Köztársasági elnök

Védnökök:

ROCKENBAUER ZOLTÁN

A nemzeti kulturális örökség minisztere

DEMSZKY GÁBOR

Budapest főpolgármestere

STRAUB ELEK

A Matáv elnök-vezérigazgatója

**Exkluzív
bérlet
2001-2002**

Második hangverseny

TARTALOM

ZENÉS SZÍNHÁZ

CECILIA BARTOLI <i>GLUCK-ALBUMA</i> _____	5
OPERAKRITIKA: <i>AIDA ÉS HARNONCOURT</i> _____	6
VÁZLATRAJZ <i>LUKÁCS GYÖNGYIRŐL</i> _____	7
SALZBURGI ÜNNEPI JÁTÉKOK 2001–2002 _____	8
HÍREK AZ OPERAVILÁGBÓL _____	9

EURÓPAI ZENEFŐVÁROSOK

PÁRIZS _____	10
--------------	----

CÍMLAPSZTORI

KOCSIS ZOLTÁN _____	14
---------------------	----

KRITIKA – KLASSZIKUS

 _____	18
 _____	20
 _____	25

HALÁSZ JUDIT OPERÁKRÓL MESÉL _____	23
VARGA TIBOR, A ZENE POLIHISZTORA _____	23

MESTEREK ÉS TANÍTVÁNYOK

KOVÁCS LÓRÁNT FUVOLAMŰVÉSZ ÉS SERES DÓRA _____	30
--	----

AFROZENE KÖZEL S TÁVOL _____	32
------------------------------	----

KRITIKA - VILÁGZENE, CROSSOVER

 _____	38
 _____	39
 _____	39

VANGELIS, A SZINTETIZÁTOR MÁGUSA _____	38
--	----

GRAMOFON GALÉRIA

AMADINDA ŰTŐEGYÜTTES _____	39
----------------------------	----

KRITIKA - JAZZ

 _____	44
 _____	45
 _____	44

BESZÉLGETÉS VICTOR BAILEY-VEL _____	45
-------------------------------------	----

ZENE AZ INTERNETEN

_____	51
-------	----

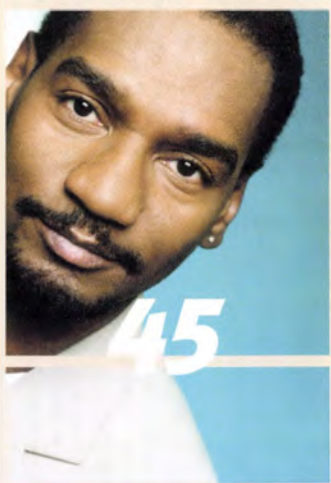
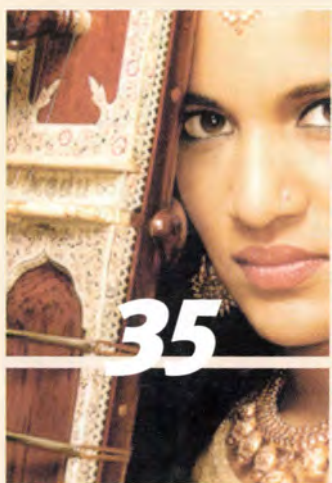
VERSENYGYŐZTESEK

TÓTH PÉTER _____	54
------------------	----

KONCERTAIÁNLÓ

STEVE HACKETT BUDAPESTEN _____	56
--------------------------------	----

GRAMOFON- ÉS MIDEM-DÍJAK 2001–2002 _____	63
--	----

CECILIA BARTOLI: GLUCK-ALBUM

- 8 ÁRIA METASTASIO SZÖVEGEIRE
  - LA CLEMENZA DI TITO; IL PARNASO CONFUSO; EZIO; LA SEMIRAMIDE; LA CORONA; ANTIGONO
  - AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK, BERLIN
- DECCA UNIVERSAL

Rendhagyó módon hadd kezdjem melléktémával.

1. A könyvecske az 1970 körüli gyönyörűséges DECCA-albumok (Solti-Varázsfuvola, Rózsalovag stb.) emlékét idézi fel. Segédlet helyett újra „műtárgyat” tartunk kézben; kemény kötésben, öregitett-stilizált papíron és szedésben az előzőektől a tasakig; tudós ízléssel válogatott egykorú kép- és szöveg-illusztrációkkal a British Museum, a Louvre és a bécsi Nemzeti Könyvtár anyagából. A manapság érvényteleníteni kívánt, de általam változatlanul tisztelt és kedvelt XVIII. század leg-

használta fel Metastasio librettóit. Némelyiket negyvenszer is megzenésítették!

Az újdonság nyolc terjedelmes részletet kínál nagyszerű zenei köntösben. Hat először hallható hanglemezen, egyik-másik talán egyszer sem hangzott fel az elmúlt 200–250 év alatt. A mitológiai-történelmi személy- és tájnévek – Semiramis, Atalanta, Parnasszus stb. – sorából a legismerősebb persze a La clemenza di Tito cím.

Mozart hősei közül Vitellia két, Sextus egy áriával itt is szerepel. (Nota bene, Mozart a Metastasio darabját átigazító Mazzolá verseire komponált.)

lényegében a császári karnagyai szolgálat éveiben. A nagy drámai jelenetek már a reform-opérák előzményei. A karakterek ábrázolásában a zenekar gyakran egyenrangú az énekszólammal.

AZ UTÓBBI ÉVEK LEGSIKERESEBB LEMEZEI

An Italian Songbook

(Bellini, Donizetti, Rossini)

Cecilia Bartoli; James Levine

DECCA 1997

Live in Italy

(Bizet, Mozart, Rossini, Schubert stb.)

Cecilia Bartoli; Jean-Yves Thibaudet,

Sonatori de la Gioiosa Marca

DECCA 1998

The Vivaldi Album

Cecilia Bartoli; Giovanni Antonini,

Il Giardino Armonico

DECCA 1999

Cecilia & Bryn: Duets

(Donizetti, Mozart, Rossini)

Cecilia Bartoli, Bryn Terfel; Myung-Whun Chung,

Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia

DECCA 1999

Rossini: Cantatas Vol. 2

Bartoli, Barcellona, Scano, Petroni, Florez;

Riccardo Chailly, Orchestra Filarmonica della Scala

DECCA 2001

The Gluck Album

Cecilia Bartoli; Akademie für Alte Musik

DECCA 2001

vonzóbb arcának e „kis tüköre” bibliofil kiadványként felülmúlja a korábbi Vivaldi-kötetet is. A szellemi-tartalmi tájékoztató hasonlóképp mintaszerű.

2. A szövegíró, Pietro Metastasio 1730-tól haláláig, 1782-ig bécsi *Hofdichter* a korszak opera-költészetének pápája, Leopardi szerint a legjobb olasz költő Tasso óta. Alapelve: „ha a drámában a zene az elsőségért verseng a költészettel, tönkretesz azt is, önmagát is”. A Gluckra szívesen hivatkozó Wagner mégis konvencionalistának nevezte, ám Händeltől, Nagy Frigyesztől és Mozarttól Nino Rotáig közel hetven komponista

3. A zeneszerző. Gluck lovagot „rendkívüli erejű drámai géniusznak” tartja, nagy irodalmi műveltségű, gondolkodó és szinte racionalista módra tudatosan és aprólékos figyelemmel alkotó művészként jellemzi Szabolcsi Bence. „Minden erőfeszitésemmel igyekeztem a zenét visszaterelni igazi rendeltetéséhez: hogy a költészetet szolgálja sajátos kifejezőeszközeivel” – írta Gluck. Tehát nem (csak) divatból vagy véletlenül fordult Metastasiohoz, hanem ihlető érzelmi drámai alaphelyzetek, témák kiaknázása végett. A Bécsben, Prágában, Rómában és Nápolyban bemutatott művek 1748–65 között készültek,

A Zűrzavar a Parnasszuson címűt Mária Terézia gyermekei adták elő Schönbrunnban, II. József esküvője alkalmából. A főhercegnők énekeltek, a későbbi II. Lipót csemláló mellől dirigálta a zenekart. A korona előadása csak atyjuk halála miatt hiúsult meg. Huszonegy évvel később ugyanezen a helyszínen zajlott le egy Mozart- és egy Salieri-bemutató. A színigazgató után játszott egyfelvonásos mintha Gluckkal és Metastasióval vitázott volna: Prima la musica, poi le parole – első a zene, utána a szöveg...

4. Bartoli tolmácsolása tökéletesen megfelel a glucki elképzelésnek és követelményeknek. Hét különböző figurát személyesít meg, a szerelmes tragikákon kívül egy tragikus szerelmű ifjú férfit, továbbá Erato műzsát (aki Euterpé lantján kíséri magát), valamint egy „lépcsőházi filozófust” az ókorból, valódi XVIII. századi „szabados” felfogással.

Lemezkarrierjének tizenkettedik esztendejében mi újat lehetne mondani Cecilia virtuozitásáról, tehetségéről, egyéniségéről? A hasonlítgatásnak nincs értelme: egyedülálló csillag ő az olasz énekművészet mára kiüresedett univerzumában, ki a dicső múlt nagyjai mellett is páratlan fényrel ragyog. Hogy hangszíne, modora, technikája változott-e, és mennyiben az évek alatt, azt vizsgálgassák az ének szakosok.

Mellesleg e csillag 1999 óta félmillió CD-t adott el a fentiekkel azonos elve alapján szerkesztett Vivaldi-műsorból. Ebben is „páratlan”!

Ukman György

TELEDIC/WARNER

A KIRÁLY – POLGÁR LÁSZLÓ
 AMNERIS – OLGA BORODINA
 AIDA – CRISTINA
 GALLARDO-DOMÁS
 RADAMES – VINCENZO
 LA SCOLA
 RAMFIS – MATTI SALMINEN
 AMONASRO – THOMAS HAMPSON
 HÍRNÖK – KURT STREIT
 PAPANŐ – DOROTHEA RÖSCHMANN
 ARNOLD SCHÖNBERG KÓRUS
 BÉCSI FILHARMONIKUSOK
 NICOLAUS HARNONCOURT

Ez a 2001 elején készült felvétel új fejezet az Aida előadás-történetében: alapjában tér el minden korábbtól! Elszánt kutatómunka (több száz Verdi-levél és a kottakiadások egybevetése – közöttük egy budapesti partitúra, amelyről sajátos megítélésünk meg többet), végül egy speciális Ricordi-vezérkötet megszerkesztése után Harnoncourt azt állítja, hogy ez a mű (is) a keletkezésének koráról és az akkori tendenciák mai érvényéről szól. Ismerjük a nagy karmester időszere „politikai üzeneteit”. Az új luxus-album rövid összefoglalójában, valamint a brit Gramophone novemberemberi számának terjedelmes interjújában mindössze két velős mondat olvasható e tárgyban: az Aidában és a vele majdnem egykorú Requiemben Verdi kétfelől közelít a vallásosság kérdésköréhez. A halotti mise magát a vallást jeleníti meg, az Aida a vakbuzgóságot; gyűlöletet, fanatizmuson és fundamentalizmuson alapuló hatalmat az államon belül és túl.

A gondolat megértéséhez az I. felvonás 15. perce ad kulcsot: az udvar felsorakozik a Fáraó előtt, s belép a Hírnök (Kurt Streit, az elismert Mozart-tenor). 76 „nyílvántartott” Aida felvételnek kb. a felét hallottam eddig, az ő deklamációjához hasonlóan azonban még soha. 55 másodperces jelenléte váratlanul felértékeli, „történelmivé” fűti a jelenetet. Streit nem lihegő, az átélte borzalmaktól remegő hangú hírhozó, hanem a hatályos forgatókönyvben kiszámított effektusra törekvő „kommunikátor”, a háborús ürügy előadója. E pillanattól a nagy tömegjeleneteket formalitásnak, sorozatos vallási-állami ceremóniának halljuk. A csatakiáltásokkal tűzdelt „hadüzenet”, a templomi tánc és a kard-szentelés, a diadalmenet, a nagy per, az ítélezési és kivégzési eljárás mind a megmerevedett tekintélyuralom „látványosságai” e lemezen. Nem spontán felbuzdulás és önfeledt ünnep zajlanak előttünk, hanem a hatalmi struktúra által hideg fővel kigondolt és megrendezett „média-események” a kivételesen hangján reagál. (Kivéve a foglyok „amnesziájáért” felhangzó könyörgést.) Mindez természeténél fogva eltakarja, bizonyos mértékig lefokozza az Előjáték óta sejtett személyes tragédiákat, megváltoztatja a Verdi zseniális arányérzékével felépített szerkezet és a jellemek közötti viszonyt. E verzió jogosan viselhetné az Amneris címet. (Az alkotófolyamat egy szakaszában ezt Verdi is lehetségesnek vélte.) Borodina, az előadás igazi dívája véglegesíti az eltolódást: a IV. felvonás 1. képe, az opera drámai tetőpontja lesz az utolsó fontos mozzanat. Ebben a szerelmespár is ludas, mert a síri duett nem eléggé átszellemült...

Harnoncourt legfőbb érdeme Verdi hangszerelésének példátlanul hűséges és következetes megszólaltatása. Abszolút főszereplővé avatja a tónusgazdagságát csillogtató Bécsi Filharmonikus Zenekart, amely Karajan különféle lemezein sem jutott ilyen kitüntetett funkcióhoz az Aidában. A ragaszkodás az összes piano-jelzéshez, a friss színek, gondosan kírjolt szólamok és kiemelések, a hangszerek egyensúlyának újratemetése állandó (pozitív) meglepetéseket tartogatnak. A csak fel-

sőfokon dicsérhető zenei és műszaki hangminőség még inkább ellenállhatatlanná teszi a két Maestro ékes szólását. Ugyanakkor a rendkívül széles tempók (például az I. felvonás triójában) az eddigi leg-hosszabb stúdió-Aidát eredményezik. A részletek hűsége ellenére tehát a végeredmény aligha egyezik

készült Don Carlos után ismét „teljesen olasz operát” akart írni; formájában, szellemében olaszt. Az énekesek részben egyéni megoldásokkal tágítják szerepük dimenzióit. A papnő (Röschmann) énekében feltűnőbb az asszonyi lényeg, min a kultikus. Ramfis a megtestesült monumentális; Polgár László formákba fagyott királya is jelz, hogy a főpap az igazi döntéshozó a birodalomban. Salminen visszafajított indulatai ugyanis félelme

TOKODY ILONA AIDA SZEREPÉRŐL

„Az opera csúcspontja szerintem az apa-lány duett a Nilus-parti jelenetben, amikor Aida még hazatérésre is hajlandó rávenni szerelmét. Dúl benne a hazaszeretet és a végzetes szerelem. Iszonyú szenvedélyek uralják. Nem véletlen, hogy Verdi őt, és nem Amnerist emelte az opera címszereplőjévé. A szerelem ebben a Verdi-operában is diadalmasodik, együtt hal meg Radames, és Aida a sziklasírban, miközben szól az éteri tisztaságú zene. Hogy bár itt lent a földön nem lehetünk boldogok, nem lehetünk egymáséi, de ott fent majd találkozunk. Verdinél a halál mindig szép, meg egyfajta feloldást hoz. A másik kulcsfontosságú jelenet a címszereplő szempontjából a két nő összecsapása, az Amneris-Aida duett, amikor Aida kihúzza magát, hogy én is vagyok olyan, mint te, én is királynő vagyok...”, még ha ezt kimondani nem is meri.

Sok zenetörténész bizonyára nem fogadja el, de szerintem ez az opera Verdi legveristább darabja. Ezért is fontos, hogy végig, még a fortéknál is gömbölyű hangokat énekeljünk. Nem szabad ütni a hangunkkal, simogatnunk kell vele. Ezt Renata Scottótól tanultam. Huszonhat évesen énekeltem először ezt a Verdi-főszerepet, és emlékszem Mihály András és Mikó András is úgy ítélték meg, hogy kifejezetten nekem való, mert sok benne a magas piano, és drámaisága ellenére is végig áttetsző zeneileg. Vagyis kifejezetten ideális egy lírai spintónak, akinek erősek a piano magasságai. Mái a legelején kialakult egy fix elképzelésem a szerepről, és miközben számtalan rendezővel, karmesterrel, és világhírű partnerénekeskel, nem is tudom, hány alkalommal alakítottam a Caracalla-teremtől a Berlini Operaház és Houstonon át Budapestig. Énekeltem Domingóval, Giacomínivel, Nuccival, Pons-szal, idehaza pedig Melissel és Jáborral is. A magyarországi előadások közül azonban az a legkedvesebb, amelyről videofelvétel is készült, s ahol Sölyöm-Nagy, Domingo, Obrazcova és Polgár voltak a partnereim, a karmesteri árokba pedig Lukács Ervin dirigált...”

Lejegyezte: Lindner András

a Verdi óhajtott eszményivel. A zene most ridegebb. Nélkülözzük az afrikai nap forróságát, az égbolt kékjét, s a III. felvonás előjátékában sem a Nilus tükrén remegő holdfény érzékisége ejt rabul; inkább a sivatagi „éjszaka zenéje” borzongat. Hiányzik a jó értelemben vett olasz teatralitás és kedély, a szerelmi dallamokból a tenerezés és dolcezza, az érzelmek édes gyöngédsége. Pedig Verdi leszögezte, hogy a Párizsnak

tesebbek mások kitérésseinél. A III. felvonás elején azonban basszusa sejtelmesen gyöngéddé halakul. Tűnődhetünk: féltékeny férfi vagy óvó atya virraszt az imádott királylány mellett?... A zeneileg megbízható La Scola tudja, hogy e sok tettető között Radamesé az egyértelműen őszinte jellem. De szárnyalni nem tud; a hősi ideált és a kifejezés szép szándékát csak nemesebb tenor, hibátlan technika szolgálhatja. Lírai baritonista lévén Hampson képtelen volna az „őserejű barbár” Amonasrót sorát követni, hát Tito Cobi példájára egy természeti nép „alakos” diplomáciáját formázza. Kár, hogy hangja az elbeszélés és a nagy kettős kantilénáiban sem nyílik ki, zeng tömörebben. A címszerepet szükségből olykor lírai szopránra bízzák. Gallardo-Domás '96-ban megragadó Angelica-nővér volt Hamburgban; a felvétel többször néztem-hallgattam gyönyörűséggel. Aidáját hasonló mély átélés hitelesíti, kételyt csupán a néha túlerőltetett magassága támaszt (például az O patria mia utolsó hangja). Ha némi etióp árnyalat is jutna túl „fehér” ábrázolására, közelebb kerülne Borodina magaslatához. A karmester és együttese azonban minden fenntartásunk ellenére referencia-lemeszt alkottak. XXI. századi tolmácsolók nem kerülhetik el, hogy Harnoncourt nyomába szegődjenek vagy szembeszegüljenek vele!

Uhrman György

ÁLRUHÁBA KÉNYSZERÍTETT CSILLAG

VÁZLATRAJZ LUKÁCS GYÖNGYIRŐL

„Engem jobban ismernek külföldön, mint itthon...”

– mondja indulatok nélkül, ténszerűen Lukács Gyöngyi.

Való igaz, a kedvéért több sajtóértekezletet rendeztek egy-egy fellépése alkalmából Londonban vagy Milánóban, mint Budapesten. Pedig ő is azon kevesek közé tartozik, akik megérdemelnének egy kis „sztárolást”.

oman és elegánsan persze, mert napjaink egyik legkeresettebb drámai pránja civilben nem hívja föl magára a figyelmet, nem tesz meglepő, sokó kijelentéseket. Egyáltalán, a magánéletéről roppant keveset tudni, legobb annyit, hogy most már két gyermek kiegyensúlyozott édesanyja, 2001. márciusi bemutatkozása Puccini Manon Lescaut-jának címszerepében a második gyerek születése miatt maradt őszre. A férje hangszeres zuzsikus, ez fontos, mert Lukács véleménye szerint az énekes kapcsolatok barátságok, szerelmek – általában veszélyesek, ott lappang bennük a féltékenység, a rivalizáció. Jó néhány olyan énekes művész van, aki mindent írt egy lapra, aki csak a színpaddal él, akinek tehát minden apró megvalósítás halálos csapda, aki otthon magányos, képtelen időben szerepet váltani, azután visszavonulni, és még dicsfényben elbúcsúzni a világot elmentő deszkáktól. Belátni, hogy itt az új nemzedék, amelynek képviselőitől szeretetet és a sikerükből részt kaphatna, ha támogatná az arra érdemesekeket. Lukács Gyöngyi nem ilyen, számára az élet teljessége nem a festett világ. Kérdeztem, érezte-e valamikor hátrányát, hogy nem valami nyugati műhelyből, hanem az amúgy kitűnő orosz mesteriskolából debütált 1998-ban a Milánói Scalában. Úgy érzi, inkább előnyöket szerzett, mert szigorú, magas követelményeket támasztó, de nagyon hozzáértő tanárok oktatták és megtanították dolgozni. Sokat és kitartóan.

Tíz esztendeje tagja a Magyar Állami Operaház társulatának, Moszkvából jött haza, hogy beugorjon a Trubadúr női főszerepébe. Az 1990–91-es évadban még az ösztöndíjasok között tüntette föl az intézmény évkönyve, de máris három jelentős szölam az övé: a már említett Leonóra, A végzet hatalma hősnője – Verdi másik Leonórája – és Puccini szerelmes dívája: Flória Tosca. Az olasz repertoárra specializálta magát, hangja, temperamentuma erre teszi ívatottá, és épp elég tágas az a horizont, amit a Bellini, Verdi, Puccini alakok tekintetével befoghat. Kirobbanó érzelmek karakterizálják szerepfomálását a színpadon, s noha hallgatóként őszinte csodálójá Mozart műveinek, az orgánumát túl súlyosnak érzi még a Don Giovanni Donna Annájához is. A pályája elején Csajkovszkij Anyeginjének Tatjanáját is énekelte, nemrég Valerij Gergiev hívta, hogy a Pikk dámában dolgozzon vele, de a fölkerést köszönettel elhárította, a feladatot nem érezte a magáénak.

Talán a kapkodás, a „mindenevő” mentalitás miatt oly rövid egyik-másik hazai karrier, negyven táján már hanyatlani kezdenek, miközben ötvenes-hatvanas kollégáik még vidáman éneklnek a nekik fekvő szerepeket, hogy csak a magyar származású Várady Júlia példáját említsük. Nos, Lukácsnak hosszú távú elképzelései vannak, egy-egy szerepet hónapokig, sőt kisebb-nagyobb megszakításokkal évekig tanul. Az Aidával például három esztendeig foglalkozott. A Covent Garden újjáépítése előtt 1997-ben ő énekelte az utolsó premiert, Lady Macbethet, Sir Colin Davis vezényletével. 2000-ben újra munkába vette a darabot, hiszen Paolo Gavanelli és Dennis O'Neill oldalán Münchenben Harry Kupfer rendezésében énekelte a Ladyt. Egy fiatal, de világszerte ismert amerikai karmesternő, Simone Young vezényelte az előadásokat. Félelmetes, komoly technikai fölkészültséget igénylő feladat a Macbeth, csak nagyon jó formában szabad vállalni, különben tönkreteszi a hangot – tartja az énekesnő. És ez a szerep nyilván itthon sem kerül

LUKÁCS GYÖNGYI

A Magyar Állami Operaház drámai szopránja. A moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban végezte tanulmányait. 1990–91-ben a dalszínház ösztöndíjasa, a következő szezontól magánénekes. Az olasz repertoár, elsősorban Verdi és Puccini tragikus műveinek ihletett tolmácsolója. 1997-ben mutatkozott be a londoni királyi operában, a Covent Gardenben a Machbeth női főszerepében, a következő évben debütált A végzet hatalma Leonórájaként a Milánói Scalában. 2000-ben az Aida címszerepét énekelte Genfben és itthon, 2001 őszén Puccini Manonját alakította a budapesti Operában. Októberben a Frankfurti Opera vendége volt, ahol Pillangókisasszonyt játszott, 2002 márciusáig ezt a szerepet többször alakítja. Az újévet Berlinben, a Deutsche Operben köszönti, ahol február végéig az Aidában szerepel, májusban visszatér ide a Toscával. Puccini hősnőjét nemcsak Berlinben, hanem 2001 decemberétől 2002 júniusáig más városokban is életre kelti, január és május között pedig a New York-i Metropolitan Opera vendége lesz Flória Tosca alakjában.

el, mert a következő évadban a pesti Opera is műsorra kívánja tűzni Verdi zenedrámáját. Készült Bellini Normájának címszerepére, amely nem kevésbé nehéz anyag. Nagy szölamok, amelyeket szorgos munkával kell a torokban elhelyezni, az izmokkal begyakoroltatni, hogy a színpadi jelenléttel, a játékkal ne lehessen gond. A „minek tanulsz annyit, hiszen tudod már” megjegyzéseket értetlenül fogadja, mert tanulni nem lehet eleget, a próbákra csak teljes szereptudással megy. Akkor büszke, ha egy új darab próbája közben a tájékozatlan karmester úgy dicséri meg: látszik, hogy ezt maga már sokszor énekelte...

Szeretne természetesen lemezt is készíteni, noha az élő előadás az igazi világa. A Philips már hívta, Verdi-heroínak szölamait énekelhetné föl elsőként, de túl sok a színházi meghívása, 2003-ig teli a naptára, európai menedzsere és annak amerikai partnere hozza az ajánlatokat. Ő pedig felvételre is csak kipihent hanggal tudna vállalkozni, hogy a legjobbat nyújthassa. A hallgatós zívésen hazavinné Lukács Gyöngyi hangját egy-egy előadás után, másként nem találkozik vele, hiszen a televíziók leszoktak a zenés portréfilmek készítéséről. Az őszí Manon beállása kitűnően sikerült, a konvencionális kereteket szinte szétrobbantotta Lukács impulzív személyisége. Jó lenne mielőbb látni olyan előadásban, amit az ő egyéniségéhez idomítottak. Itt jár közöttünk egy világsztár, egy álruhába kényszerített csillag. Külföldön tényleg jobban ismerik.

Albert Mária

SZLÁV HANGULATOK A SALZBURGI OPERASZÍNPADON

A Salzburgi Ünnepi Játékok idei operabemutatói között két szláv eredetű és témájú darab is szerepelt – mindkettő nagy feltűnést keltve a közönség és a kritika köreiből egyaránt. Sosztakovics kevéssé ismert színpadi zenéjét mutatta be az egyik premier, az igazi feltűnést azonban Janáček műve, a Jenufa okozta.

A cseh zeneszerzőnek ez immár a harmadik operája, amely felcsendül Salzburgban – a szervezők nem kis büszkeségére.

Az idei fesztivál egyik nagy

felfedezettje is szláv

származású, az ukrán Anatolij

Kocserga basszista késői

karrierjét többek között

Claudio Abbadónak köszönheti.

EGY NAGY KORSZAK KADENCIÁJA

Ez az év a búcsút jelenti a Salzburgi Ünnepi Játékok gazdasági és koncertigazgatója, Hans Landesmann számára: ösztől Bécsben, az Ünnepi Hetek vezetőjeként dolgozik tovább. Az utolsó tíz évet már most Mortier–Landesmann korszaknak nevezik: két ember nevéhez fűződik az évtized, amely megváltoztatta a város zenei-művészi életét. Salzburg a modern művészetek Mekkájává vált, de megtartotta a klasszikus tradíciókat is, ezért valamennyi zeneszerző látogató találhatott a maga számára érdekeset, értékeset. A Mortier–Landesmann éra idején a világ vezető előadóművészei és rendezői jelentek meg, hol nagy sikerrel, hol sok vitával, néha botrányokkal körülvéve.

„A tíz év operabemutatói közül számomra különlegesség volt a három Janáček-előadás – emlékszik vissza Landesmann. – A halottak házából, a Katja Kabanova és a Jenufa addig még nem hangzottak el Salzburgban. Azt állítják rólunk, hogy elhanyagoltuk Richard Strausst, pedig őt bemutatója is volt: Az árny nélküli asszony – Solti György vezényletével –, a Salome – amely előadás ezt követően bejárta a világot –, a Rózsalovag, az Elektra és Idén az Ariadne Naxosban. Ez utóbbi rendezési koncepciója vitát váltott ki és nem teljesen nyerte el a közönség tetszését. Mindezek ellenére szükségét éreztem annak, hogy a fesztivál művészi kísérleteknek is teret adjon, nem lehet mindent úgy előadni, mint ötven évvel ezelőtt.” – fogalmazta meg ars poeticáját a leköszönő direktor.

A Gramofon kérdésére Landesmann szívesen tekintett vissza a salzburgi magyar vonatkozású zenei eseményekre is: „E tíz év alatt igyekeztem a többi között a magyar művészetnek is megfelelő teret nyújtani. Ennek nem csak magyar származásom az oka, hanem az, hogy valóban úgy érzem, világszínvonalú művekkel, előadókkal tudjuk az osztrák közönséget megismertetni. A Budapesti Fesztiválzenekar több alkalommal is sikerrel szerepelt nálunk, vendégünk volt a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a szolisták közül Schiff Andrást, Marton Évát, Rost Andreát, Perényi Miklóst, Várjon Déneset emelném ki. Néhány éve Kurtág–Ligeti sorozatot rendeztünk és Eötvös Péter nemcsak zeneszerzőként, hanem karmesterként is többször szerepelt. Salzburg utolsó 10 éve alatt a magyar művészet kiváló névjegyet adhatott itt le.”

Székely György

A. K.: Ennek előzménye, hogy rendeztek egy nagy nemzeti énekversenyt a moszkvai Bolsojban 1975-ben, kilencven fiatal énekessel – én akkor 25 éves voltam –, és közülük a legkiválóbbakat Olaszországba küldték továbbtanulni. Egyikük voltam én.

G: Claudio Abbadóval már akkor sikerült kapcsolatot kialakítania?

A. K.: Arra csak 1987-ben került sor. A dolog előzménye, hogy abban az évben a Bolsoj Varsóban vendégszerepelt, és én több ízben is énekeltem Boriszt, majd 1988-ban ugyanezzel a szereppel a franciaországi Cannes-ban is felléptem. Ott az egyik előadást meghallgatta Abbado is, aki utána nyomban meghívott próbaéneklésre a bécsi Staatsoperbe.

G: Ön pedig 1989-ben hatalmas sikerrel debütált is Doszifejel az Abbado vezényelte Hovancsina-előadáson, ami után, ha kicsit későn is, már közel a negyvenhez, mégiscsak elindulhatott nemzetközi karrierje.

A. K.: Utána több alkalommal is dolgozhattam együtt Abbadóval, akinek mint az eddig elmondottakból is kitűnik, talán a legtöbbet köszönhettem. Remélem, ő is így érzi: jó barátok vagyunk.

G: Énekel már a világ szinte összes nagy operaszínpadán, a New York-i Metropolitan még nincs „skalpjai” között.

A. K.: Pedig már minden sínen volt, a Borisz Godunovval teljes sorozatra le voltam kötve, de közbejött valami. Mexikóvárosban énekeltem, és egyik nap egy órabolttól kijövet megtámadott két rabló és rám lőttek. **G: A kilencvenes évek vége felé már ismét hívták vendégszerepelni. Legendás szerepei közé sorolható a Borisz Godunov éppúgy, mint Prokofjev Háború és békéjének Kutuzova, vagy az Anyegin Gremín hercege. Melyiket érzi legközelebb magához?**

A. K.: Talán Boriszt, hiszen már több mint háromszázötvenszer énekeltem. De voltam abban az operában Pimen is, a Don Carlosban pedig nemcsak a Főinkvizítor viszonylag rövid, de fontos szerepét vittem sikerre, hanem II. Fülöpöt is. És énekeltem többször Attilát, Fiescót, Sparafucilét is...

G: Vérbeli basso cantanto, szép mélységekkel, magabiztos magas hangokkal. Van-e bárki is az operatörténet basszus legendái közül, akit el tud fogadni mintának?

A. K.: Nincs erre szükség. Természetesen az operaművészet „ős-basszusa” nekem is Saljapin, de a XX. század második felének kiemelkedő sztárjai közül Christoff és Gyaurov a csúcs. Utóbbival, de a finn Talvelával, illetve Salminnel is többször volt alkalmam elbeszélgetni.

G: ... és a magyar énekesekkel? Hogy a basszusoknál maradjunk, például Polgár Lászlóval?

A. K.: Már volt alkalmam nem is egyszer hallani őt, és csak szívből sajnálhatom, hogy személyesen még nem találkoztunk.

G: Budapest nincs tervbe véve?

A. K.: Ez nem csupán rajtam múlik. Impresszárióm, az osztrák Wolfgang Hartl professzor ott él az önök közelében...

Lindner András

Fotó: promóció

Gramofon: Mint a volt Szovjetunió több neves énekművésze, őn sem hazájában él...

Anatolij Kocserga: Valóban, már tizenhárom éve, hogy családommal Luxemburgban telepedtem le. Távo-

zásomnak azonban nem politikai okai voltak. A csernobili atomkatasztrófa után rákban elhunyt édesapám és a bátyám is, és szerencse, hogy többen nem betegedtek meg a családból. Mi akkor elhatároztuk, hogy elhagyjuk a fertőzött vidéket. 1988-ban felkerekedtünk, és azóta az európai törpeállamban élünk. De ukrán állampolgárságunkat megtartottuk, én tehát mint ukrán basszista lépek fel a világ nagy operaházaiban.

G: Hol kapta az első énekleckéket?

A. K.: A zenei előképzést, beleértve a konzervatóriumi éveket is, Kijevben. Harminckét évesen én lehettem a Szovjetunió legfiatalabb népművésze. Később az opera őshazájában, Itáliában, a milánói Scalában képezhettem tovább a hangom.

G: Hogyan sikerült kijutnia oda?

IAN BOSTRIDGE FORGATJA
A CSAVAROKAT

A Londoni Királyi Operában ebben az évadban is látható Benjamin Britten egy operája. A birt zenészerző műve – The Turn of the Screw (A csavar fordul egyet) – januárban öt estén látható. A kétfelvonásos darab librettójának alapjául Henry James romantikus rémregénye szolgált, amely egy vidéki kastélyban játszódik. Az opera ősbemutatóját 1954 szeptemberében a velencei

Teatro La Fenicében tartották, a Prologuszt és Peter Quintet, az inast Peter Pears énekelte. Miles gyermekszerpét David Hammings alakította, aki később, felnőttként a Nagyítás című filmben vált híressé. A londoni produkcióban most Ian Bostridge (képünkön) lép színpadra Quintként.

A tenorista, akinek gyönyörű baritonális mélységei arra indítják a koncertszervezőket, hogy romantikus és modern dalciklusok éneklésére szerte Európában gyakran kérjék föl, operaszínpadi fellépéseit erősen megválogatja. Quint lélektanilag is sokrétű, jellegzetesen brit figurája jó lehetőséget kínál megformálójának, hogy színészi készségeit fölragyogtassa.

VILÁGKLASSZIS SZOPRÁN
KANADAI IMPORTBÓL

Új produkció a Covent Gardenben Mozart Don Giovannija Francesca Zambello rendezésében, Colin Davis és Charles Mackerras vezényletével. A címszerpét januárban és februárban felváltva éneкли Bryn Terfel és Simon Keenlyside, Leporellót pedig Alan Held, illetve Ildebrando d'Arcangelo, aki egyébként a Bécsi Staatsoper egyik sűrűn foglalkoztatott művésze. Donna Annát Christine Goerke illetve Adrienne Pieczonka (képünkön) játssza. Talán néhány olvasó felidézheti azt a koncertszerű Denevér-előadást, amely a Strausscentenáriumra Budapesten, a Magyar Állami Operaház ének- és zenekarának közreműködésével készült CD felvételét egészítette ki. Itt találkoztunk először a kanadai szopránal, akiről e fellépés alapján sejthető volt: korunk egyik legjobb énekese. Érdemes lett volna akkor, hamarjában meghívni, talán még talált volna helyet a naptárában, hogy Bécsből átruccanjon. Azóta Londontól Milánón át Münchenig, Torontóig és Los Angelesig járja a világot. Glyndebourne-ben az operafesztiválon a Don Giovanni másik hősnőjét, Donna Elvirát alakította, Hamburgban Ellen Orford szólamában, Bécsben Desdemonaként debütált. A szerepet 2002 júliusában a Scalában éneкли Riccardo Muti vezényletével, majd föllép a Salzburgi Ünnepi Játékokon. Terfel Falstaff-lemezén – amelyet Claudio Abbado irányításával rögzítettek – ő Alice Ford. Nemcsak Mozart- és Verdi-operákban lép színpadra, volt Elsa a Lohengrinben, Éva a Mesterdalnokokban, Agáta A bűvös vadászbán, Tábournagyné A rózsalovagban, áprilisban pedig Hamburgban eléneкли Janáček zenedrámája, a Katja Kabanova címszerpét. Előtte, februárban Moszkvában Mahler 2. szimfóniájának szoprán szólamával lép pódiumra, Vlagyimir Fedoszejev vezényli a koncertet, amelyről szintén felvétel készül. Strausstól Wagnerig széles úton jár az énekesnő, de úgy látszik, győzi.

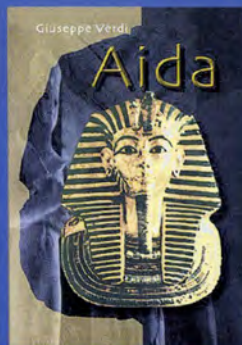
A. M.

A BMG KARÁCSONYI AJÁNLATA
NÉGY FANTASZTIKUS OPERA DVD-N!**W. A. Mozart:**
A varázsfuvola

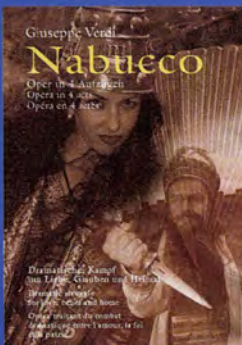
(Salzburger Marionettentheater és Sir Peter Ustinov előadásában)
vezényel: **Fricsay Ferenc**
főbb szerepekben: **Maria Stader** (szoprán), **Rita Streich** (szoprán), **Dietrich Fischer-Dieskau** (bariton)
Digital Stereo, 4:3, 105 perc
(katalógusszám: 2002)

W. A. Mozart:
Szöktetés a szerájból

(Salzburger Marionettentheater és Sir Peter Ustinov előadásában)
vezényel: **Fricsay Ferenc**
főbb szerepekben: **Maria Stader** (szoprán), **Rita Streich** (szoprán), **Ernst Häfliger** (tenor)
Digital Stereo, 4:3, 105 perc
(katalógusszám: 2003)

Verdi: Aida

vezényel: **Giorgio Croci**
Digital Stereo, 4:3, 80 perc
(katalógusszám: 51004)

Verdi: Nabucco

vezényel: **Michael Lessky**
Digital Stereo, 4:3, 105 perc
(katalógusszám: 51001)

A CITÉ DE LA MUSIQUE
TÉLI PROGRAMJA:

December 7. és 8.: René Jacobs
és a Freiburgi Barokk zenekar.

December 19. és 20.: Maurício Kagel
Variété című művét
légtornászok, zsonglőrök, tehát
artisták, valamint az Ensemble
Télémaque adja elő.

Január 16.: Stockhausen: Hymnen;
Ensemble Intercontemporain,
vezényel: Eötvös Péter

Január 22.: John Adams kompozíciói
a szerző vezényletével.

Leila Josefowicz (hegedű),
BBC Szimfonikus Zenekar

Január 26.: Bartók, Poulenc, Sztravinszkij
és Berg művei. Shlomo Mintz (hegedű),
Krausz Adrienne (zongora)

Február 7.: Bartók: Zene..., Richard Strauss:
Halál és megdicsőülés.

A Konzervatórium zenekarát
Fürest János vezényli

Február 9.: Magnus Lindberg kompozíciói.
Filharmónia Zenekar,
vezényel: Esa-Pekka Salonen.

Jelmeztervek az Attilához
(Opéra Bastille)

Hosszú sorokban araszolnak az autók a Faubourg-St-Honorén, a Salle Pleyel körül is lüktetés, az utolsó pillanatban futunk be a Francia Rádió Filharmonikus Zenekarának hangversenyére. A terem az 1976-ban, tehát negyedszázada létrehozott együttes első számú játszóhelye. Haydn kortársa, az Erdődy grófok egykori karmestere, Ignaz Pleyel a Habsburg birodalomból Párizsba települt muzsikusként zeneszerző, csinos darabokat komponált, ám a Szajna partján, mint zeneműkiadó és hangszerkészítő lett híres, és nem utolsó sorban gazdag.

A nevét viselő intézmény 1925–27 között, a francia szecessziós, vagyis art nouveau stílusban épült, a bejárat melletti fényesen kivilágított teremben most is ragyog egy gyönyörű új hangversenyzongora, ha érdeklődné a kedves látogató, hát megrendelheti... A Salle Pleyel egyébként nem csupán koncertteremnek készült, hanem tánc és irodalmi műsorok színhelyének, 1938-ban például itt lépett föl Kurt Joos balettje, amely a fényképek tanúsága szerint az orkesztika egyik irányzatát képviselte. Mindjárt az építkezés elején egy baleset történt, aztán megrendítő pusztítást végzett a II. világháború. A rekonstrukció az előcsarnokban tökéletesnek látszik, belül a terem puritán, sőt majdnem szegényes, viszont az akusztika remek. A néhány négyzetméteres házi múzeum arról tudósít, hogy a híres muzsikuskok közt megfordult itt Doráti Antal is, aki 1958. május 27-én Philharmonia Hungaricát, az 1956-ot követő megtorlások elől külföldre menekült magyar zenészekből verbuválódott együttest vezényelte ezen a pódiumon, a koncert nyilván nemcsak zenei üzenetet közölt.

Szombat este van és telt ház, pedig a hangversenyt élőben közvetíti a „gazda”, a Radio France. Eötvös Péter nevére azonban Franciaországban bármikor, bármilyen terem megtelik. Várta a publikum Kocsis Zoltánt is, a különféle sajtóorgánok beharangozták jöttét, hogy Kurtág művét, az opus 27-es ...quasi una fantasia...-t előadja. Kocsis azonban lemondta az estet, és ez nem kis csalódást okozott. Nem kellett azonban a helyette fölkért előadóban, Pierre-Laurent Aimardban csalatkozni, kitűnően játszotta a darabot. A pianista Lyonban született, a Párizsi Konzervatóriumban tanult, 16 évesen a megnyerte a Messiaen-verseny első díját. Friss diplomásként eljött Bu-

Nem mindegy, hogy mikor találkozol Párizssal, napsütésben vagy esőben, turistaszezonban, amikor a város lakói nincsenek otthon, avagy „normál” időben. Ha szerencséd van, mint e sorok írójának, aki néhány boldog órát tölthetett itt, úgy érzed, Párizsban minden hétköznap ünnep. Vándorünnep – ahogy Hemingway írta.

dapestre, hogy találkozzon Kurtággal, mert a klasszikusok mellett főként a XX. századi komponisták érdekelték, Lígeti például, akinek valamennyi zongorára írt műve a repertoárján van, filmsorozatot is készített a század alkotóiról. Műsoron volt még Szöllősy András Sonoritája, Kodály Nyári estéje, és nem utolsó sorban a Zene híros hangszerekre, ütőkre és cselesztára – alkalom az ismeretszerzésre, hogyan szólaltatják meg francia zenészek Bartók muzsikáját, ha Eötvös áll a karmesteri dobogón. A Budapesten is hallott Orchestre de Paris jobb, vagy talán híresebb zenekar, mint a Rádióé, de azt valószínűleg Boulez is belátná, hogy Bartókot Eötvös mélyebben, pontosabban értelmezi. Milyen lesz majd ez az együttes? Fiatal, ambiciózus zeneigazgatójának, Myung-Whun Chungnak a tervei nagyszabásúak, karmesterkollégái közül nemcsak a befutott nagyságokat, hanem a saját nemzedékét hívja vendégül: Alan Gilbertet, Pascal Rophét, Yutaka Sadót. A tradicionális irodalom mellett pedig a huszadik századra koncentrálnak: John Adamstól Gubajdulinán át Xenakisig. December 14-én Paavo Jävi Bernstein, Hindemith, és Sztravinszkij műveket vezényel, 21-én Magnus Lindberg Grand duója hallható, Rahmanyinov II. zongoraversenyét Hélène Grimaud adja elő. 2002. január 11-én és 14-én Brahms-szimfóniákat játszanak a Théâtre Châtelet-ban, 25-én a Rádiószínházban régi karmesterük, Marc Minkowski dirigálja a zenekart.

A ZENEVÁROS SOSEM ALSZIK

Magnus Lindberg ma Párizsban rendkívül népszerű komponista, neve a Cité de la Musique programjában is föltűnik. Nem volt irreális, hogy a Gramofon előző számában elragadtatással szöveltünk a bécsi Museums Quartier létrehozásáról. A baj csak az, hogy most alig találni megfelelő jelzőket a La Villette-re, s benne Boulez, az IRCAM, meg a Konzervatórium Zenevárosára. A város határán áll ez a lenyűgöző objektum, centrumában egy a Tour Eiffellel láthatóan egyidős vágóhid és húscsarnok áll, persze pazarul fölújítva és átalakítva, s körbeépítve XXI. századi intézményekkel. A Cité de la Musique-ben is működik egy állandó zenei múzeum, hasonló a bécsi Haus der Musikhoz, de különbözik is. Anyagát nem szerzők, hanem korszakok és zenei jelenségek szerint rendszerezi, egyebek között a nyilvá-

Irma la douce
comédie musicale
Mise en scène de Gérard Daguerre
Jérôme Savary
du 5 octobre 2001 au 6 janvier 2002
0 825 00 00
location Fnac / France Billet / Carrefour / 0 892 68 36 22

Opéra Comique
Musical Populaire

nos koncertek létrejöttét, a szimfonikus zenekar keletkezését tárgyalja, valamint 900 darabból álló hangszergyűjteményt is bemutat. Rengeteg az interaktív programja, a vezetések mellett tematikus programokat kínál, séta a fuvola, séta az énekhang körül. Időszakos kiállításoknak is helyet ad, január végéig még láthatók a szenvedély alakjai, a zenei ábrázolások a barokk festészetben. Kávéháza, könyvtára késő estig nyitva, még koncert után is be lehet ülni. A hangversenyprogram káprázatosan sokféle (lásd a keretben). A Cité de la Musique az 5-ös számú metrón vonalon közelíthető meg, a Place d'Italie-nál kell kiszállni. A jegyárak 15 és 33 euró között mozognak, viszonylag barátságosak. A szegény, de ravasz magyar turista azonban kicsit „potyázhat”, ha úgy tesz, mintha elkésett volna. Az előcsarnokba ugyanis szabadon besétálhat, ahol jó minőségű tévékészüléken belenézhet-füllehet egy-egy koncertrészletbe.

A PÁHOLY MINT MADÁRFÉSZEK: OPÉRA BASTILLE

Ez a kényelmi szolgáltatás a Bastille Opera vendégének is jár. Párizsban szigorúan veszik a kezdet, viszont az előtérben kialakított kis szalon-szerűségekben itt is tévékészülékek találhatók, az első jelenetről nem kell lemaradnia a későn érkezőnek. A Bastille felsőbb – számunkra is megfizethető – régióit csak azoknak ajánlom, akiknek nincs tériszonyuk. A nézőtér felső szekciói mintha óriás madárfészekként függnek, ám minden székbe nagyszerűen belátni a teljes színpadot, hallani minden árnyalatot. Az egykori börtön erőd zord tömbjének szinte nyoma sincs, errefelé most a műsák laknak. Ma a Bastille a „fő” opera, és a rúzi, nemrég káprázatosan fölújított Palais Garnier-ban balettelőadások mennek, és olykor egy-egy törékeny, „cizellált” opera, idén Mozart Idomeneója és Varázsfuvolája. A Bastille-ban, a Nemzeti Operában ez az évad még egyértelműen Verdié, a Rigolettóval nyitottak, parádés szereposztásban mutatták be az Attilát, majd a Macbeth következik. Műsorukon van Britten műve, a Billy Bud, a főszerepre Bo Skovhust hívták meg. Az idei program igen változatos: a Wozzeck és a Bohémélet, a Hovanscsina és a Tosca, a Médea és A rózsalovag, A sevillai borbély és a Rusalka, valamint a Carmen adja a szezon. Az utóbbi produkciót néhány szerencsés „kísérleti alany” pár éve a Corvín Filmpalotában láthatta élő, digitális közvetítésben. A Bastille-ba nem könnyű bejutni, a jegyek elővételben mind elkelnak. A város három pontján, a last minute pavilonoknál próbálhat még szerencsét az ember, vagy a bejáratnál, közvetlenül kezdés előtt. Akkor azonban jó, ha vaskos pénztárcával megy, a jegyüzerek duplájáért adják a belépőt, alkudni persze lehet. A 150 frankos helyet nekem végül 300 helyett 240-ért sikerült megszereznem. Diadalittasan lifteztem föl a mennyei magaslatra, ahonnan Philippe Miesch festői díszletképe tárult elém. Miesch ezzel a munkájával mutatkozott be a Nemzeti Operában, különben ismert művész, dolgozott például Peter Greenaway-vel, stílusán ez érezhető is, az Attilához tervezett színpad

szürreális, teret ad az absztrakciónak, amiben része van a különös gonddal megkomponált világításnak, ez Philippe Albaric-ot dicséri. Patrice Cauchetier jelmeztervező nem újonc, a Wozzeck és a Don Giovanni kosztümjeit is ő készítette. A rendező, Josée Dayan azonban szintén debütáns, de csak e helyen, a Monte-Cristo grófjának tévéfilm változatát Depardieu-vel a címszerepben ő készítette, a Nyomorultakat John Malkovich-csal vitte vászonra, a Balzac életéről szóló mozi főszereplője Fanny Ardant és Jeanne Moreau volt. Moreau az utóbbi években több projektben is alkotótárs volt Dayannak, az Attilát pedig társ-rendezőként jegyzi. A színésznő valóságos intézmény Franciaországban, január óta az első és egyetlen hölgy tagja a halhatatlanok érdemdúskörének, a Művészeti Akadémiának. A Verdi-opera címszerepét Samuel Ramey énekelte, az amerikai művész elsősorban az olasz repertoár bariton szerepeit favorizálja, de játszott Nick Shadow-t is a Rake's Progressben, illetve Kékszakállút Bartók művében. A vasárnap délutáni előadás kicsit szálkásan indult, a napszak sem megfelelő az énekeseknek, de a Budapestben is ismert karmester, Pinchas Steinberg hamar fölizzította a hangulatot. Maria Guleghina Odabella szőke parókája alatt csaknem fölismerhetetlen volt, ám hangjának drámai tónusa, játéka intenzitása felfedte: ez tényleg ő. Franco Farina személyesítette meg Forestót, kellemes orgánum, kevés tűzzel, a connecticuti művész olasz származására már csak a neve utal, de ebben a tenorínséggel terhes világban mégis igen keresett, a szerepet a Covent Gardenben is ő alakítja ebben az évadban. Carlo Guelfi Ezióként hiteles Verdi-hőst formált, ő is a sarkat és sokfelé foglalkoztatott énekesek közé tartozik. Szót kell ejtenünk a kórus imponáló teljesítményéről, a David Levi vezette énekkar árnyaltan és tisztán szólt, a kórusjeleneteken lehetett egyébként lemérni a Bastille akusztikájának pazar voltát.

MAGYAR SZTÁROK A FÉNY VÁROSÁBAN

Az évad szenzációjaként várta a párizsi publikum A Figaró házassága premierjét a Théâtre des Champs-Élysées-ben, vendégzenekar, a Concerto Köln közreműködésével és René Jacobs vezényletével, Jean-Louis Martinoty rendezésében. Nem sztárokat, de nagyon jó énekeseket kért föl Jacobs, inkább az értelmezés, a mozarti kor fölédzése volt izgalmas. S hogy ennek megértése könnyebben menjen, a Plon a bemutatóra időzítette Philippe Sollers könyvének megjelenését, a Misztikus Mozarról. Sollers a test, a lélek és a szellem hármasságában elemzi a zeneszerző karakterét, első kézbevétele nem sok újat mond, de legalább Mozart leveleire és a vele kapcsolatos irodalomra támaszkodik. A kötet az első helyen fogadta az érdeklődőt a Louvre üvegpiramisában lévő Virgin Megastore-ban, amelynek a komolyzenei választéka is fantasztikus. A Louvre-ban természetesen koncertek is vannak, minden kedden és csütörtökön. Itamar Golan zongoraművész január 14-én játszik az audi-

tóriumban, 23-án pedig Leonidas Kavakos-szal lép föl. Február 20-án Brigitte Fassbaender ad dalestet – a részletes programban érdemes csemegezni a www.louvre.fr címen.

A Théâtre de la Ville előcsarnokában Várjon Dénes és Perényi Miklós teltházas és dübörgő vastapsos koncertje után Gara György, a Párizsban működő koncertszervező összevont szemlédökkel sóhajtott: a párizsiak nem koncertjárók... Ő biztosan jobban tudja, de nehéz elhinni, hiszen minden sarkon valami rendezvénybe botlik az ember, mindenütt jegyre várnak. Várjonékat Midori követte a Théâtre de la Ville-ben december 1-jén Sebestyén Mártaék léptek föl, a Takács Kvartett Mikulás napján játszik, januárban a Sinfonia Varsovia koncertjére kerül sor. Múzeum, színház és templom mind hangversenyeket kínál, a leírhatatlanul tökéletes Saint Chapelle magától értetődően régizenet, a Notre Dame szakrális muzsikát. A világjáró Accentus kamarakórus január 21-én Cornelius Requiemjét éneklé a Théâtre des Bouffes du Nord-ban, ott ahol Offenbach polgárpukkasztó operettjeit anno bemutatták.

Párizs nem lenne Párizs, ha „a” lányokról nem szólnának pikáns dalok, az Opéra Comique Monnot és Legrand musicaljét, az Irma, te édest játsza egészen Vízkeresztig, a neves színházi szakember, Jérôme Savary rendezésében.

Albert Mária

A Cité de la Musique hangszermúzeuma

A BARTÓK RÁDIÓ TÉLI PROGRAMJAI

A BARTÓK RÁDIÓ FREKVENCIAI

URH [MHz]

Budapest: 105,3	Nagykanizsa: 104,7
Debrecen: 106,6	Pécs: 107,6
Győr: 106,8	Sopron: 107,9
Kabhegy: 105,0	Szeged: 105,7
Kékes: 90,7	Szentes: 107,3
Kiskőrös: 105,9	Tokaj: 105,5
Komádi: 105,1	Ózd: 106,9
Miskolc: 107,5	Vasvár: 106,9

Real audio:

<http://www.radio.hu/english/index.html>

A Bartók Rádió idén is több érdekes műsorral várja az év végi ünnepeket, illetve az Újévet. December 16-án Karácsonyt várva címmel déli tizenkettőtől éjfélig tizenkét órán át a világ tizenkét városából hallhatnak egy-egy órás koncertet az Eurorádió jóvoltából. Kapcsoljuk Madridot, Zágrábot, Helsinkit, Vancouver, Varsót, Milánót, Stuttgartot, Rigát, Londont, Ljubljanát, Lisszabont és Minneapolis. A Budapesti koncertek közül közvetítjük december 2-án Bogányi Gergely zongoraestjét, 11-én Schiff András zongoraestjét, 13-án

Berlioz: Krisztus gyermekora című oratóriumát, 23-án Marton Éva zenekari dalestjét, 30-án pedig a Budapesti Fúvósegyüttes hagyományos szilveszteri hangversenyét. Január 1-én hallhatják a szintén nagy hagyományokat folytató Bécsi Újévi koncertet, majd este a Zeneakadémiáról közvetítjük a Rádiózenekar Újévi estjét Vásáry Tamás vezényletével. Az óév utolsó hetében egy nagyszabású, 152 részesre tervezett sorozatot indítunk útjára négy – 2001, 2002 és 2003-ban – ötvenéves zongoraművészünk, Ránki Dezső, Jandó Jenő, Kocsis Zoltán és Schiff András főszereplésével, eddigi pályafutásuk felidézésével. Januártól havi hat koncertet élvezhetnek a Bartók Rádió hallgatói.

Veisz Gábor

ECONOVUM

„IVÁNYI PROF. ÉS TÁRSAI”
GAZDASÁGI TANÁCSADÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.

Az ECONOVUM „Iványi prof. és Társai” Gazdasági Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

az alábbi szolgáltatásokat ajánlja:

- **Stratégiai diagnosztika és akciótervezés SWOT- és portfólió-elemzéssel**
- **Szervezetfejlesztés, reengineering és javadalmazási rendszer korszerűsítése**
- **Átfogó költséggazdálkodás (Total Cost Management) kiépítése és költségcsökkentő értékelemzés végigvitele**
- **A kaliforniai Newport University magyarországi képviseletként – rugalmas, távoktatási formában – magyar vagy angol nyelven amerikai közgazdász és doktori fokozat megszerzésének lehetővé tétele**

Információ: 06/30/940-4342

Megoldás

Az **ÁB-AEGON Általános Biztosító Rt.**

biztosítási és befektetési igényeire élet-, nyugdíj- és vagyonbiztosítások széles skálájával kínál megoldást.

Személyesen

Üzletkötőink, tanácsadóink

készséggel adnak felvilágosítást minden biztosítást érintő kérdésben.

Telefonon

A hét minden napján várjuk hívását információs vonalunkon a **06/40-204-204** telefonszámon.

Interneten

Látogassa meg naponta friss információkat nyújtó honlapunkat a **www.aegon.hu** címen.

ÁB-AEGON Általános Biztosító Rt.
Az **AEGON** csoport tagja.

„TORKIG VAGYOK AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGGAL!”

KOCSIS ZOLTÁN

LEMEZEKRŐL, LEGENDÁKRÓL, ÁTIRATOKRÓL ÉS ZENEKARI MUNKÁRÓL

Fotók: NFZ archívum

Különleges zenei világ az övé. A muzsika minden rétege, dimenziója érdeklí és foglalkoztatja. Kocsis Zoltánt először zongoraművészként ismerhette meg a közönség, majd karmesterként is koncertdobogóra lépett, az utóbbi időben pedig egyre többször tapsolhat hangszereléseinek a publikum. Emellett gyakorta ír zenei témájú publikációkat, övé Magyarország talán legnagyobb archív lemezgyűjteménye, s rengeteget olvas zeneszerzőkről, zeneművek születéséről.

Nemcsak muzsikálni, hanem zenét hallgatni is szeret, és szívesen beszél mindarról, ami a kottafejek mögött rejtezik. Ráadásul a mai napig sikerült megőriznie sajátos, újszerű látásmódját. Nem törődik konvenciókkal, szokásokkal, járja a maga útját, legyen szó egy darab előadásáról, műsorszerkesztéséről, művek vagy művészek megítéléséről.

Gramofon: Nemrég fejeződtek be a Nemzeti Filharmonikus Zenekar új lemezének felvételei, s az albumon Bartók-, Ravel- és Debussy-művek hangzanak fel. A CD érdekessége – amely a tervek szerint karácsonyra már az üzletekbe kerül –, hogy ön nemcsak karmesterként vett részt a produkcióban, hanem hangszerelőként is, hiszen a darabok jelentősebb része az ön átírataiban hangzik fel.

Kocsis Zoltán: Már évek óta készítek hangszereléseket. Egy zongoristának szerintem kötelessége, hogy észrevegye, hogyan lehet egy zenekari darabot megszólaltatni a saját hangszerén, de ráam ennek a fordítottja is igaz. Előfordul, hogy amikor először játszom zongorán az adott darabot, már akkor megérezem benne a lehetőséget, s hallok, hogyan szólalhatna meg, és mennyivel szebb lenne ez a mű zenekari előadásban. Remélem, hogy új albumunk az ünnepekre valóban az üzletekbe kerül és rendeződnek a jogi kérdések a Bartók-örökösökkel is.

G: Kifogásolják, hogy a Bartók-zongoradarabokból zenekari művek születtek?

A NEMZETI FILHARMONIKUSOK SZÉZONJÁNAK KÜLÖNLEGESSÉGEI

Számos érdekességgel várja az együttes ebben a szezonban a közönséget, ezek közül Kocsis Zoltán Richard Strauss Macbeth-jét, Schönberg Pelléas és Melisande-ját, Ravel Daphnis és Chloé-ját és Stravinskytól a Csillagok királyát emelné ki. A zeneigazgató megemlítette a fellépő vendégzsolisták közül Leonidas Kavakost, Theodor Guschlbauert, Clemens Hagent, Kim Kashkashiant, Leopold Hageret vagy Arkadi Volodost is. Az együttes emellett karácsonyi koncerten is várja a zenebarátokat: december 23-án a Zeneakadémián Marton Évával adnak hangversenyt.

K. Z.: Örökösöknek mindig akadnak kifogásaik, s persze a rengeteg silány átdolgozás egy idő után valóban komolytalanná teszi Bartók műveinek hiteles előadását. Én egyébként úgy vélem, már régóta független bizottságoknak kellett volna alakulniuk, hogy ők döntsenek arról, ki mennyire adja vissza a szerző szándékait, illetve milyen mértékben lesz/lehet alkotótárs az adott mű utóéletében. Véleményem szerint számos előadóművész sokkal inkább meghamisítja a bemutatott mű szellemiségét, mint egy becsületes társalkotó, aki esetleg lehetőséget lát a darabban és mondjuk, más hangszerekre komponálja át.

G: Pedig az ön átíratainak köszönhető, hogy lemezfelvétel született a zongoradarabokból, és ezek a kompozíciók többször hangzanak fel koncerteken...

K. Z.: Így igaz, hiszen igen-igen ritkán játszott művekről van szó. Nemrég egy kritikus a Bartók-összkiadásom legutolsó lemezét méltatva jegyezte meg, hogy ezeket a darabokat a kutya sem játszaná, ha nem az írta volna, aki. Én erről kicsit más véleménnyel vagyok, nagyon értékesnek tartom a műveket, amelyekhez ily módon hozzányúltam. Ezeket a darabokat én így hallok. Bízom benne, hogy az általam készített hangszerelések, átdolgozások valóban a népszerűsítést szolgálják. Ha például a fiatalkori e-moll scherzót vesszük, az nem is igazán Bartókra jellemző, stílusa alapján inkább Dohnányi darabjaihoz áll közel. Ahhoz viszont rettentően nehéz alkotás, hogy ismert előadók gyakrabban műsorukra tűzzék. Mégis, miután a darab zeneileg nagyon értékes, valamit tenni kell azért, hogy gyakrabban hangozzék el. De nemcsak ennek a darabnak az esetében van ez így. A zongoraátírataim is többnyire azért születtek, mert zongorázási lehetőséget láttam egy adott zenekari partitúrában. Ilyen például a Parsifal Viráglányok-jelenete vagy a Mesterdálnokok-nyitány. Más esetekben pedig a művet igyekeztem olyan formációba átültetni, amely előadása már nem olyan nehéz, ilyen Berlioz Rómeó és Júlia című művéből Mab

királynő scherzója, Enescu I. román rapszódiaja vagy Bartók Két kép című zenekari műve. Úgy érzem egyébként, hogy minden ilyesfajta munkám valamilyen hiányt pótol, űrt tölt be. Tapasztalattól tudom, hogy a Debussydalokat ritka kivételtől eltekintve nem nagyon ismerik a koncertlátogatók. Fárasztó francia szövegeket tanulni, és nehéz találni egy olyan jó zongoristát, aki megfelelő módon kíséri a dalokat. Ezért is készítik a Debussydalokból zenekari átíratot, s így ezek a művek is talán könnyebben utat találnak a közönséghez.

G: *Négyszáznál több felvétele született eddig, az utóbbi időben azonban úgy tudom, nincs túl jó véleményel a hanglemezgyártás helyzetéről.*

K. Z.: Világszerte szörnyű állapotok uralkodnak. A nagy cégek egymás után omlanak össze. Az egyik problémát az jelenti, hogy szűkösek a repertoárok, számos művész a sokadik felvételét készíti ugyanabból a daraból. Miért vegye meg bárki ugyanazt, ha ott a régi?! Akkor sem kell a vadozatú lemez, ha digitális technikával született, a szélesebb közönség halála ugyanis nem finomodott egyenes arányban a technika fejlődésével.

IFJÚSÁGI KONCERTEK

A Nemzeti Filharmonikusok ettől az évtől három ifjúsági koncertsorozatot is rendeznek Hamar Zsolt vezetésével. Kocsis Zoltán szerint azért is nagyon lényeges ez a bérletsorozat, mert nincs minden lakásban zongora, egyre kevesebben tudják értékelni a komolyzenét. A muzsika fogyasztási cikké degradálódott, s talán ezáltal tenni tudnak valamit azért, hogy az embereket megint jobban érdekelje a zene.

G: *A hazai helyzetet is ilyen tragikusnak látja?*

K. Z.: Nem, mert a nemzeti hanglemezgyártásra mindig szükség lesz. A Hungaroton egyébként a Bors-éra utolsó éveiben már kezdett felzárkózni a világ nagy cégeihez, jól prosperált és a középmezőny élvonalába tartozó vállalattá fejlődött. Akkoriban én már rengeteget utaztam s egyre több Hungaroton-kiadványt találtam a legnagyobb üzletekben. A rendszerváltást követően azonban a Hungaroton is kisebb vállalattá süllyedt

vissza, a cégnek komoly problémái akadtak és a lemezek kezdtek eltűnni. Az utóbbi időben örvendetes fordulat következett be, megint lehet látni a magyar kiadványokat a jelentősebb üzletekben, szinte olyan gyakorisággal, akár a Philips lemezeit. Örülök, hogy több éves szünet után a Nemzeti Filharmonikusok új, átíratokat bemutató albumát a Hungarotonnál készítettük el.

G: *Hogyan fogadta a zenekar a hangszerelését, s mennyit alakultak, változtak a művek az együttes munka során?*

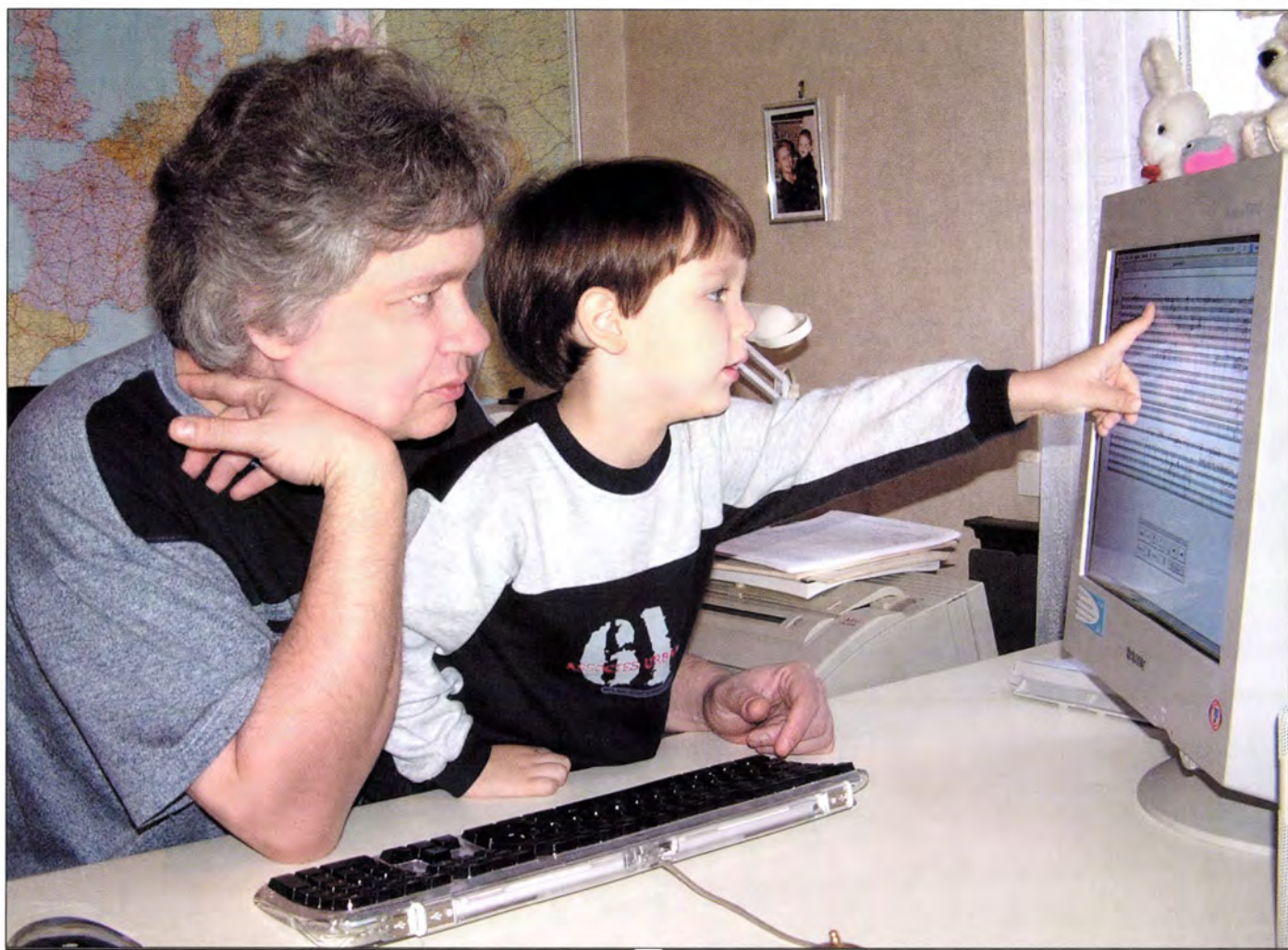
K. Z.: Az átírataimban nem volt minden elsőre tökéletes, ám a próbákat követően mégis keveset kellett korigálnom. Aki nagyon sokat foglalkozott már zenekarral, az ösztönösen érzi, melyik instrumentumon mi szól jól. Ez a közös munka egyébként nagyon jó hatással volt a zenekarra, a muzsikusok élvezték, hogy az átíratokhoz maguk is sokkal alkotóbb módon nyúlhattak hozzá, mint azokhoz a művekhez, amelyeket ezerféle tradíció terhel. A közönségnek ugyanis az ismert darabokról mindig megvan a saját elképzelése, s arra kíváncsi, hogy az aznap esti produkció miben különbözik ettől. Manapság nehéz olyan előadást produkálni, ami helyet követel magának a publikum értékrendjében. A hazai és külföldi koncertek azonban azt mutatják, hogy a közönségnek is tetszenek a hangszereléseim. A zenekarral felszabadultan jártunk be egy érdekes felfedező utat. Az együttes megszerette és velem együtt megtanulta a darabokat, úgy érzem, a most végzett munka az egész szezonra hatni fog.

G: Említette egyszer, hogy hosszú távú célként arra törekszik, ahogy Erdélyi Miklós próbált a Berliini Filharmonikusokkal. A zenekar eljátszotta egyszer a művet, a karmester pedig csak annyit mondott: *Uraim, menjünk ebédelni, olyan jól játszottak, hogy semmit nem tudok mondani.*

K. Z.: Rájöttem közben, hogy ilyen velem sosem fog előfordulni, hiszen mindig eszembe jut valami, amiről úgy érzem, meg kell osztanom az együttesrel. A zenekar egyébként nyáron túlegett a második meghallgatáson, mindenki megfelelt és most jó hangulatban dolgozunk tovább. Be kell jönni egy próbánkra! A zenekaron belül különböző formációjú kamaraegyüttesek alakultak, aminek nagyon örülök, mert osztom Mihály András véleményét, mely szerint a jó zenekari munka alapja a jó kamaramuzsikálás. A muzsikusaink saját koncertsorozatot adtak az MTA Dísztermében, és kamaramuzsikusi minőségben felléptek az Operaházban is. Örülök, hogy egyre többet szólónak, mert ez javítja az egyéni kezdeményezőkedvet, ami a zenekari taposómalomban könnyen elsorvad. A célom persze az, hogy a mi együttesünkben ne ilyen legyen a munka, s a zenészek ne csak a karmester által rángatott marionett-figurák legyenek, hanem egyéni módon zenélő kamarapartnerek.

G: *Érdekes, új repertoár kialakításába kezdett együttesénél, különleges műsorszerkesztéssel, vadonatúj hangszerelésekkel.*

K. Z.: Az évek óta tartó munka lassan kezd meghozni a gyümölcsét. Ez a zenekar nem sokat játszott például francia műveket, hiszen a Ferencsikorszaknak is megvolt a repertoárja, akárcsak a Kobayashi-érának.

DEBUSSY-DALOK HANGSZERELÉSE KRISZTIÁNNAL

Kocsis Zoltán legkisebb gyermeke, Krisztián már másfél évesen is folyton édesapja ölében ült, miközben ő a számítógép előtt három Bartók-mű hangszerelésén dolgozott. Amikor Kocsis Zoltán abba merészelt hagyni a munkát, a kicsi nagyon felháborodott. Azóta eltelt két és fél év, de továbbra is az egyik kedvenc zeneszerzője Bartók. Krisztián klasszikus muzsikát hallgat legszívesebben, a kemény rockot egyenesen utálja. Most, amikor édesapja a Debussy-dalokon dolgozik, lelkesen asszisztál a munkához, sőt néha kiegészíti – sok esetben helyesen – a hangszereléseket!

KOCSIS ÉS A SZÁMÍTÓGÉP

Kocsis Zoltán 1994 óta dolgozik komputeren, s az első anyagait még hatpontos DOS-ban készítette. Akkor vásárolta meg az első számítógépét, amikor kezdett olyan hosszú szövegeket írni, amelyek már nem fértek el az írógép memóriájában. Azért is szükség volt a gépre, mert csak így lehetett kezelni a nála felhalmozott adatbázist. Kocsis Zoltán lemezfelvételeinek a száma ugyanis meghaladja a négyeszetet. A muzsikusnak összesen három számítógépe van, otthon egy, kettő pedig Nemzeti Filharmonikusoknál, s minden technikai újdonságot ismer. A készülékek a regisztrálás, írás mellett hatalmas segítséget jelentenek számára a hangszerelések elkészítésében is.

Ferencsik alatt rendkívül kevés alkalommal csendültek fel Mahler és Bruckner művei, ő főleg Liszt és Richard Strauss darabjait szólaltatta meg. Ferencsik minden pozitívuma mellett magában hordozta a későromantika iránti averzióit, amely különösen ezeket a szerzőket sújtotta. Ez mindenképp a két háború közötti irányított zeneesztétika rovására írható, amely azonban mégiscsak harcolt valamiért. Ha az akkori zeneesztétika kijelentette, hogy Stravinskynek ez és ez a hibája, hogy Schönberg ezért és ezért nem olyan jelentős zeneszerző, ezt mégis valamilyen egészséges ízlés érdekében tette. A mai zenekritika, zeneesztétika azt hiszem, nem harcol semmiért, csak fanyalog, és a rosszat látja mindenben.

G: Zongoristaként vagy karmesterként érzi ezt így?

K. Z.: Mindkét oldalról, muzsikusként. Most ez tulajdonképp a hangszerelem kapcsán jutott eszembe. Annak idején a zongoraátírataimnál, most pedig a hangszerelemnél merül fel időről-időre az a vélemény, hogy minek kellene ezek, miért van rájuk szükség. Azt hiszem, az előbb verbálisan már megindokoltam létüket. Hallgassa meg a művet, aztán döntse el a tisztelt kritikus, hogy ismerte-e egyáltalán az eredeti formájában az adott kompozíciót, s ezt követően beszélhet róla.

G: Mennyire változott, alakult a komolyzenei világ az utóbbi évek alatt?

K. Z.: Úgy vélem, ma a zenekari kultúra elég radikális változását éljük meg. A tendencia kettős. Az egyik ok az, hogy különböző kamarazenekarok formálódnak és a zeneszerzők kezdenek a nagyzenekaroktól elfordulni. A romantikus értelemben vett nagyzenekari hangzásideál ma már nem nagyon érdekli a komponistákat. Jó példa erre Ligeti és Kurtág, akiknél az igazán mesteri kompozíciók majd' mind kamarazenekarra, kamaraegyüttesre születtek, annak ellenére, hogy két eléggé eltérő stílusú zeneszerzőről van szó. A másik ok pedig a nagyzenekari játékmód olyan irányba történő fokozatos átalakulása, amelyben a legjelentéktelenebbnek tűnő tuttista is partnernek érezheti magát. Tulajdonképpen, ha ezt nem is mondják így ki a karmesterek, a nagyzenekari tradíció a demokratizálódás útján halad. A hierarchia szerint a szólamvezető kiszolgálja a karmestert, a szólamvezetőt pedig a tuttista, de a szolgálai szemléletnek kezd vége szakadni. Legendák ide, Furtwänglerék, Toscaninik oda, a nagyzenekari formáció megújulását éljük, és ez egyre jobb és jobb produkciókat eredményez. Mindez mit sem ér persze, ha nem állnak a koncertek mögött nagy egyéniségek, s itt kifejezetten a karmesterekre gondolok, hiszen mégiscsak ők döntenek el a tempót, ezek viszonyait, az alapvető zenei faktorokat.

G: Ma azonban nincs olyan sok legendás karmester...

K. Z.: Ilyen értelemben talán kevesebb a jó zenész, mint az Aranykorban, a két világháború között. Én, mint aktív zenehallgató és Magyarország talán legnagyobb archív lemezgyűjteményének tulajdonosa, nem hiszek a legendákban. Abban hiszek, hogy meghallgatom – mondjuk Artur Nikisch-csel – az V. szimfóniát, és levonom a konzekvenciákat. Hiába volt legendás karmester, ha nem mond semmit az előadása. De számos olyan művészt is tudok említeni, akik nem örvendek akkora hírnévnek, mégis a felvételeik ötven esztendővel megelőzik korukat. Bartók Béla például nem tartozott a nemzetközileg elismert zongoristák közé, mégis a fennmaradt felvételei alapján, s összevetve mondjuk még Rahmanyinovval is, ott a helye minden idők legjelentősebb előadóművészei között. Fritsch Busch sem tartozott a legnagyobb sztárok közé, mégis többet érnek a lemezei, mint például Leopold Stokowskié. Sok esetben az illetők halála után derül csak ki, hogy mit érnek a felvételeik.

G: Mennyire létezik ön szerint ma legendagyártás?

K. Z.: Előadóművészként sokkal könnyebb megállapítani, mi az, ami időtálló és értékes, mint az alkotóművészetben. A specializálódást nagyon károsnak tartom. Azt hiszem, nem lehet jó koncerteket produkálni úgy, ha valakit a marketing szakemberek „neveztek ki” egy szerző avatott előadójává.

G: Pedig ön három skatulyába is belekerült.

K. Z.: Először Bartók specialistája lettem a Philipsnél, aztán Rahmanyinóvé, majd Debussyé. S bár ezeknek a szerzőknek van közük egymáshoz, mégis mindhármuk esetében másképp kell hozzányúlni a zongorához. Belekerültem a skatulyákba, mert ez volt a kényelmes, s hiába készítettem közben nagy sikerű Liszt- és Beethoven-lemezeket. A specializálódást utálok, azt azonban lényegesnek tartom, hogy az ember mindent tudjon az általa előadott műről. A Bartók-összkiadást például hosszas előkészítő, kutatómunka előzte meg a részemről, s volt olyan darab, amit addig nem is vettem lemezre, amíg nem éreztem igazán a sajátomnak. A közelebb kerülésben sokszor éppen a hangszerelem segítette.

G: A nagy siker aratott Bartók-összkiadás után mi lesz a következő lemezfelvétele?

K. Z.: Most egy ideig nem is akarok újabb albumot készíteni. Kicsit torkig vagyok az örökkévalósággal. Olyan sokat foglalkoztam a múlttal és a jövővel, hogy egyre inkább érvényesnek érzem magamra Sztravinszkij szavait: a jelenben kell élni! Nem tudhatom én sem, mi lesz holnap, csak azt vállalhatom, amit ma igaznak tartok.

Réfi Zsuzsanna

Tempora mutantur et nos mutamur in illis. Bizony, változnak az idők, s eközben változunk mi magunk is. Hubay Jenőt évtizedekig csak a nagy magyar hegedűiskola megteremtőjeként és a századforduló legendás előadóművész-idoljaként volt szokás emlegetni, komponistaként azonban ments lsten! – most meg, kamaraműveinek csinos sorozata után, egyszerre adja ki a Hungaroton kétkorongos album formájában mind a négy versenyművét is. Mégpedig CD-világpremierhez illően választékos és impozáns előadásban. A Hubay-hegedűkoncertek a XX. század első felében befutott nemzetközi karrierjük után – amiben a világhírű szerzőn kívül a keze alatt nevelkedett csillagoknak: Vecsey Ferencnek, Geyer Stefnének, Szigeti Józsefnek és Zathureczky Edének is jelentős része volt

HUNGAROTON CLASSIC
HUBAY JENŐ ÖSSZES HEGEDŰVERSENYE
SZABADI VILMOS – HEGEDŰ
MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR, VEZ.: KOVÁCS LÁSZLÓ

– feledésbe merültek. Alkotójuk halálával (1937) hamar kiszorultak a koncertrepertoárból, s attól fogva csak a zenetudomány tartotta számon őket. Annál is inkább, mert a négy műben világosan kirajzolódik Hubay szellemi portréja a művészi személyiségfejlődés legfontosabb periódusát képező két és fél évtizedben: az első koncertet még húszas éveik derekán járva, 1884–85-ben, a negyediket meg már közel az ötvenhez, 1906 végén vetette papírra a mester. Szabadi Vilmos pedig kiváló érzékkel fedezi fel és jeleníti meg az egyes művek arculatának egyéni karaktereit, miközben a közös vonások hangsúlyozásával keretbe foglalja a teljes vonulatot. Szabadi a Dohnányi-hegedűversenyek MIDEM-díjas tolmácsolása után – a századforduló ízlésvilágáról szerzett ismeretek birtokában – a másik „alvó oeuvre” felfedezéséhez már újszólván bennfentesként fogott. De még ennél is erőteljesebb motiváció a reveláló produkció létrejöttében Szabadi személyes viszonya a Hubay-jelenséghez: a 42 esztendőös hegedűművész őszinte csodálója a nála majdnem pontosan egy évszázaddal korábban született vonósfejedelemnek, sőt tanárai (Halász Ferenc, Végh Sándor, Fenyes Lóránt) révén mond-

hatni egyenesági örököse a legendás Hubay-iskola tradícióinak is. Egész felfogásában, játékának esztétikájában tetten érhető az a különleges aura, amit Waldbauer Imre így definiál: „...a Hubay-iskola (...) nemcsak egy sorban állt a két szintén világhírű ismert mesteriskolával (Aueréval és Sevcikével), hanem általános zenei kultúra s művészi nobilitás szempontjából fölülmúlta azokat...”. Szabadi Vilmost hallgatva pontosan ezt a művészi nobilitást értékelem a Hubay-hegedűversenyek magánszólamainak tolmácsolásában is, mivel a szellemi előkelőség meghatározó szerepe mindvégig érzik az előadás stílusán, hibátlan arányain. Az áradóan romantikus hangvétel – hitelesen idézve a mű korát – sosem válik parttalanná, a briliáns vonókezelés a mű karakterisztikáját érvényesíti, de nem hajlik narcizmusba. Az interpretáció rokonzenves meggyőződéssel tárja fel a Hubay-koncertek erőnyeit – a hangszerszerűséget, a melódiák, kadeneciák és kivételesen szép *largetto* eleganciáját – és nem igyekszik belemagyarázni olyan mélységeket, amelyekkel Hubay zenei világa nem rendelkezik. Kovács László remek partnere a szólistának domináns elképzelései kivitelezésében; keze alatt a Miskolci Szimfonikusok rugalmasan szólunk, a szólóhangszerrel folytatott párbeszédekben kamarazenei érzékenységgel kényeztetnek. Úgy vélem, a Hubay-hegedűkoncertek számára ez a CD nem pusztán feltámadás, hanem igazi *redivivus*: visszaút a koncertterembe.

Kerényi Mária

BETHOVEN, BRAHMS – SIMON RATTLE

Simon Rattle rokonszenves karmester, „kellemes partnerként” jellemezte volna a társasági élet rejtelmeiben jártas nagynénikém. Szellemes, néha még eredeti is. Az a fajta karmester, aki biztosan nem fogja megsérteni a Bécsi Filharmonikusok testületét már az első próbán, jó taktikai érzékének és elegáns stílusának köszönhetően képes lesz arra, hogy a zenekar megfellelkezék évszázados beidegződéseiről. Ez utóbbira feltétlenül szükség lesz, ha Beethoven 5. szimfóniájának (ki tudja hányadik?) felvételére szánja el magát egy lemezcég. Hagyományok, legendák, jó értelemben vett rutin és ezeknek diszkrét megkérdőjelezése. Izgalmas elegy, jó recept. Ezzel kecsegtet a Bécsiek és Rattle alkalmi együttműködése. A Beethoven-szimfónia esetében az EMI élő előadás felvételének kiadása mellett döntött. Bár magam az esetek 90%-ában az élő felvételeket részesítem előnyben, ezt most mégsem tartom jó döntésnek. (Igaz: a borítón el lehet helyezni egy-egy költői túlzást néhány napilap lelkes koncertkritikájából, amit a recenzens magában rendre megcáfol...) A szimfónia kezdő ütemei furcsán lötyögnek, próbán egy karmester azonnal leintené. Furcsa tempóingadozások után talál vissza a zenekar a nyitómottó lüktetéséhez. Ha stúdiófelvételen hallom ugyanezt, azt mondom: izgalmas, mintha szándékosan akarna idegesíteni a karmester, figyelmeztetni: vigyázz, nehogy a darab hallgatása közben emlékeid vezessenek! De itt biztosan nem erről van szó (a megismételt expozícióban min-

EMI CLASSICS
BETHOVEN: 5. SZIMFÓNIA
BRAHMS: HEGEDŰVERSENY
KYUNG WHA CHUNG – HEGEDŰ
BÉCSI FILHARMONIKUSOK, VEZ.: SIMON RATTLE

den normális, már-már hagyományos). Első hallásra Rattle a szokásosnál gyorsabb tempót diktál, ám az általam referencialemezként hallgatott Carlos Kleiber-felvétel (Bécsi Filharmonikusok, 1975, DG), ugyanez a zenekar szinte másodpercre azonos idő alatt „teljesíti” az első tételt: míg itt sohasem érezni, hogy az előadás különösebben „menős” lenne, a Rattle-felvétel viszont kifejezetten izgága. A második tétel („szín- és kontraszt-gazdag” a bécsi kolléga szerint) már-már banalitásba fullad, részben a didaktikus kijátszott váltások miatt. A harmadik és negyedik tétel után valószínűleg én is elégedetten távoztam volna a hangversenyről, itt éreztem először azt, hogy Rattle megpróbálta valóban friss szemmel nézni a partitúrát, és eddig háttérben maradt fordulatokat mutatott be. Persze ezek a fordulatok inkább fényes bizsunak, s nem kiásott kincseknek mutatkoztak. Egy másik, általam referenciaként hallgatott lemezen (a BMC közelmúltban kiadott Eötvös CD-jére gondolok – GRAMOFON 2001. ősz, 22. oldal) egy-egy vonósnyegyesre emlékeztető hangzás, vagy nyersebb hegedűhang a koncepció lényegéből fakadt, és való-

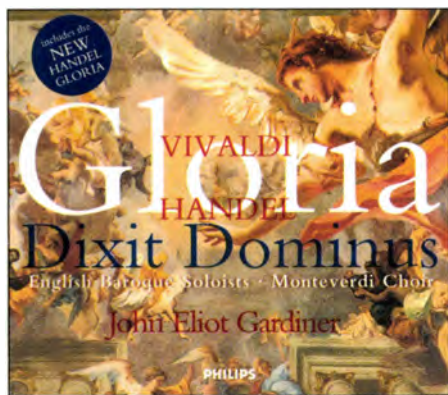
ban röntgenszerűen világította át a partitúrát. Eötvös lemeze tényleg a friss olvasat élményével ajándékozza meg hallgatóját.

A Brahms-hegedűverseny teljesen szokványos, leszámítva Kyung Wha Chung hegedűjének hangját. Furcsán, metszően élesen szól, amit egy ideig annak tulajdonítottam, hogy tudatosan fölintonál minden hangot (teljesen leválik a zenekari hangzásról), azután hozzászoktam és rájöttem: bizonyára ezt a hangot szokás „forszírozott” hangnak nevezni. Chung lemezénél az is talán jobb felvételt, aki a Bécsi Filharmonikusokra kíváncsi (pl. Milstein/Jochum/1975/DG), vagy aki a csinos hölgyek Brahms-interpretációit gyűjti (neveket most nem említek...) Az egész lemezről egy idősebb kollégám szavai jutnak eszembe: „annyi jobb van nála...”.

Molnár Szabolcs

VIVALDI, HÄNDEL – GARDINER

PHILIPS – UNIVERSAL

ANTONIO VIVALDI: GLORIA
 GEORG FRIEDRICH HÄNDEL: GLORIA, DIXIT DOMINUS
 THE MONTEVERDI CHOIR
 ENGLISH BAROQUE SOLOISTS
 JOHN ELIOT GARDINER

A megszokottól némiképp eltérő módon, több különböző komponista művét is tartalmazza John Eliot Gardiner sajátos műsorösszeállítású, új lemeze. Hiába, „tempora mutantur”: mint e lap hasábjain a múltban is utaltunk már rá, a méltán világhírű angol dirigens is elérte a lemezipar válsága – szerződése felbomlott, s már csak alkalmilag jelennek meg felvételei. CD-nk kísérőfüzete beszámol róla, hogy még ezt a műsort is két részben vették lemeze: Vivaldi közismert D-dúr hangnemű Glóriájával együtt Händel Dixit Dominusát 1998 vége felé, míg a harmadik kompozíciót (B-dúr Glória) csupán 2001 nyarán – miután Händel régóta gyanított, ám eddig vitatott szerzősége végleg beigazolódtott.

A felvétel mindenképpen sokféle érdemben gazdag. Menjünk talán a művek sorrendjében. Vivaldi és Gardiner – sajátos páros. Mintegy tíz évvel ezelőtt

a magyar televízióban is megcsodálhattuk egy olaszországi koncert képsorait, melyen Gardiner épp e darab kapcsán látványosan (és eredménytelenül) birkózott egy összevissza játszó olasz modern hangszeres zenekarral s nem kevésbé csapnivaló kórossal. Mondanom sem kell, most egészen másról van szó; a két angol együttes bravúrosan teljesít – szinte túl könnyű is nekik a darab. Mintha épp az a naivitás hiányozna előadásukból, mely nélkül nehéz rácsodálkozni Vivaldi műveinek valódi szépségére. Az említett régi-új Händel-darab közelebb áll ugyan előadónkhoz, ám ott maga a kompozíció tűnik elég furcsának: a Gillian Keith által néhol bravúrosan énekelt, nagyon szép szoprán szólót és háromszólamú vonóskart tartalmazó mű Händel nagyon-nagyon korai – mindenképpen még 1706-ban kezdett, többéves itáliai utazása előtti – műve lehet, hiszen kisebbségben van benne a később oly jellemző fordulatosság, a dallamkezelés különösen árulkodó tonalitásérzéke is éretlen, még az 1708 körüli Dixithez viszonyítva is. Félre-

értés ne essék, a Gloria értékes zene, ám aligha nevezhető szerzője akár első periódusa döntő fontosságú opuszának. Ami pedig a Dixit Dominust illeti, a mű jól ismert ugyan, ám ennek ellenére (legalább is számomra) maga a rejtély. Adva van egyrészt egy 22–23 éves, zseniális szász, akit boldog és sikeres szakmai utazása a napfényes Itáliában – Róma, Velence, Firenze és Nápoly színházaiban és koncerttermeiben aratott zajos sikerein, Corelli s a két Scarlatti barátságán túl – az énekhang szeretetére és ismeretére is megtanít: ehhez élete hátralevő öt évtizedében hűséges marad. Másrészt: ugyanő, ugyanitt, ugyanakkor megírja élete egyetlen szinte énekelhetetlenül voce-ellenes művét; nem túlzás azt állítani, hogy a Dixit az önmagában is néhol elég vérszomjas szoltárszöveg leghátborzongatóbb megzenésítése. Finomabb pillanatai, főleg a „De torrente in via bibet” tétel ugyan már az eljövendő új Händelt előlegezik, de mindenestül inkább bizarr, mint szeretni való remekműről van szó. Gardiner régóta dirigálja e művet, annak idején az ERATO-nál már egyszer modern hangszerekkel lemeze is vette, kórusa s zenekara ma jobb, mint valaha... nem hiszem, hogy többet kell mondanom. A mű jobb előadása nemigen lehetséges; akit érdekel egy ilyen, Bach legnehezebb vokális pillanatait is messze meghaladóan virtuóz, zseniálisan megírt és kivitelezett tour de force, nem fog csalódni.

Vashegyi György

SCHUMANN – PRÉGARDIEN

Christoph Prégardien korábban Andreas Staier fortepianistával dolgozott együtt, és stílusát ma is alapvetően meghatározza a historikus irányzattal való kapcsolata. Ő az egyik legjobb tenoristája a korhű előadásra törekvőknek, s hírneves előadója a romantikus német dalirodalomnak is. Új lemezén – egy kivétellel – Heinrich Heine és Justinus Kerner szövegeire írott dalok hallhatók. A Dalcsookor (op. 24) a gyakran előadott Schumann-dalciklusok közé tartozik, a Kerner-dalok tizenkét darabból álló sorozata azonban igen ritkán hangzik el. Örvendetes, hogy Matthias Goerne nemrég kiadott felvétele után most egy másik látott napvilágot. A két nagy cikluson kívül még a Belsazar, az op. 127-es sorozat három dala és az op. 142-es sorozat hallható a lemezen. Utóbbi két-tőben látott napvilágot az a négy dal, mely eredetileg a Dichterliebe része volt, mire azonban eljött a kiadás ideje, Schumann kihagyta őket belőle.

Prégardien interpretációját hallgatva kettős vélemény ébredhet bennünk. Az egyik oldalon abszolút elismerés, a másikon relatív kritika fogalmazódhat meg. Ami az abszolút elismerést illeti, mindenekelőtt az alapos felkészültségről, a gondos megmunkáltságról kell szólni. Prégardien otthonosan mozog a német dalirodalomban, stílusa habozás nélkül nevezhető reprezentatívnak. Érdes hangján elnagyoltság nélkül, gazdagon ragyog fel a schumanni dal világa. Ugyanakkor relatív kritika is ébredhet abban, aki Prégardien éneklését hallgatja. A szóban

RCA RED SEAL – BMG

ROBERT SCHUMANN: DALOK
 CHRISTOPH PRÉGARDIEN (TENOR), MICHAEL GEES (ZONGORA)

forgó ciklusokban többségben lévő líraibb darabok nem eléggé atraktívan szólnak meg az ő előadásában. Példája ennek a Schöne Wiege meiner Leiden, melynek csodálatosan szép dallamívei meglehetősen laposak, s a túlzott visszafogottság miatt a kis remekmű bizony sokat veszít kifejezőerejéből. Ami a tiszta megformálás terén kétségtelen erény, az előadás lendületét és átéltségét tekintve hátrányt jelent. Sokszor eszünkbe juthat például Peter Schreier előadása, melyben a reprezentatív, tiszta megformálás mellett ott van az itt hiányolt természetesség és hevület is. A lendületesebb, indulatosabb dalok sokkal érzékletesebben szólnak meg Prégardien felvételén. Bennük szó sincs az említett túlzott visszafogottságról. Magával ragadóan csendül fel az Es treibt mich hin, es treibt mich her! című dal. A Warte, warte, wilder Schiffmann a lemez csúcspontjának is tekinthető. Prégardien ebben is erőteljesen, és az énekbeszédhez közelítve különösképpen expresszíven énekel. Halkan, de ugyanezzel a találó sprechgesangos expresszivitással éneklő a Dichterliebeből kihagyott Mein Wagen rollet langsam című dalt is.

Michael Gees zongorázása illik Prégardien énekléséhez. Alaposan kidolgozott, s általában valamelyest dinamikusabb, mint az énekszólam. Dicséretes lemez, de Matthias Goerne felvétele a két nagy ciklusról (két külön lemezen, a Dalcsookor, op. 24 a Dichterliebe, a Kerner-dalok a Dalcsookor, op. 39 mellett) vagy Thomas Hampsoné az op. 24-es Dalcsookorról és az eredeti Dichterliebe-ről mindenképpen expresszívebbnek, sajátosabb hangvételűnek tekinthető. A két említett dalokról ugyancsak elmondhatók Prégardien stílushűséget és kidolgozottságot illető erényei, Goernét ráadásul még Prégardien finomsága és visszafogottsága is jellemzi, de zárólag pozitív értelemben, hiszen sajátos, fojtott éneklése oly mértékben kifejező, hogy finoman és visszafogottan is végig magával ragadja a hallgatót.

MENDELSSOHN ZONGORAMŰVEK

DECCA – UNIVERSAL

MENDELSSOHN: ZONGORAVERSENYEK, VARIATIONS SÉRIEUSES,
RONDO CAPRICCIOSO

JEAN-YVES THIBAUDET (ZONGORA), GEWANDHAUSORCHESTER
LEPZIG, VEZÉNYEL: HERBERT BLOMSTEDT

A német-francia származású, Párizsban és Los Angelesben élő zongoravirtuóz, Jean-Yves Thibaudet 2001-ben, tizenhét évvel karrierjének megkezdése után már igazi szupersztárnak számít. Szólóesteket ad a világ legnagyobb koncerttermeiben és fesztiváljain, versenyművek szólístájaként a legjobb zenekarokkal és dirigensekkel dolgozik együtt. Mindezek mellett rendhagyó felkéréseknek (pl. filmzenében vagy operaszínpadon való közreműködés, illetve a jazz óriásai előtt tisztelgő lemezek) is szívesen eleget tesz. Ráadásul egyáltalán nem az a típus, aki elefántcsonttoronyba vonul, s arisztokratikus távolságtartással szemléli a zeneipart. Thibaudet igazi erőssége a romantikától az impresszionizmusig

ívelő nyolcvan-száz év zongoramuzsikája. Erre alapozta hanglemezkariyerjét is, amelyet eddig több mint húsz CD fémjelez, a Decca gondozásában. Remekül játszik Debussyt, Ravelt és más francia mesterek (így Franck, Fauré, Chausson vagy a legutóbbi időből Messiaen) alkotásait – az ő esetében is igaz, hogy a közös anyanyelv, prozódia és dikció segíti az interpretációt. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy a harmincnégy éves művész legújabb CD-jén új „vadászterületre” tévedt: Mendelssohn két zongoraversenyét játssza, kiegészítve két szólószonóra-darabbal (Variations sérieuses, Rondo capriccioso). Elegancia és harmónia – ez a két kifejezés jellemzi leginkább az interpretációt. Thibaudet kicsit fölényes, de nem ellenszenvesen nagyképű, lebilincselően, de sohasem öncélúan virtuóz, a Herbert Blomstedt vezényelte lipcei Gewandhausorchester pedig a végsőkig korrekt, precíz és megbízható, szerencsésen kiegészíti, ellenpontozza a féktelenül szárnyaló szólólistát.

Retkes Attila

J. S. BACH TRIÓSZONÁTÁK

BMC RECORDS

JOHANN SEBASTIAN BACH: TRIÓSZONÁTÁK
ESZ-DÚR BWV 525, G-DÚR BWV 1038, C-DÚR BWV 1037,
G-DÚR BWV 1039 ÉS C-MOLL BWV 1079

GYÖNGYÖSSY ZOLTÁN – FUVOLA
HADADY LÁSZLÓ – OBOA
LAKATOS GYÖRGY – FAGOTT
DOBOZY BORBÁLA – CSEMBALÓ

A BMC Records új lemeze Bach kamarazenéjéből való ritkaságokat tartalmaz. Két szempontból is kuriózum a felvétel. Elsőként a hangszerösszeállítás miatt. Bizonytalán a hallgatókat ez lepi majd meg leginkább. Fuvola és oboa kettőséről van szó mindvégig, s tudjuk, hogy e kombináció – noha soha nem volt idegen a barokk gyakorlatától – nem gyakori. E műveknek ez azonban nemhogy ártana, hanem inkább hasznukra válik. A hangzáskép már eleve az újdonságélmény erejével hat, s különösen igaz ez a lemeznyitó Esz-dúr triószonátára, mely közzismerten orgonára készült.

A három szólam kifejezetten a vonós triószonáta billentyűs változata, mely itt a fúvós hangzason keresztül visszatalál az orgonához, s világos példával szolgál az orgonista számára is a regisztrációt illetően. A másik kellemes meglepetés a Musikalisches Opfer triószonátájának fuvola-oboa szólója, a szokásos fuvola-hegedűpárosítással szemben. A két művet közrefogó szonáták közül kettő a Bach-életmű vitatott darabjai közé tartozik. Ezzel együtt az öt mű zenei, köznyelvi egysége töretlen, méltán reprezentálja Bach és korának zenei sajátosságait. A két szólista és a kíséret játékosai rendkívül érzékenyen közlitenek anyagukhoz. A fuvola és az oboa párbeszéde mindvégig plasztikus, néhol egészen homogénné tudják varázsolni szólamaikat. Lakatos György fagottjátéka elegánsan és finoman tölti be a basszus szerepet. Dobozzy Borbála takarékos diszkrét játéka tökéletesen idomul a törekeny szólisztikus anyaghoz.

Pintér Tibor

CSAJKOVSKIJ, LISZT - FAZIL SAY

TELDEC – WARNER

CSAJKOVSKIJ: B-MOLL ZONGORAVERSENY*,
LISZT: H-MOLL SZONÁTA

FAZIL SAY (ZONGORA), SZENTPÉTERVÁRI FILHARMONIKUS ZENEKAR,
VEZÉNYEL: JURIJ TYEMIRKANOV*

A fiatal török virtuóz nem riad vissza a különőtől, ám ezt olyképpen teszi, hogy nem érezhető indokolatlannak. Csapong, de tudja, mi és hogyan. A zongoraverseny kezdő kadenciájában egymás utáni, egységet képező részeket h a vártnál gyorsabban, hol a megszokottnál lassabban játszik, az egész összetartó ereje mi azonban ez nem zavaró, éppen ellenkezőleg. Nemegyszer megenged magának erős módosítást is Csajkovszkij művében. Szokatlan mód például felbontás nélkül játszik bizonyos akkordokat. Különös megoldása azonban nem durva, mivel szervesen, a zenei gondolat összefüggésében ágyazottan történik. Ezt teszi Say az I. tétel közepének első, zuhatagszerű zongora-

szólójának máskor arpeggiós szakaszában, valamint a tételvégi nagy kadencia bevezetésében. Ennek akkordfelbontás nélküli hármastételű indítása szerfelett szokatlan, ám már az első hallgatáskor milyen jóleső szépséggel köti össze Say a harmadik, valamivel halkabban odavetett akkordot az azt követő, finoman megjelenített háttérzenével. A szonáta hasonló alaposággal kidolgozott és igen dinamikus. A fiatal virtuóz oly módon soroz meglepetéseket, hogy sehol nem billen ki egyetlen pillanatra sem az összefüggések rendszeréből. S ez épp e grandiózus mű esetében nem csekélység. Stílusát felfokozottság és intenzitás jellemzi mindvégig, azonban az erős kontroll mellett jelentkezik gyengéd megoldásokkal. Fazil Say lemezét hallgatva egyértelmű, hogy indokolatlan túlzások nélkül is lehet meglepően újat mondani ezekről a sokat játszott darabokról. A lemezen öröm újra látni a kiváló orosz karmester, Jurij Tyemirkanov nevét, aki zenekarával természetesen remekül kíséri.

Zay Balázs

OPERAMESÉK NEM CSAK GYEREKEKNEK

ismeretterjesztésnek fontos szerephez kell jutnia, mert a mai világba egyre inkább beköltözik az értéktelenség” – véli a sorozat Mesélője és ötletgazdája, Halász Judit, aki a CD-sorozat első darabjának sajtóbemutatóján beszélt a Varázsfuvola rendhagyó felvételéről. A CD az opera történetét tartalmazza a Kossuth-díjas művésznő előadásában, illusztrálva a Hungaroton archívumában található legszebb Varázsfuvola-felvételekkel. A közreműködő énekesek sorában, a mai magyar operaszínpad mellett igazi legendákkal is találkozhatunk. Tamino: Réti József, Pamina: László Margit, Az Éj Királynője: Ágay Karola, Sarastro: Gregor József, Papageno: Melis György, Papagena Csengery Adrienne. Halász Judit szövegét Tótfalusi István művészen megírt Operameséiből szerkesztette a kitűnő zene-pedagógus Lukin László. A történet külön játékosága az az epizód, amelyben az opera születésének históriája, Mozart és Schikaneder története is már-már mesés alakot ölt.

Halász Judit ausztriai utazása során megragadó élmény volt számára, hogy a gyerekek úgy éneklék Mozart operájának népszerű dallamait, mint nálunk a Boci boci tarkát. Tavaly kereste meg a Hungarotont azzal az ötlettel, hogy az operairodalom mesés darabjainak történetét elmondva tegyék vonzóvá a zenés színpad világát a legifjabbak számára. A kiadvány azonban nemcsak a gyerekeknek szól, hanem mindenkinek, aki szívesen szán 70 percet az életéből arra, hogy kinzó hiányosságait az opera területén pótolja. A mai televíziós vetélkedők szereplőit látva a szándék indokoltsága bizony sokunk számára nem kétséges. A sorozat a tervek szerint igazi mesés operákkal folytatódik: Mozarttól még egy műre lehet számítani (Szóktetés a szerájból), de megjelenik Hány János és A diótörő is, Kodály és Csajkovszkij csodálatos zenéjével. **hmk**

z idén ötvenéves Hungaroton Records egyik könnyed csemegéje az a most újtjának induló sorozat, amelynek kezdeményezője Halász Judit színművésznő. A zenesés mesék, mesés zenék címkével ellátott lemezek a kiadó szándékai szerint a gyerekeket ismertetik meg az operaszíni világával, Halász Judit azonban ennél többet szeretne.

A hanglemezipiac recessziójának mai inséges világában egyre látványosabb az a küzdelem, amely során a lemezkiadók olykor gigászi erőfeszítéseket tesznek a vásárlók visszahódítása érdekében. A Hungaroton új sorozata Zenesés mesék, mesés zenék címmel egy ilyen jellegű vállalkozás, amely a szó legjobb értelmében vett didaktikus módon próbál ismét kedvet csinálni a zenehallgatáshoz. „A komolyzenei

VARGA TIBOR, A MUZSIKA POLIHISZTORA

Varga Tibor pályafutása csodálatosan gazdag és szerteágazó. Győrről született, és hangszerkészítő édesapja hatására már kislgyermek korában szenvedélyesen érdeklődött a zene iránt. Tízéves volt, amikor Hubay Jenő meghallgatta, és felvette a Zeneakadémia előkészítőjébe. Három évvel később már Európa-szerte koncertezett, s hamarosan lemezfelvételeket is készített, a legnagyobb kiadók – EMI His Masters Voice, Columbia, Deutsche Grammophon – felkérésére. A II. világháború végéig több mint száz lemeze látott napvilágot, s jórészt ezek jelennek meg most digitalizálva, az itthon is kapható Tibor Varga Collection sorozat keretében.

1946-ban egy angliai meghívást követően Londonban telepedt le, majd 1949-ben a németországi Detmold újonnan alapított zeneakadémiájának professzora lett. Az ötvenes évek végén feleségével és fiával, az ugyancsak karmesterként hírnevet szerzett Gilbert Vargával Svájcba költözött, s azóta is ott él. Sionban megalapította a Varga Tibor Fesztivált – amelyet eddig harmincöt alkalommal rendeztek meg –, de saját alapítványi főiskolát is létrehozott, s rendszeresen vezet mesterkurzusokat, amelyekre a világ minden tájáról érkeznek fiatal vonós szólisták, kamarazenészek és karmesterek. Az októberben rendezett budapesti fesztivál csak az első lépés, hogy végre szülőhazája, Magyarország is méltó megbecsülésben részesítse az elmúlt évtizedek kiemelkedő jelentőségű előadóművészt és zene-pedagógusát, Varga Tibort.

ReA

Varga Tibor idén ünnepelte nyolcvanadik születésnapját, s ebből az alkalmából a Helvétia Hungarica Társaság októberben, Budapesten fesztivált szervezett a Svájcban élő, világhírű hegedűművész és karmester tiszteletére. Az egyhetes fesztivál programjainak szervezésében a Matáv Szimfonikus Zenekar, a Solti Kamarazenekar, a Zuglói Szent István Zeneház, a Magyar Rádió, a Lausanne-i Bach Kórus és a Magyar Hangszerész Szövetség is aktív szerepet vállalt. A koncertek mellett – amelyeken a kitűnő szellemi és fizikai kondícióban lévő Varga Tibor karmesterként többször is pódiumra lépett – hangszerész versenyt és műhelytalálkozókat tartottak, illetve bemutatták a Tibor Varga Collection elnevezésű, reprezentatív hanglemezsorozat eddig megjelent huszonnegy darabját.

Diapason- és CHOC-díjas lemezek a Naïve kiadó gondozásában

A magyar származású csembalóművész,
Pierre Hantai kalandozása
barokk szerzők világában

Girolamo Frescobaldi: Partiták és toccaták

J. S. Bach: Csembalóconcertók

Domenico Scarlatti: 22 csembalószonáta

FORGALMAZZA A MUSICDOME
Cím: BUDAPEST, XIV.
FOGARASI ÚT 5.
TELEFON: 221-5260

A TIBOR VARGA COLLECTION ALBUMAI

- ❖ A fiatal virtuóz
(Hubay, Paganini, Sarasate, Dohnányi stb.)
- ❖ J. S. Bach: Hegedűversenyek
(E-dúr, d-moll, c-moll)
- ❖ Mozart: A-dúr hegedűverseny, Linzi szimfónia
- ❖ Bruch, Csajkovszkij: Hegedűversenyek
- ❖ Schubert: C-dúr kvintett
- ❖ Albinoni, Vivaldi, Rossini, Debussy
és más szerzők művei
- ❖ Schubert: V. szimfónia,
Schönberg: Megdicsőült éj
- ❖ Paganini: I. hegedűverseny,
Lalo: Spanyol szimfónia
- ❖ Mozart: Adagio és Rondo, Divertimento,
g-moll szimfónia K. 550
- ❖ Respighi: II Tramonto, zenekari szvit
- ❖ Smetana, Ravel, Dietrich, Schumann,
Brahms művei
- ❖ Beethoven: Coriolan-nyitány,
Hegedűverseny, Nagy fuga
- ❖ Mozart: G-dúr hegedűverseny, Don Giovanni
nyitány, Sinfonia concertante
- ❖ Bleuse, Fauré és Charpentier művei
- ❖ Sosztakovics és Richard Strauss művei
- ❖ Mozart: Divertimento K. 334
- ❖ J. S. Bach: d-moll partita, h-moll szvit,
C.P.E. Bach és W.F. Bach művei
- ❖ Csajkovszkij: Elégia, Meditáció, Szerenád
- ❖ Branco: Szonáta, Prado: Hegedűverseny
- ❖ Mozart: Esz-dúr szimfónia,
Sztavinszkij: Tűzmadár
- ❖ Weiner Leó művei
- ❖ Bach, Vivaldi, Marcello és más szerzők művei
- ❖ Nielsen és Nyström: Hegedűversenyek
- ❖ Brahms és Csajkovszkij művei

„A gyűjtemény megjelentetése nagyszerű ötlet. Varga Tibor kifogástalan virtuóz, a muzsika arisztokratája, a búcsúzó XX. század nagy formátumú előadója.”
(Le Monde de la Musique, Párizs)

„Nemes hódolat, méltó hommage minden idők egyik legnagyobb hegedűsének.”
(Musica, Róma)

„Hallgassák, élvezzék a zene csodáját Hubay, Paganini és Sarasate darabjaiban.”
(Le Diapason, Párizs)

„Johann Sebastian Bach alkotásaiban Varga Tibor elérte a hangszeres előadóművészet legmagasabb csúcsait.”
(Arts in Documents, Tokió)

„Tűz és nélkül állítható: Varga művészetével új stílus született a hegedülésben. A frázisok világossága, a magas és mély fekvés tökéletes kiegyensúlyozottsága lenyűgöző.”
(Das Orchester, Berlin)

„Varga Tibornak a Csajkovszkij-hegedűversenyből rögzített interpretációja az egyik legjobb, legértettebb és legmeggyőzőbb előadás, amit valaha is lemezre vettek.”
(FonoForum, Berlin)

„Varga Tibor született Mozart-interpretátor. Nemcsak hegedűművészként, de karmesterként is tökéletesen vissza tudja adni Mozart szimfóniáinak minden báját és szépségét.”
(Repertoire des Disques compacts, Párizs)

„Bárcsak fiatalabb lennék, hogy több művet írhattak önnek.”
(Arnold Schönberg Varga Tibornak)

ELŐKÉSZÜLETBEN:

Schönberg: Hegedűverseny, valamint további albumok Bartók, Beethoven, Berg, Brahms, Haydn, Honegger, Mendelssohn, Mozart, Krenek, Seiber és más szerzők műveiből.

A TIBOR VARGA COLLECTION MAGYARORSZÁGI TERESZTŐJE A
LAMARTI HANGLEMEZKIADÓ KFT.
1029 BUDAPEST, EMESE UTCA 20.
TEL./FAX: (36-1) 397-3004. E-MAIL: INFO@LAMARTI.HU

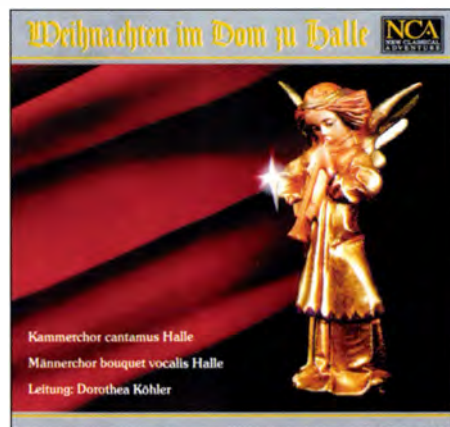
A TIBOR VARGA COLLECTION LEMEZEIT BIZTOSAN
MEGTALÁLJA AZ ALÁBBI HELYEKEN:
RÓZSAVÖLGYI ZENEMŰBOLT (BUDAPEST, V. SZERVITA TÉR 5.)
MCD ZENESZALON (BUDAPEST, V. VÖRÖSMARTY TÉR 1.)

KOMOLYZENEI KALANDOZÁSOK

A német The International Music Company eddigi legnagyobb szabású sorozatának kiadásába fogott a közelmúltban. A jazzrajongók körében igencsak nagy sikert kiváltott Past Perfect Silver Line sorozat halhatatlan előadók archiv felvételeinek egész tárházát gyűjtötte össze – mindezt árkatégoriájához képest rendkívül igényes és elegáns tervezésű csomagolásban kínálva a vásárlónak. Az új komolyzenei sorozat az NCA (New Classical Adventure) labelt kapta, és különlegessége, hogy a zeneirodalom legnagyobb slágerdarabjai mellett igazi ritkaságokkal, olykor zenei csemegékkel is igyekszik megismertetni a hallgatót. A vezérvona-

lat az európai korabarokktól az érett romantikáig, mintegy három évszázad zenei mérföldkövei képvisel Bachtól Mozart, Beethovenen és Schuberten át a német, orosz, francia, sőt spanyol romantika mesterműveig. A legnagyobb egyetemes remekművek mellett megismerkedhetünk egy-egy kor ún. kismestereinek életművével is. Ide tartozik például a Beethoven-kortárs Antonin Reicha, akinek életművét a Reicha'sche fúvóskvintett avatott tolmácsolásában örökíti meg a sorozat számos darabja. Reicha mellett Locke, Krieger és Bononcini művei is a sorozat részét képezik. A kis-

mesterek neve ugyanolyan jól csengett sajtókorokban Angliában, Itáliában vagy a Németalföldön, mint amilyen elismerés övezi a klasszikus

szerezők életművét manapság. A sorozatból különösen gazdag és szerteágazó képet kaphatunk preklasszikáról, a mannheimi iskoláról, a bécsi klasszikusokról és a kora romantikáról, és a Bécshez kötődő fő áramlat mellett olyan zenei központok életébe is bepillantást nyerhetünk, mint Prága, vagy a XVIII. század második felében a kultúra terén igencsak megerősödött Drezda és Berlin. A sorozat változatos műfaji skáláján a dramatikus elemeket is hordozó áriáktól hangszeres szólókompozíciókon át a szvitszerű táncfűzérékig ki-kki megtalálja a kedvére valót.

Az előadók között kiemelt szerepet kapott a Gewandhaus vonósnégyes, amelynek a sorozat darabjain hallható interpretációiról olyan patinás szaklapok írtak az elismerés hangján, mint a német FonoForum, vagy a KLASSIK Heute. Magyar előadót is találni a nevek közt: Kertész Ildikó fuvolaművész a hazai régizene-játászás fiatal, de nemzetközileg is elismert képviselője. Csembalista kísérője, Geoffrey Thomas szintén évekig Budapesten dolgozott mint zeneakadémiai vendégtanár.

A lemezek között néhány igazi karácsonyi aktualitást is talál az, aki zenével akarja megajándékozni szeretteit. A sorozat darabjai kaphatók a lemezboltokban, és a nagyobb áruházláncok polcain. Forgalmazza a H&H '92 (tel.: 06/20/939-2310).

(*)

JAZZRAJONGÓK FIGYELEM!

Megjelent a
„PAST PERFECT”
Silver Line sorozat

Több mint
100 féle kiadvány (CD, LP).

**Kiváló minőség
Exkluzív csomagolás**

**Keresse az áruházláncokban
és a szaktoltokban!**

**Magyarországon
forgalmazza a H & H '92**

BACH – HERREWEGHE

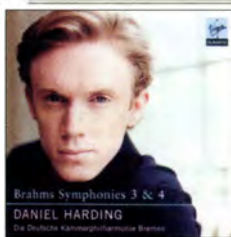

J. S. BACH: JÁNOS-PASSIÓ
HARMONIA MUNDI
– KARSAY ÉS TSA.

A hanglemezipiac telítődése miatt a kiadók és maguk a művészek is gyakran nyilatkozzák, hogy az európai zenetörténet standard remekműveiből már nem érdemes felvenni egy századik verziót. Philippe Herreweghe és a Collegium Vocale Gent együttesének lemeze tökéletes cáfolata ennek az érvelésnek. Bach János-passiójából ugyan jó néhány felvételt ismerünk, de ebben az interpretációban olyan tételkarakterek, színek és hangulatok bukkannak elő, amelyek tovább árnyalják, gazdagítják a szenvedéstörténet megjelenítéséről és a magasztos bachi muzsikáról alkotott képünket. Aligha túlzás azt állítani, hogy Herreweghe és együttese napjaink egyik első számú Bach-specialistája, kantátalemezeik, valamint a Máté-passióból, a h-moll miséből és a Magnificatból készült felvételeik után most is referenciaértékű produkciót tettek le az asztalra. A kiegyensúlyozott, színvonalas szólista-gárdából külön említést érdemel az altszólómat bravúrosan éneklő világhírű kontratenor, Andreas Scholl.

DANIEL HARDING

BRAHMS: III. ÉS IV. SZIMFÓNIA
VIRGIN CLASSICS – EMI

Ha Johannes Brahms szimfóniáinak interpretációs kérdéseiről esik szó, sokan lemondóan legyintenek: nehéz a közönséggel megszerettetni ezeket a borongós hangulatú kompozíciókat, s talán még nehezebb újat mondani róluk. Most azonban itt az ellenpélda, egy mindössze huszonnégy éves fiatalember, Daniel Harding karmester személyében. Harding egész eddigi pályája és vezénylési stílusa ellentmond a konvencióknak. Brahms III. és IV. szimfóniája esetében sem tördött azzal, hogy mit gondoltak és mit csináltak a nagy elődök. Felforgatta a tempókat, plasztikusan megrajzolta, s aztán „kiszínezte” a tételkaraktereket, s az eredmény nem maradt el: szinte rácsodálkozunk Brahmsra, s olyan szépségeket veszünk észre, amelyek az elmúlt évek, évtizedek interpretációiban valahogy ködbe veszttek. Jó partner ehhez az ugyancsak huszonéves muzsikusból álló brémai Deutsche Kammerphilharmonie csapata. Hardingnak egyébként ez már az ötödik Virgin-lemeze, és itt az ideje, hogy végérvényesen megtanuljuk a nevét. Friss erő a karmesteri pulpituson – nagy szükség van rá.

GUSTAV MAHLER

MAHLER: IV. SZIMFÓNIA
EMI

Classics for Pleasure (Örömszerző klasszikusok) című retrospektív sorozatában az EMI ezúttal egy eredetileg 1983-ban megjelent felvételt kínál: a London Philharmonic Orchestra – Dame Margaret Price énekszólistájával, Jascha Horenstein vezényletével – Mahler IV. szimfóniáját játssza. Itt, Közép-Európa szívében, a zord tél közeledtével egyszerre ébreszt derűs-kedélyes és fájdalmas-nosztalgikus érzéseket ez a csodálatosan áradó Mahler-muzsika. A Monarchia-beli békeidők, a rohamosan fejlődő Bécs (és tegyük hozzá: Budapest) zenei lenyomata ez, hangokba, dallamokba öntött történetek füzére egy meleg nyári délutánról, virágzó fákról, cukrászdákról és parkban sétálgató szerelmespárokról. Margaret Price csodálatosan énekel az eredetileg A fiú csodakürtje című ciklus részeként megkomponált fináléban, s bár a londoniak egy kicsit hűvösek, Horenstein pedig – mint mindig – túlságosan is tekintélyt parancsoló és energikus, mindez nem befolyásolja érzelmeinket. Egy boldog kort idéz ez az ötvenkilenc perc.

FRANZ BARTOLOMEY

BRAHMS, J.F. JOHANN STRAUSS
ÉS R. STRAUSS MŰVEI
GORDONKÁRA
ÉS ZONGORÁRA
FRANZ BARTOLOMEY (CELLÓ),
MADOKA INUI (ZONGORA)
RCA RED SEAL – BMG

Franz Bartolomey osztrák csellóművész nevére és játékára talán még emlékezhetnek a legelszántabb (és legalább ötvenesztendő) magyar zenebarátok: 1963-ban, tizenhét évesen Budapesten kapta meg a Casals-emlékérmet. Azóta a Bécsi Filharmonikusok szólistaként lett (nagyapja klarinétos, édesapja hegedűs volt ugyanott), szólistaként, illetve kamaramuzsikusként pedig bejárta a világot és a legnagyobbakkal dolgozott együtt. Új – Madoka Inui, Bécsben élő japán zongoraművésznő társaságában készített – kamarazenei albumán nem lett hűtlen az osztrák-német kultúrkörhöz és zenei tradícióhoz, amelyben felnőtt. Brahms és Richard Strauss egyegy cselló-zongora szonátája mellé még Ifj. Johann Strauss három, ritkán hallható románcát is beválogatta a műsorba. Bartolomeyról nem hiába írták a kritikusok – például a Sir André Previnnel közös Don Quixote-előadás után –, hogy Richard Strauss-specialista: a mindvégig stílusos, mértéktartó, helyenként kifejezetten szép előadásból most is kiemelkedik a bajor késő romantikus mester F-dúr szonátája.

SOFIA GUBAIDULINA

NAPÉNEK, ZENE FUVOLÁRA,
VONÓSOKRA
ÉS ÜTŐHANGSZEREKRE

EMI CLASSICS

Az idén hetvenesztendő s Sofia Gubaidulina napjaink egyik legelismerettebb kortárs komponistája, s talán az egyetlen nő, aki a zeneszerzők képzeletbeli „toplistáján” a közvetlen élménybe tartozik. Zenéje sajátos hidat képez az ázsiai hagyomány és az európai klasszikus iskola között. Tatárföldön született, s édesapja révén közel áll hozzá az iszlám kultúrkör, édesanyja viszont az orosz tradíciót hozta magával. Avantgárd érdeklődése és antikommunista meggyőződése miatt műveit évtizedeken át nem adhatták elő, így nemzetközi „felfedezése” is egészen a gorbacsovi peresztrojka és glasznosztj idejéig váratott magára. A jelenleg Hamburg mellett élő Gubaidulina életművét a szupersztárokot felvonultatú új CD-n két monumentális kompozíció reprezentálja. Az 1997-es Napének (Sonnengesang) ajánlása Msztyiszlav Rosztropovicsnak szól, s ő is játssza a csellószólot, a másik, Zene fuvalóra, vonósokra és ütőhangszerekre című, 1994-ben keletkezett darabban pedig vezényel. A fuvalószólot sem ismeretlen kezdőre bízták: a Londoni Szimfonikusokkal Emmanuel Pahud mutatja be a bonyolult szerkezetű kompozíciót.

MOZART ÉS HAGEN

MOZART: HAT VONÓSNÉGYES
(JOSEPH HAYDNNAK AJÁNLVA)

DEUTSCHE GRAMMOPHON
– UNIVERSAL

Huszadik születésnapját ünnepli az osztrák Hagen család kamarazenei vállalkozása, a nevüket viselő vonósnégyes, amelynek 1987 óta változatlan felállásában a három Hagen-testvér (a primárius Lukas, a brácsás Veronika és a csellista Clemens) mellett a második hegedű szólóamat a német Rainer Schmidt játssza. Tizenhat éve állnak exkluzív szerződésben a Deutsche Grammophonnal, s a gyűlölcsozó együttműködés évente legalább egy CD-t eredményez. Legutóbbi, repertoárjában merészen kísérletező lemezü (Dvorák, Schulhoff és Kurtág művei – Gramofon, 2001. tavasz) után most visszatértek az alaprepertoárhoz. Wolfgang Amadeus Mozart hat, Joseph Haydn-nak ajánlott vonósnégyesét szólaltatják meg, csaknem száznyolcvan percben, három CD-n. Előadásuk ezúttal is nagyvonalúan elegáns, technikailag kifogástalan, a négy szólam briliáns összjátéka a legnagyobbakat idézi. Hiányzik viszont a Haydn kvartett-szövésére jellemző konzervatív komolyság, amit ebben a hat vonósnégyesben Mozart is híven igyekezett követni. Hagenék túlságosan könnyen vették az akadályt, s emiatt interpretációjuk időnként a felszínen marad.

KREMERATA BALTICA

AFTER MOZART
L. MOZART, W.A.
MOZART, RASKATOV,
SILVESTROV ÉS SCHNITTKÉ
MŰVEI

NONESUCH – WARNER

HEGEDŰMŰVEK
FUVOLÁN

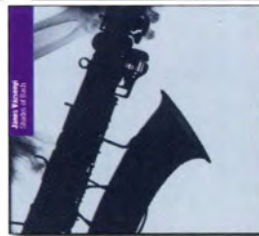

ITTÉSZ GERGELY (FUVALA),
SZILASI ALEX (ZONGORA)

FON-TRADE

BACH SZAXOFONON

VÁZSONYI JÁNOS:
SHADES OF BACH

BMC RECORDS

A szólista világkarrierje mellett saját kamarazenekarát – a szellemes elnevezésű Kremerata Balticát – is vezetett lett származású hegedűművész, Gidon Kremer jó ideje rájött arra, hogy a hanglemezipiaci sikerhez nem elég ki-magasló színvonalú produkciókat létrehozni. Kell egy „sztóri” is, amire egyes lemezeinek repertoárját felfűzheti, s amiről még azok is szívesen beszélnek, akik nem tartoznak a vajt füll zeneértők közé. Ebbe a szériába tartoztak a Baltikumot bemutató vagy az Astor Piazzolla előtt tisztelgő albumai. Ide sorolható legújabb CD-je, mely az After Mozart címet viseli. A kortárszene előadásától nem idegenkedő Kremerata arra vállalkozott, hogy Wolfgang Amadeus Mozart két közismert remekművéhez (Serenata Notturna, Kis éji zene), valamint édesapja, Leopold Mozart Gyermekszimfóniájához három kortárs, de a mozartí életműhöz valamilyen formában kötődő kompozíciót – Alexander Raskatov, Valentin Silvestrov és Alfred Schnittke egy-egy alkotását – társítsa. Az eredmény: első hallásra bizarr, később egyre izgalmasabb, több mint kétszáz éven átívelő zenei utazás.

Ittész Gergely a magyar hangszeres előadóművészet fiatal generációjának egyik legmarkánsabb képviselője. Azon kevesek közé tartozik, akik nem elégszenek meg azzal, hogy hangszerükön a lehető legmagasabb színvonalon eljátszák az európai zenetörténet remekműveit, hanem folyamatosan kutatják a kitérés pontokat, a repertoár-bővítés lehetőségeit. Ennek a törekvésnek szép példája a Hegedűművek fuvolán című album, amelyen Johann Sebastian Bach, Mozart, Paganini és Dohnányi Ernő eredetileg hegedűre (illetve hegedűre és zongorára) írt kompozíciói szólanak meg fuvolán, Ittész saját átiratában. A CD-n minden egyes mű interpretációja teljes értékű: a hallgatónak nincs hiányérzete, nem gondolja percenként, hogy „hegedűn azért egy kicsit jobban szólna”. A felvétel értékét (Ittész és zongorista partnere, Szilasi Alex teljesítménye mellett) jelentősen növeli az a tiszkarátos aranyból, ezüst billentyűkkel készített mesterhangszer, amely a lemez kiadója, az egyik legnagyszerűbb magyarországi hangszerész, Csider Károly munkáját dicséri.

Klasszikus zene vagy crossover? – tűnődünk sokáig Vázsonyi János Shades of Bach című lemeze hallatán. Végül azonban rá kellett jönnünk: szintizta klasszikus lemez ez, annak ellenére, hogy a választott médium, a szaxofon a jazz egyik legkedveltebb instrumentuma, s Vázsonyi előadásának nélkülözhetetlen eleme az improvizáció, a játék a pillanattal. „Képzeld el, hogy Bach belép a kötheni Agnuskirche visszhangos terébe. Megáll a néptelen templom közepén, megmozgatja ujjait, előveszi szaxofonját, s játszani kezd, improvizál, csak úgy, a maga kedvére, s ahogy a dallam fanyar, szomorkás éneke felszáll, úgy érezzük, az Istennel beszélget” – írja a lemezről Farkas Zoltán zenetörténész. Valóban, különös időutazás részesei lehetünk, s bár a zenetörténetben sohasem indokolt a feltételes mód használata, ezáltal megkockáztathatjuk: Bach János Sebestyén tetszését is elnyerné az az ötvenhárom perc, amit az altszaxofonos Vázsonyi János – a sopranino-szaxofonon játszó Váci Dániel és a zongorista Csillag Katalin közreműködésével – létrehozott.

Karácsonyi

Újdonságok

<p>Charpentier Le Deum Messe de Minuit de Noël Choir of King's College, Cambridge Academy of St. Martin in the Fields Philip Ledger David Wilcocks</p>	<p>KIRI</p>	<p>Stravaganza:</p>
<p>HANDEL CORONATION ANTHEMS</p>	<p>Wedding classics</p>	<p>Tosca PUCCINI ANGELA GHERENGO ROBERTO ALAONE RUGGERO RAMONDI ANTONIO PAPPANO</p>

VÁSÁRY TAMÁS

RETROSPECTIONS
BEETHOVEN,
LISZT ÉS CHOPIN MŰVEI
VÁSÁRY TAMÁS – ZONGORA
HUNGAROTON CLASSIC

Bár a mai fiatal generáció elsősorban karmesterként, a Rádiózenekar hihetetlenül szuggesztíven vezénylő főzeneigazgatójaként ismerheti Vásáry Tamást, a most hatvanhét esztendő, rendkívüli kvalitásokkal rendelkező, madárcsontú muzikus az elmúlt évtizedekben elsősorban káprázatos zongoristaként hódította meg Európát. Vásáry – aki egy pillanatra sem lett hűtlen hangszeréhez – hosszú idő után most újra szólístaként készített lemezfelvételt: mint az album címe (Retrospections) is mutatja, egyfajta visszatekintő jelleggel igyekezett összegezni zongorista pályáját. A CD gerincét egy érett klasszikus és két romantikus remekmű – Beethoven Holdfény-szonátája, Liszt Ferenc Dante-szonátája és Chopin h-moll szonátája – alkotja. Ez a három szonáta valóban foglalatát adja Vásáry hangszeres életművének: nemcsak azért, mert talán ezeket játszotta leggyakrabban nyilvánosan, hanem azért is, mert ezekben kerül leginkább előtérbe költői érzékenysége, a líra iránti fogékonysága. A lemezen szereplő többi darab tipikus ráadásszám, Chopin-étüddtől a XV. magyar rapszódáig.

PIERRE HANTAI

GIROLAMO FRESCOBALDI
BILLENTYŰS KOMPOZÍCIÓI
PIERRE HANTAI (CSEMBALÓ)
NAÏVE – MUSI CDOME

A harminchét éves francia csembalista, Pierre Hantai az elmúlt évtized alatt a régizene-játszás fiatal nemzedékének egyik legmarkánsabb előadójává nőtte ki magát. Gustav Leonhardt egykori tanítványa, követője ma már a Sigiswald Kuijken-féle La Petite Bande szólistája és tagja, Concert Français néven saját együttest is alapított, s emellett Herreweghe, Jordi Savall és a többi historikus „apostol” irányításával koncertezik és készíti lemezfelvételeit. Hantai szólistaként következetesen térképezi fel a barokk és a klasszika billentyűs irodalmának fehér foltjait, az angol virginalisták, vagy az olasz, francia és németalföldi kismesterek életművét. Repertoárjából nem hiányoznak a legismertebb csembaloművek sem: kitűnő felvételeket készített Scarlatti-szonátákból vagy éppen a Goldberg-variációkból. Legfrissebb CD-jén „közepesen” ismert komponistát és szinte teljesen elfeledett műveket választott: a Monteverdi-kortárs Girolamo Frescobaldi billentyűs kompozícióit játssza. Minőségi lemez, csak egy kissé eseménytelen: szépen, csendben peregnek egymás után a toccaták, capricciók, partiták és canzonák. Téli estéken, elhalvás előtti meghallgatásra ajánljuk.

BARTÓK BÉLA
ZONGORAMŰVEI

FIATALKORI ZONGORADARABOK
ÉS RITKASÁGOK
KOC SIS ZOLTÁN (ZONGORA)
PHILIPS CLASSICS – UNIVERSAL

Befejezéséhez érkezett Kocsis Zoltán Bartók összes zongoraművéből készített CD-sorozata, amelyet a Philips Classics jelentet meg, s amely a mértékadó nyugati kritikusok körében egyöntetű elismerésre talált. A szakmai közvélekedés szerint Kocsis nemcsak technikai perfekciójával emelkedik ki Bartókot játszó „versenytsársai” közül, hanem azzal is, hogy magyar nemzetiségének, zenei neveltetésének köszönhetően zsigereiben érzi a bartóki zongoramuzsika lényegét. A sorozat utolsó darabja az ingyenecnek szól: olyan kompozíciókat tartalmaz, amelyek – különböző okokból – ritkán hallhatók hangversenyteremben. A zenekari Táncszvitből 1925-ben készített átíratot például azért nem szeretik a zongoristák, mert rendkívül nehéz és hálátlan feladat. A szvitet az op. 1-es Rapszódia (1904) követi – amelynek a lemezen Kocsis rövidebb és hosszabb verzióját is eljátszza –, jellegzetesen magyar, késő romantikus stílusú muzsikájával. Bartók kiforrott, „személyes” stílusától távol áll a zeneakadémiai tanulóévek végén komponált Négy zongoradarab (1903) is, akárcsak a válogatást záró Kossuth-szimfónia Gyászindulójának zongoraátíratát.

KOC SIS, RÁNKI,
SCHIFF, RADOS

MOZART: ZONGORAVERSENYEK
HUNGAROTON CLASSIC

Ismét egy digitalizálva újrakiadott album a Hungaroton archívumának kincsei közül, s megint egy szép – sőt túlzás nélkül világszínvonalúnak mondható – lemez a magyar zenei élet mindmáig utolsó (relatív) aranykorából, a hetvenes évekből. A „hozzávalók”: három fiatal, a hazai koncertéletbe üstökösként berobbant zongorista-csillag, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső és Schiff András, egy jóval tapasztaltabb pianista, a koncertpódium helyett azóta a pedagógiai pályát előnyben részesítő Rados Ferenc. A „köretet” a magyarországi hangversenyélet két sztár-zenekara képviseli, a Ferencsik vezényelte ÁHZ és az alapító Sándor Frigyes irányításával muzsikáló Liszt Ferenc Kamarazenekar, amely a válogatás nyitószámában, a C-dúr zongoraverenyben éppen Rados kíséri, egy 1977-es felvételen. Kristálytisza logikával felépített, ugyanakkor érzelmegzadag előadás ez, hihetetlenül pontos ritmikával és frazeálással. Kocsisnak és Ránkinak a kézzongorás Esz-dúr (K. 365), majd a Schiff-fel kiegészült triónak a háromzongorás F-dúr versenymű (K. 242) jutott, s bizony megállapíthatjuk, hogy ezek a fiúk már 1972-ben olyan éretten játszottak Mozartot, hogy azt sok idősebb kolléga megirigyelhette.

A BCC STÚDIÓ
KARÁCSONYI AJÁNLATA

Kapható a Rózsavölgyi Zeneműboltban

TOMASO ALBINONI

ALBINONI: VESPETTA E PIMPINONE, 6 BALLETTI A CINQUE KÁROLY EDIT, MASSÁNYI VIKTOR (ÉNEK), SAVARIA BAROQUE VEZÉNYEL: NÉMETH PÁL

HUNGAROTON CLASSIC

FRANCIS POULENC
KÓRUSMŰVEI

SEPT CHANSONS, FIGURE HUMAINE, UN SOIR DE NEIGE CHOEUR DE CHAMBRE ACCENTUS VEZÉNYEL: LAURENCE ÉQUILBEY

NAÏVE – MUSI CDOME

STRAUSS-DINASZTIA

ID. ÉS IFJ. JOHANN, VALAMINT EDUARD STRAUSS KERINGŐI THE ROYAL PHILHARMONIC ORCHESTRA

TIM COMPANY – H&H

Az Adagio szerzője! – vághatjuk rá kicsit felületesen, ha megkérdezik, hogy kerekén kétszázötven évvel halála után mit is mond nekünk Tomaso Giovanni Albinoni neve. Kétségtelen tény, hogy a néhány perces, fájdalmas szépségű lassútétel az egyetlen zene, ami az itáliai mester életművéből mostanában is rendszeresen felhangzik, sőt a popzenei feldolgozóknak köszönhetően olyan közönséghez is eljutott, amely egyébként aligha találkozik barokk zenével. A kép azonban Albinoni esetében sem ilyen egyszerű: a saját korában Európa-szerte (Londonban és Amszterdamban éppúgy, mint szülőhazájában) ünnepezték a műveit – akít Bach is nagyra tartott, s műveit fiainak tanította – hatalmas életművet hagyott hátra. A Hungaroton világpremierként megjelent felvételén a Vespeta e Pimpinone című komikus intermezzo – valójában egy három felvonásos mini-vígopera –, valamint a 6 Balletti a Cinque című zenekari táncszorozat hallható. Kedves, kulturált zene ez, amelynek minden szépségét élvezhetjük a két énekes szólista (Károly Edit, Massányi Viktor), illetve a Németh Pál vezette Savaria Baroque előadásában.

Auric, Durey, Tailleferre, Poulenc, Milhaud, Honegger. A Gramofon olvasói alighanem kitalálták, hogy nem egy focicsapat összeállítását kezdtük el sorolni, hanem egy zeneszerzői csoport, a Hatok tagjait. Ez a Debussy és Ravel nemzedékét követő különös, eltérő sorsokat, életpályákat és stílusokat magába olvasztó csoport évtizedeken át meghatározó szerepet játszott a francia kulturális – nem csak zenei – élet alakításában. Francis Poulenc (1899–1963) például terjedelmes, műfajilag kiemelkedően változatos életművet hagyott hátra, amelyből most, a francia Naïve kiadó lemezeinek segítségével három énekkari ciklussal (Sept Chansons, Figure Humaine, Un Soir de Neige) ismerkedhetünk meg. Poulenc az ötvenes években, egy pályájára visszatérő interjúban elmondta, hogy igazán jól akkor tudott megzenésíteni egy szöveget, ha nemcsak ismerte a költőt, hanem hallotta is, ahogyan a poéta saját verseit olvassa. Paul Éluard és Guillaume Apollinaire esetében így történt, s a költeményekből valóban különlegesen érzékeny, bensőséges szépségű kompozíciók születtek.

Elkerülhetetlenül közeledik a bécsi újvi koncert ideje, s bár személyes részvételre ezúttal is csak a szerencsés kiválasztottaknak van esélyük, világszerte zenerajongók milliói készülnek, hogy a Szilveszter este könnyű révületéből felébredve helyet foglaljanak a karosszékben, bekapcsolják a televíziót, s aztán hagyják, hogy magával röptesse őket a Strauss-dinasztia gondtalan muzsikája. Az újvi koncert „előfütaráként” a Gramofon szerkesztősége jó szívet ajánlja azt a Strauss-albumot, amely a Royal Philharmonic Orchestra népszerű klasszikusokat felvonultató sorozatában látott napvilágot. A nemes egyszerűséggel csak Strauss címet viselő CD-n a legnagyobb örökzöldek (Kék Duna-keringő, Denevér-nyitány, Pizzicato-polka stb.) mellett néhány izgalmas felfedezést is tehetünk: megismerhetjük például a dinasztia-alapító idősebb Johann Strauss vagy a valcerkirály fiúve, Eduard egy-két kevésbé ismert (vagy legalábbis az utóbbi évtizedekben nem nagyon játszott) kompozícióját. A Peter Guth vezényelte album kulturált, kiszámítható szórakozást nyújt – újévkor és az év többi 364 napján is.

ROSSINI: KANTÁTÁK

Elisabetta Scano, Daniela Barcellona, Juan Diego Flórez, Luigi Petroni, Paul Austin Kelly Milanói Scala Filharmonikus Ének- és Zenekar Riccardo Chailly

DECCA CD 466328-2

VIVALDI: ÁRIÁK

Il Giardino Armonico Giovanni Antonini DECCA CD 466569-2/MC 466569-4

HAYDN: ORFEO ED EURIDICE

Cecilia Bartoli, Uwe Heilmann, Ildebrando D'Arcangelo, Andrea Silvestrelli Academy of Ancient Music Christopher Hogwood

DECCA 2 CD 452668-2

GLUCK: ÁRIÁK

Akademie für Alte Musik, Berlin Bernhard Forck DECCA CD 467248-2

HÄNDEL: RINALDO

David Daniels, Bernarda Fink, Gerald Finley, Luba Orgonasova, Daniel Taylor Academy of Ancient Music Christopher Hogwood

DECCA 3 CD 467087-2

Cecilia Bartoli
AZ ÉV MŰVÉSZE

Kovács Lóránt fuvolaművész és Seres Dóra,

A ZENEAKADÉMIA FUVOLISTA NÖVENDEKE

Gramofon: Mikor hallotta a tanár úr először játszani Dórát, és vajon milyen benyomást tett akkor önre? Kovács Lóránt: Dóra tanárnője, a pécsi szakközépiskolában tanító Szeléndi Zsuzsa egykor a tanítványom volt, Dóra tehát tulajdonképpen az „unokám”. Zsuzsa hozta el 1997-ben még a felvételi vizsga előtt hozzám, és ő nagyszerűen mutatko-

zott be. Nyomban megtetszett a játéka. Nehéz darabbal jött, de pompásan játszott. Már akkor megéreztem benne a kiemelkedő tehetséget.

G: Ön például mit tart fontosnak egy fuvolista esetében?

K. L.: A túlradó zeneiség a döntő, ami már egyetlen dallam játéka közben is megmutatkozik. Az illető ugyanis egyből „zenél”. Ez belülről jön, és egy szempillantás alatt kisugárzik. A jó hangszertudás, a kiemelkedő technika is fontos persze, de az elsajátítható, a zeneiséget azonban kapja az ember.

G: Vajon mennyiben különbözik egymástól egy női és egy férfi fuvolaművész? Vannak-e kifejezetten női adottságok, amelyek jök ehhez a fúvós hangszerhez?

K. L.: Azt hiszem nincsenek. Én ismerek férfiasan fuvolázó nőket, és nőiesen fuvolázó férfiakat. Az viszont tény, hogy a pálya elnőiesedett.

G: És ennek mi oka lehet?

K. L.: Mondjam azt, hogy ez az egyetlen fúvós hangszer, amely kifejezetten jól áll a gyengébbeknek? Lírai instrumentum, remekül passzol a női alkathoz.

G: Ön már több mint három évtizede rendszeresen foglalkozik a fiatalokkal. Az idők során változott-e vajon jól bevált tanítási szisztémája?

K. L.: Hogyne, miként a hangideál is más, mint volt a hatvanas-hetvenes években. Mások a zenekarok elvárásai. Vannak együttesek, ahol azt követelik meg egy fuvolistától, hogy szinte trombitáljon. Pedig az erős hang szerintem nem feltétlen szép hang is egyben. Mindazonáltal az egyetemről kikerülő növendékeknek meg kell tudniuk felelni ennek a követelménynek is.

G: És ön, a tanítvány miként látja a tanár urat?

Seres Dóra: Rendkívül lelkiismeretesnek. Valóban sokat követel, de értékeli az egyéni megnyilvánulásokat. Az egyetemi évek elején a hangképzés – vibrato, staccato, lélegzétvétel – gyakorlása, illetve a különféle ujjtechnikai gyakorlatok dominálnak, majd egyre több idő jut a zenére. A hangokat szépen lejátszani nem nagy művészet. Sokan képesek megtanulni hibátlanul fuvolázni. De hogy játékukban legyen kifejező erő, érződjön benne az egyéniség, azt már nem mindenki képes megvalósítani.

K. L.: Szerencsére nagyon gazdag a fuvolairodalom. Öt év sem elegendő arra, hogy akárcsak a legjelentősebb darabokat is végigjátsszuk. De Dóra ebben is kiemelkedik, mert ő az anyag három-négyszeresét végzi a többiekhez képest.

G: Ön honnan érkezett a zeneművészeti egyetemre?

S. D.: Vidéki kislányként nőttem fel a Zala megyei Lentiben. Szüleim orvosok, anyukám igazi zenerajongó. Másodikos voltam, alig 8-9 éves, amikor hangszerbemutatót tartottak a zeneiskolában – egyből beleszerettem a fuvola hangjába. Már a tartás szokatlan féloldalassága is megragadott, de főként a hangszer csillogása, az a hang, amelyet azóta is rendkívül kifejezőnek tartok a legkülönfélébb érzelmek megjelenítésére.

G: Egyből a fuvolával kezdte, vagy csak később talált rá erre a hangszerre?

S. D.: Zongoráztam is, és közben furulyáztam, mert a zeneiskolának nem volt lehetősége arra, hogy minden diákot ellásson fuvolával. De 11 évesen már volt hangszerem. Később Pécsre kerültem konzervatóriumba, közben indultam versenyeken is, egyre bontakozó sikerekkel.

G: Ha a szerénysége tiltja, hadd mondjam el ön helyett, hogy idén két nagy nemzetközi versenyen is diadalmaszkodott: első díjas lett Prágában, és megosztott második díjat nyert a japán Kobében. A tanár úr vajon pártolja ezeket a megmérettetéseket?

K. L.: Egyértelműen. Ezekre ugyanis másként kell felkészülni, mint egy koncertre, de azért is, mert a zenekarok képviselői inkognitóban jelen vannak, és figyelik, melyik fiatal hol és hogyan szerepel. Magam is indultam versenyen, és 1965-ben a diplomaszerezés után első díjat nyertem Budapesten. Utána szerződöttem az ÁHZ, és nyomban szerepelhettem külföldön is. Bár főiskolásként az Operaházban kezdtem, hamar rájöttem, hogy az árok nem az én világom, ugyanis nem volt kapcsolat a közönséggel. Mennyivel lelkesítőbb a pódiumon szólót játszani...

G: Dóra, a versenydiadalok után kapott-e vajon szóló-felkérést Japánba vagy Csehországba?

S. D.: 2002. május 30-án a Prágai Nemzetközi Zenei Fesztivál nyitókoncertjén a Prágai Filharmonikusokkal én adom elő a 80 esztendőes Ilja Hurnik fuvolaversenyét. Még elsős zeneakadémistaként alapítottunk egy fúvósötöst, idén márciusban Londonban léptünk fel Károly herceg előtt. Már volt alkalmam játszani ifjúsági zenekarban is, de állandó szerződés még nem fűz sehová. Egyelőre jövő szeptemberben szeretnék egy évre kimenni ösztöndíjjal Bostonba tanulni. Paula Robinson neves amerikai fuvolaművész hívott meg, amikor két évvel ezelőtt Pesten kurzust tartott az akadémistáknak.

Lindner András

CSAJKOVSZKIJ, LISZT
FAZIL SAY

ORCHESTRE DE SATIE
YUTAKA SADO

BEL SOGNO
CRISTINA GALLARDO-DOMÀS

MUSICA BAROCCA
II GIARDINO ARMONICO

VILÁGGAZDASÁG

ÜZLETI NAPILAP ♦ MEGJELENIK ÖTSZÖR EGY HÉTEN

Zöld út a pénzhez.

VER 00	MEXICO 17.00	NEW YORK 18.00	SANTIAGO 19.00	RIO DE JANEIRO 20.00	AMMASSIVIK 21.00	AZORI-SZK. 22.00	LONDON 23.00	BUDAPEST 24.00/00.00	CAPE TOWN 01.00	MUQDISHO 02.00	MASZKAT 03.00	ISLA 04
-----------	-----------------	-------------------	-------------------	-------------------------	---------------------	---------------------	-----------------	-------------------------	--------------------	-------------------	------------------	------------

AZ 1969-BEN ALAPÍTOTT VILÁGGAZDASÁG az üzleti, gazdasági élet egyik legfontosabb hírforrása. A Zöld Újság Rt. kiadásában hétfőtől péntekig megjelenő napilap a hazai és külföldi gazdasági hírek, elemzések, kommentárok mellett naponta több oldalon közöl pénzügyi, árupiaci és tőzsdei információkat, magyar és külföldi vállalatokról szóló híreket.

A LAP RENDSZERES heti és havi, valamint eseményekhez kapcsolódó tematikus **MELLÉKLETEKKEL** bővítve, 18 000–20 000 közötti példányban jelenik meg. Az országos terjesztésű napilap átlagosan 24 oldalon, B/3-as formátumban jut el az olvasókhoz.

Megújult formában, többletszolgáltatásokkal bővített honlapunkon a főlapban és a mellékletekben közölt szerkesztőségi anyagok folyamatosan elérhetők.

Címünk: www.vilaggazdasag.hu

Kiadó:
Zöld Újság Rt.

1016 Budapest,
Naphegy tér 8.

Telefon: 375-6722/2007
Fax: 375-4191

Előfizethető:

- a Kiadónál:
telefon: 375-6722/2047
- Budapesten az LHI
ügyfélszolgálati irodáinál
és a kézbesítőknél
- Vidéken a területileg illetékes
helyi Postahivatalokban és a kézbesítőknél

X. Zempléni
Művészeti
Napok

Büszkék vagyunk arra, hogy immár 10 éve támogatjuk
a nyár egyik kiemelkedő eseményét.
Várjuk Önöket 2002 augusztusában
a XI. Zempléni Művészeti Napokon.

antenna hungária

KÁRPÁTIA

ÉTTEREM ÉS SÖRÖZŐ

Egy hely a Belváros szívében, ahol Mózes Péter konyhafőnök alkotókedve és gondos szakértelme által új életre kelnek a hagyományos magyar ételek. A fogásokkal legjobban harmonizáló, legszebb borokat Magyarország történelmi borvidékeiről Bíró István bormester válogatta össze. A Kárpátia Étterem és Söröző tökéletes harmóniába olvasztja a századforduló patinás hangulatát és az ezredforduló friss ízeit. Ebben a környezetben a kézzel festett falak arról árulkodnak, hogy itt 120 éve csak egy királyt ismernek, kinek vendég a neve.

H-1053 Budapest, Ferenciek tere 7-8.

Telephone: (36-1) 317-3596

Telefax: (36-1) 318-0591

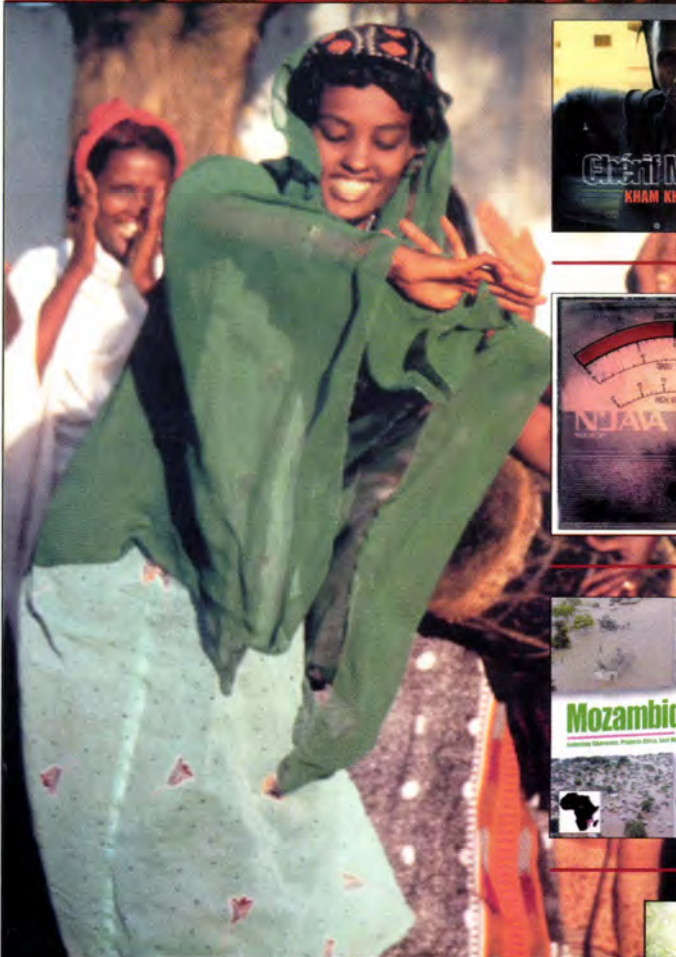
E-mail: restaurant@karpatia.hu

Weboldal: www.karpatia.hu

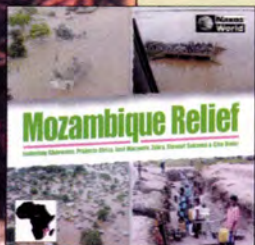
AEROZENE KÖZEL ÉS TÁVON

Chérif Mbaw:
Kham Kham
(Detour/Erato – Warner).
A senegáli énekes-
gitáros a modern
nyugat-afrikai igricek
legújabb sztárja.

N'Java: *Source*
(hEMISphere).
Dallamos
madagaszkári afrosoul
itt-ott igényes
ritmusbetétekkel.

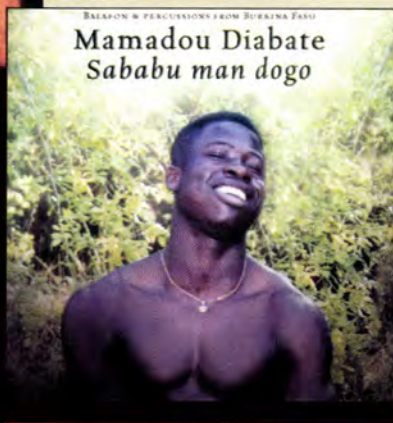
Mozambique Relief
(Naxos World).
Nyugati elektronika,
afrikai ritmus:
mozambiki
popzene – az Osibisa
kései rokona.

Nyugat-Afrika beszélő hangszerei – marimbák, balafonok, különböző hangmagasságra hangolt dobok – a helyi nyelvek sajátosságainak köszönhetik „intelligenciájukat”: az olyan nyelvekben, mint például a yoruba, nagyon fontos szerep van a hanglejtésnek. Olyan ez, mintha mást jelentene nálunk egy szó ha magas hangon és ha mély hangon mondanánk ki. A beszélő hangszerek a hanglejtés és a beszédritmus együttes visszaadásával képesek nyelvi jelentést hordozó információ kifejezésére. Beszélő hangszerként funkcionálhatnak a nálunk is jól ismert ütős hangszerek: egész mondatokat, bekezdéseket lehet előadni egy kongapáron, vagy egy djembén, amely bár egyetlen dob ugyan, mégis lealább négy-ötfféle hangot lehet rajta képezni. Bár a dobnyelvek a móbi telefon Afrikába is begyűrűző fejlődésével kihálófélben vannak, jelen tőségük az élet több területén emberemlékezet óta óriási volt.

ÜZENET A RITMUSBAN

Nikolaus Harnoncourt mértékadó könyve a régizene kommunikatív jellegéről ezt a címet viseli: A beszédszerű zene. Arról szól, miként volt a barokk muzsika a különböző emberi érzelmek enciklopédikus kifejezője, melyik hangközöket, akkordokat miféle emberi affektusok tudatos kiváltására alkalmazták a zeneszerzők.

Ki hinné, hogy a kommunikáció e magas formája nem csupán az európai zenében található meg. Ma is ámulatba ejti a turistákat az a tehetséges nyugat-afrikai ütős, aki mondandója skandálása után ugyanazt a strófát hangszerén is előadja. Az úgynevezett beszélő hangszerek pár évszázaddal ezelőtt a gyarmatosítók terjeszkedését is képesek voltak lelassítani. Az afrikai zene csúcsteljesítménye, a beszéd utánzása nem létezhetne a Szaharától délre élő emberek kimagasló ritmusérzéke nélkül.

Mamadou Diabate első lemeze ellenére sem teljesen ismeretlen a magyar koncertlátogatók előtt. Mamadou rendszeresen fellép a ceglédi Bori Jazz fesztiválon, és legutóbb az ausztriai Wiesenben is fergeteges sikert aratott együttesével. Tradicionális zene Burkina Fasóból balafonon és djembén. Fantasztikusan felépített rögtönzött harmóniák, fékezhetetlen dinamizmus: élő hagyomány teljes díszben – ingyenecnek. (Extraplatte)

Egy-egy nagyobb dob hangja Afrika mérhetetlen síkságain több tíz kilométerre is elhallatszik. Nem kellett hosszú folyamat ahhoz, hogy a hangszeres beszéd a távközlés egyik meghatározó, és korát messze meghaladó fejlettségű eszköze legyen. A területhatárokon álló tolmácsdobosok közvetítése nyomán hangsebességgel terjedtek a hírek akár a kontinens két vége között is – több ezer kilométernyi távolság alig fél óra alatt bejárható volt. Nem csoda hát, ha az újonnan felfedezett területekre bevonuló gyarmatosítók sokszor az őket

megelőző roszshírüknek megfelelő fogadtatásban részesültek.

A másik önkifejezési formát a régi afrikai művészek terén lelte meg a műfaj. A hagyományos afrikai énekmondók, igricek, saját nevükön griók vagy jallók az arisztokrata udvarok alkalmazásában álltak, és költeményeiket – természetesen értő elit hallgatóság számára – különleges, homokóra alakú beszélő dobon adták elő. A yoruba dobköltészet gazdagságára jellemző például, hogy teljes repertoárját a mai napig nem sikerült teljes egészében összegyűjteni az európai kutatóknak és megszállott afrorajongóknak. A Nigériában, Ghanában, Szenegálban, Elefántcsontparton, Maliban tevékenykedő grióknak persze nincs szükségük jegyzetekre. Művészetük sarokköve a történelmi memóriájukban rejtett: egy-egy régió hagyományos feladatai közé tartozott az uralkodó dinasztia családfájának végtelen skandálása, egy-egy hős előd eposzi jelzőinek bőséges halmozásával. Akadtak vándor énekesek, akik tisztességes honorárium ellenében az adott város elöljárójának felmenőit is képesek voltak előszedni emlékeztetükből, és művészi formában elsorolni. Nem véletlenül nevezik még ma is a griókat Afrika élő enciklopédiáinak.

Számos mai afrozenész származik tekintélyes énekmondó-dinasztiából. Az egyik leghíresebb és legszerteágazóbb a Keita vagy Kuate család, melynek fiatal tagja, a Maliból származó Habib Koite néhány éve adott nagyszerű koncertet a WOMUFE világzenei fesztivál keretében.

H. Magyar Kornél

DOBHÁRTYA AFRIKAI ZENE MAGYARORSZÁGON TUDTA-E ÖN, HOGY

- évente csaknem ezer afrikai kérést menedéket hazánkban?
- kilencven százalékuk illegálisan jut az országba és többnyire hamarosan távozik is?
- legtöbben Nyugat-Afrikából érkeznek, s úticéljuk elsősorban Nyugat-Európa?
- egyáltalán nem minden fekete tud dobolni, táncolni és kosárlabdázni?
- van egy hazai focicsapat, amely az African stars nevet viseli?
- az afrikai és a magyar népzenei előadásmód között sok a hasonlóság?
- már 1995-ben rendeztek Afro-fesztivált Budapesten?

Magyarországon afrikaiak is élnek, erről már jó ideje meggyőződhetett bárki, aki gyakran jár a budapesti Blaha Lujza tér vagy az Oktogon környékén, esetleg már vásárolt is tőlük népművészeti csecsebecskéket.

Az emberek többsége azonban mégsem tud semmit az itteni afrikaiak mindennapjairól, szokásairól, kultúrájáról. Régi jó sztereotípiáinkon kívül – más a bőrszínük, éhínség előtt menekültek Európába – jószerevel semmi ismeretünk nincs róluk.

(Tisztelet a kivételnek!) Pedig már sok-sok éve közöttünk élnek, illetve élnének, ha befogadnánk őket, de erre a szándékra még mindig kevés jel mutatkozik. Ennek okát nemcsak az itthon otthon

élők közönyében kell keresni:

a köznyelv még mindig csak „néger”-nek nevezi őket, amit

– bármilyen sértő is – saját bevallásuk szerint már megszoktak. Ez és

még sok más beidegződés állja sokszor

a kommunikáció útját. Pedig

az igazság az, hogy Budapest egyre tarkább etnikai összetétele, amely lassan a berlini vagy londoni multikultúrhoz közeledik, megkívánja, hogy megtanuljunk együtt élni idegen ajkúakkal a szomszéd lakásban. Zenéjüket megismerni pedig kifejezett élvezet...

Az Afrika Centrum, amely bemutatja és koordinálja a magyarországi afrikaiak kulturális tevékenységét, immár egy évtizede létezik. Vezetőjével, Tunde Komolaféval abból az apropóból beszélgettem, hogy október

27-én ismét lezajlott az Afro-fesztivál az Almássy téri Szabadidőközpontban. Tunde hangjából optimizmus árad: „nálatok évről évre nő az afrikai kultúra népszerűsége, szerintem a budapesti klubélet ma már Bécsét is megközelíti” – mondja büszkén a nigériai származású fesztiválszervező, aki a zene mellett néha varázslatos mozgásával is elkápráztatja a ritmusra vágyó közönséget.

A fiatalok közt növekvő népszerűségben tudvalegőleg nem kis része van a nyaranta Budapesten

Tunde a Sziget fesztiválon: öröki táncos tornacipőben

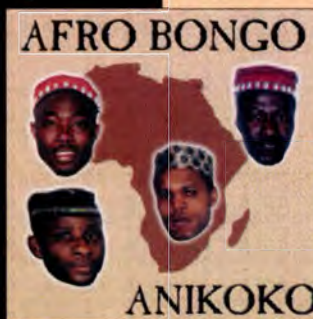
tartott Pepsi Sziget fesztiválnak, amelyen a szinte hagyományosan „öslakosnak” számító afrikai művészek a fiatalok százezreit érik el. Az Afrika-falu nevű kezdeményezés családiás légkörével, változatos programjaival a legjobb lehetőség a kapcsolatteremtésre a hazai és a nemzetközi közönség és e számunkra még ismeretlen kultúra képviselői között. Év közben is sok programot szervez az Afrika Centrum. Almássy téri törzshelyükön állandó táncház, gyerekeknek játszóház működik, dobtanítás folyik, időről időre kiállítások, film- és diavetítések, népviselet-bemutatók vannak, gasztronómiai esteket tartanak, de tervezik könyvtár létrehozását is. És természetesen rendszeresen fellépnek az elmaradhatatlan zenekarok.

Tunde az itthon működő afrozenekarok között rangidős Bongo Man alapítója. A Bongo Man-t, és az idővel ebből kivált Afro Bongo-t nyugat-afrikai zené-

szek alkotják. Mindkettő kizárólag tradicionális yoruba ütőhangszeres zenét ad elő. A legismertebb, legtöbbet szereplő rutinos banda az Afro Magic, afrikai és magyar tagjai hagyományos és elektromos hangszereikkel afrikai alapú, de az európai ízléshez igazított zenét játszanak. A népszerű Djobiba együttes nyíltan vállalja az olyan stílusbeli vérfritéséseket, mint a rap, a raggae, a raggaemuffin stb. A nemrég sikerrel feltűnt Africa Molatko is modern afrikai popzenét, a táncos mokossa stílust műveli. A Chalaban magyar közreműködői nagyszerűen ötvözik modern világzenevé a két marokkói alapító tag hagyományos népzenejét. (A CD-jükről írott kritikát lásd a Gramofon, 2000. novemberi számában.)

Az idei őszi Afro-fesztiválon az imént említettek közül három autentikus zenekar játszott. S bár a főszerep a zenéé volt, mint mindig, most is nagy sikert arattak a fergeteges táncok és a ruhabemutató is. Annak ellenére, hogy az esemény reklámja szerény volt, rengetegen jöttek el, és sok meghirdetett együttes távolmaradása sem szegte kedvét a fiatal publikumnak, amely tomboló tapsviharban és önfeledt táncban fejezte ki tetszését.

Pödör Bálint

MÍSIA

RITUAL

DETOUR/ERATO – WARNER

Ahogy telnek az évek, egyre valószínűbbnek tűnik, hogy Mísia lesz az az énekesnő, akinek sikerül a fado XX. századi királynője, az 1999-ben elhunyt Amália Rodrigues örökébe lépni, s egyúttal megújítani a hagyományos, több évszázados múltra visszatekintő portugál zenei műfajt. A harmincas évei végén járó Mísia első lemeze 1991-ben jelent meg, de az igazi kiugrára 1996-ig kellett várni: ekkor szerződtette az Erato. 1998-as, Garras dos Sentidos című albumát már hatvankét országban terjesztették, s azóta ő a fado új gene-

rációjának legnagyobb ígérete, a legendás Amália halála óta pedig a „trón” várományosa. Mísia új lemeze, a Ritual hallgatása közben mindvégig nyomon követhető az Amália iránt érzett tisztelet, és közben – értők számára legalábbis – a luzitán történelem és a mai Portugália minden sajátossága, társadalmi ellentmondása is kitapintható. Az Amália életművéhez való kapcsolódás négy dalban teljesen egyértelműen megnyilvánul: Mísia újra elénekli Amália valaha volt legnagyobb sikerét, a szimbolikus jelentőségű Lágrima (Könnö) című fadót; szerepel a lemezen Carlos Goncalves szerzeménye, az Amália emlékére, de kifejezetten Misiának írt Xaile de Silêncio; az Amália repertoárjába tartozó Mistério lunar azonos dallammal, de új szöveggel; Amália Vivendo sem Mim című verse viszont új dallammal szólal meg a lemezen. A másik kilenc kompozíció atmoszférája is magával ragadó: csipkefinoman szőtt, de mégis drámai erejű hangszerezés (az éneket zongora és különböző portugál gitárok kísérik) és összetéveszthetetlenül egyéni hangszín, leírhatatlan érzelmi mélységek. „A múltam, a jövőm, az életem, a halálom” – mondta a Ritualról Mísia, és a CD-t hallgatva úgy érezzük, az énekesnő nem használt túl nagy szavakat.

Retkes Attila

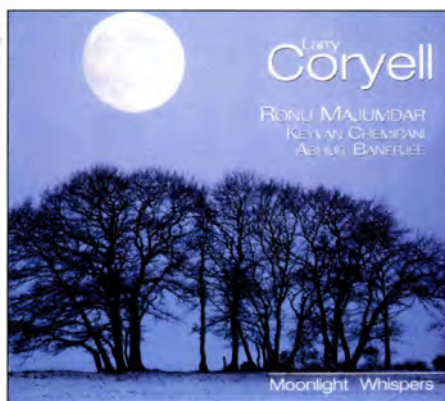
LARRY CORYELL

MOONLIGHT WHISPERS

TIM – HeH '92

Larry Coryell idén indiai zenészekkel közösen készített új lemezt. Az a tény, hogy híres amerikai jazzgitáros népzeneészekkel, például indiaiakkal alkot „vegyes” zenekart, már régóta nem hökkenti meg a jazz- vagy népzenerajongókat. (Ha engem kérdeznék: soha rosszabb divatot!) A mostani projekt egy alkalmi örömmenélésen felbuzdulva, 1999-ben jött létre. Pandit Ronu Majumdar bānszuri játékát többek között Ravi Shankar lemezein is élvezhetjük. Abhijit Banerjee fiatal kora ellenére fantasztikus tabljátékos, nem kizárt, hogy hama-

rosan egy új Zakir Hussain ismer meg személyében a világ. Még egy ifjú ütőhangszeres teszi teljessé a kvartettet, az iráni származású, francia Keyvan Chemirani, aki a zarb, daf és udu nevű arab kézidobokon játszik. A CD-n Coryell és Majumdar nagyon hangulatos kompozíciói hangzanak el. Alapvetően jazzről van szó népi hangszereken, illetve akusztikus gitáron. Coryell az improvizációkban nem nagyon merészkedik a jazzben használt blues-skálánál messzebbre, ugyanakkor Majumdar mindkét zenei nyelvet magától értő könnyedséggel beszéli. Erősen vitatható azonban, vajon elérték-e a Coryell ars poeticája szerinti célt: úgy teremteni globális egységet, hogy mindenki megőrizze saját kulturális identitását. Tény a sok zavaró zenei pontatlanság, például, amikor egy-egy bonyolult 7/8-os, vagy 9/8-os ütem után a zenekar, bizony nem érkezik egyszerre az új ütem „egy”-ére. A hiányosságokat maga Coryell is elismeri: nem a technikai tökéletesség, hanem a mély érzelmek kifejezése volt a célja – a „bizonyítvány magyarázata” egy világsztártól aligha elfogadható! Sajnálom, de önkéntelenül adja magát az összehasonlítás az általam jobban ismert John McLaughlin-féle Shaktival. Az egyedi kezdeményezés folytatódik ugyan, de nem nemesül hagyománnyá Coryell indiai zenéjében. Érdemes megvenni mindkét felállás lemezeit, az összehasonlítás érdekes lehet mindenki számára, aki kedveli az ilyen kísérleteket.

Pödör Bálint

MAKÁM, LOVÁSZ IRÉN

9 COLINDA

FONÓ RECORDS

Lehet-e valakinek a lelkületét, a szellemi irányultságát értékelni? Lehet-e egy konkrét emberi lényeket – mely történetesen hangokba, zenébe és versebe tömörült – produkcióként értelmezni? Aligha. Ezen a lemezen hallható kilenc kolinda zenéjét, és a verseket is Krulik Zoltán írta – egy dal szövege bibliai idézet, latin nyelven. A dalokat Lovász Irén énekli, és a Makám hangszeresei játsszák. Mindez egy zavarba ejtően szép borítóban, melyet Komáromi Erzsébet Katalin tervezett. Nos, már maga a műfaj (ha lehet egyáltalán a kolin-

dát annak minősíteni) kérdésessé teszi a szakember elemzését gyakorlatát; mert Krulik Zoltán valóban új, karácsonyi-, betlehemes-, újév-köszöntő dalokat írt, melyeket eredetileg a kora középkorban volt szokás kitalálni, előadni, és szájról-szájra adni. A versek többsége tökéletesen simul a több száz évvel ezelőtti világrendhez, szinte hitelesek. A dalok egy része pedig, az archaikus motívumkincséből merítve, az igazi Makám-hangzásvilágot, illetve a csupán húsz-huszonöt éve ismert világzenei trendet idézik. Az együttes, illetve a szerző eredendő vonzalma a távol-keleti, balkáni és közép-kelet európai népzenei világhoz most is érezhető, bár egy árnyalattal kevésbé markánsan. Ezen a lemezen a dalok a szó legszorosabb értelmében szépek. A „szép” mint esztétikai gyűjtőfogalom magába foglalja itt a kifinomult ízlést, a színeket, az arányérzéklet, a harmonikus összehangolást – a hangszerezés vonatkozásában –, és nem utolsósorban az érzékeny szépet. Ez utóbbi, nagyrészt Lovász Irénnek köszönhető; a daltól függően hol egy ártatlan kisleány naivsága, hol pedig egy kacér nő trükkjei bujkálnak éneklésében. Ami pedig a kolindát, mint pusztá tényről illeti: illetve már hatszáz évvel ezelőtt is a legszelídebb, legjóságosabb irányultságból fakadóan írtak – hát még ma...

Matisz László

M.É.Z.

THE FAIRIES

NARRATOR RECORDS
- BMG

A magyarországi ír zenei kultuszt elsők között meg-

honosító M.É.Z. együttes mostani lemeze – a korábbiakhoz hasonlóan – vidám, hangulatos muzsika, amely ezúttal is kis újtással lép meg a hallgatókat. Így kell magyarul kelta zenét játszani – hirdeti a „meg nem értett zenekar” lemezborítója. A hagyományos kelta dallamok ennek a mottónak jegyében válnak kelet-európai ízű világzenévé a hattagú együttes feldolgozásában. Martinka János, Péter János, Turzó Sándor, Kuklis Henrik, Kostyák Előd és Czesznak Tamás kitűnő érzékkel ismerte fel az ír és a magyar világézés közötti hasonlóságokat, és ezeket a két zene közös elemeivel igyekszik immár több mint tíz éve megragadni. Az ír zene hagyományos hangszerelése (gítár, keretdob, fuvola) mellé jellegzetes magyar hangzások sorakoznak fel: az elengedhetetlen ütőhangszereket Perger István szólaltatja meg, Gáspár Kálmán pezsdítő cimbalomszólójával a magyar helyi színeket erősíti. A zenekar vendégei között hallhatjuk a különleges hangú, perui származású Soniát, a másik női hangnak Magyar Hajnalka a birtokosa.

DJABE

UPDATE

GRAMY RECORDS

A Djabe zenekar szép sikerei – a nyári sikerkoncert-

sorozat és a vele egy időben megjelent új lemez, az Update – igazolni látszanak a Grammy stúdió munkáját. Az eredetileg négytagú zenekar három állandó új tagja – Kovács Ferenc (trombita, hegedű), Kovács Zoltán (bilyentyű), és Banai Szilárd (dob) – személyében három újonnan felfedezett fiatal tehetséggel van dolgunk – közülük Kovács Ferenc a kivétel, aki eddig is számos világzenei és népzenei produkció aktív közreműködője volt. A Djabe zenéje indulásától kezdve a világzene és a jazz határmezsgyéjén mozog. Ben Castle szaxofonja jótékonyan visz a zenekar stílusába Garbarek hangjára emlékeztető árnyalatot. Az afrikai hangulatot Sípós András (Mayombe), vagy a marokkói Said Tichiti (Ya Dellali) énekes betétjei hivatottak idézni. Barabás Tamás és Banai Szilárd remek hangszerszólói egyértelműen a fúziós jazzből táplálkoznak. Még mindig kevés azonban a két zenekar-alapító, az ütőhangszeres Sípós András és a gitáros Égerházi Attila megnyilatkozási lehetősége. Az immár kidolgozott hangzás mellé a következő lemezen bizonyosan érett zenei mondanivaló is társul a részükről.

ANOUSHKA SHANKAR

LIVE AT CARNEGIE HALL

ANGEL RECORDS - EMI

Anoushka Shankar kilenc-

éves korában, 11 évvel ezelőtt kezdett apjától komolyabban szitárt tanulni. Az indiai zenében meglehetősen csekély tanulói alapján némileg indokolatlan Anoushka népszerűsége az indiai kultúrát kedvelő nyugati világban. A tehetséges és egzotikus hölgy lemezeire azonban lecsapott az EMI égisze alatt működő Angel kiadó – a zseniális Ravi Shankar lánya, fiatal kora ellenére, így már maga is világsztár. Az eredményről már korábban írtunk (1999. március, 26. oldal): Anoushka debütáló lemeze zeneileg elhamarkodott vállalkozás volt. A mostani, szám szerint harmadik CD egy tavalyi koncert felvétele, ilyen értelemben próbákó a bájos művészről számára is. A lemezen Ravi Shankar rágái hallhatók. Bár még mindig korai Anoushkaról mint érett előadóművészről beszélünk, egy óriáscég által forgalmazott lemezek mindenképp hozzájárulnak ahhoz, hogy a világ jobban megismerje a 20. század legnagyobb zenei mestereinek, Ravi Shankarnak életművét. Anoushka szitár-előadását két ütőhangszeres, Bikram Ghosh és Tamnoy Bose kíséri tablán, elképesztő zeneiségük az utolsó előtti szám hangszerpárjában a laikus számára is meggyőző.

Már kapható!

Kellemes Karácsonyi Ünnepeket kívánunk, a legszebb karácsonyi dallamokkal!

Lemezbemutató koncert:
december 8, 20 óra,
Fonó Budai Zeneház.

1116 Budapest, Sztregóva u. 3.
Tel./Fax: 203 1751, 203 1752
www.fonorecords.hu

Új rovatcímünk talán vita forrása lehet, de mielőtt bárki pellengérező szándékra gyanakodna az itt szemlézett lemezek kapcsán, nem késlekedünk leszögezni: az elnevezéssel nem az alább felsorolt lemezeket szeretnénk minősíteni, beskatulyázni. Manapság, amikor egyre több szállal kötődnek a hagyományos műfajok a könnyebb stílushoz, akkor a Gramofon sem mehet el szó nélkül a crossover populárisabb rétegei – sok komoly újítás forrásai – mellett. Alább bemutatunk néhányat azon művészek közül, akik megítélésünk szerint fontosak. A Buborék tehát egyfajta szemüveg: felvesszük ezt a „buborékszemüveget”, és rajta keresztül mutatunk be lemezeket – könnyebb zenét, könnyedebb hangvételben.

Our Favorite Things – Christmas in Vienna

SONY CLASSICAL

Szívhez szóló, kissé szirupos vonósok, hárfagurgulázás, sült gesztenye, fagyöngy, bor – Merry Christmas to You... Nem éppen bécsi karácsonyhoz illő hangulat, ami az amerikai sztárénekes Tony Bennett felütéséből szól felénk. Pedig a lemez címében ott a békebeli

varázs, amikor még az utcán is jó illatokat érezni. A cím azonban sokkal kevésbé jelenti Bécsset, a zene egykori fővárosát, mint inkább a crossover keresztapjának, Plácido Domingónak évek óta tartó karácsonyi sorozatát, amelyen világhírű, többnyire amerikai varietészitárokkal ad elő jól megcsinált műsort. Erről van szó a mostani albumon is: Domingo vendégei ezúttal Tony Bennett, a tüzes Vanessa Williams és a bájos új csillag, Charlotte Church. Csupa 2-3 perces darab hallható, mind a legnépszerűbbek, köztük a címadó a My Fair Ladyből – a kockázat kizárva. Domingo szokásos, lekenyerező mosolya itt sem marad el, hangja nagyvonalú és könnyed, amolyan haknimesterré avanszál az amerikaiak mellett. Bécsről mi jobban tudjuk: leginkább az amerikai középosztály elképzeléseiben olyan, mint ami ezen a lemezen hallható. Nekünk inkább egy könnyed, lezser, hibátlan amerikai show hangjai ezek. Nagyon sok embernek jelenti ezt az utóbbit a karácsony.

Bond: Live at the Royal Albert Hall

DECCA – UNIVERSAL

Ismét egy olyan lemez, ami az adrenalin szint kellemes megemelésére szolgál. A négy huszoneves zenészlány vonósjátékát számítógépes zeneműgusok bevetésével igyekeznek eladhatóvá tenni a minden hájjal megkent producerek. Aztán persze ott a minden lében kanál, az örök haknizenekar: a Royal Philharmonic Orchestra lányos zavarában semmire se tud nemet mondani. Ez a lemez persze csupán egy folyamat része: a '80-as évek „klasszikusok popritmusban” örülete vett a négy európai

lányka személyében új lendületet. A technológiátetés azonban a korábbinál is szűkebb keretek közé fogja a négy előadó önkifejezési lehetőségeit. Sebaj, mostanában a kamera lencséje elé kerülő fiatal lányok ügyis váltig hangsúlyozzák, hogy szűk bőrnadrágban, mélyített dekoltázzsal adhatják igazán önmagukat. A jelek szerint nincs ez másképp Haylie, Eos, Tania és Gay-Yee esetében sem. A koncert-DVD-n – megalomán showelemek közepette – Vivaldi évszakaira, Csajkovszkij ágyúdörgéseire pörög a közönség. Ha netán nem elég fogyasztható az anyag, akkor is számos funkcióban találni kárpótlást: a video mellett számítógépes ROM állományt is tartalmaz a lemez, amelyről mindenféle virtuális kacat elérhető, ami csak Bond – a mobillogótól a csengőhangon keresztül a képernyővédőig. És persze kiki csömörig nézegetheti a tömény rózsaszín kulissza előtt pózoló hölgyek feszülő idomait a borítón. Nem tudom, engem valahogy egy másik filmes műfajra emlékeztet ez az egész, ha rajtam múlik, csak tizennyolc éven felülieknek ajánlanám a Bond-jelenséget.

Presser Gábor: A zeneszerző 2

BMG

Presser Gábor esetében valószínűleg teljesen igaz a közhely: ha nem Magyarországon, hanem valahol Nyugaton született volna, ma már világsztár lenne. Nemcsak előadóművészként, hanem zeneszerzőként is az elmúlt évtizedek hazai kulturális életének meghatározó alakja, aki harmincnégy éve mutatta meg első tinédzserkori „zsengeit” az Omega együttesnek, s azóta folyamatosan színpadon, reflektorfényben van. Úgy, hogy közben sohasem engedett az általa idejekorán megteremtett minőségéből (legutóbb november elején, Erkel Színház-beli koncertjein aratot hatalmas sikert – megérdemelten). A közelmúltban a második válogatás látott napvilágot Presser Gábor kompozícióiból, amelyek ezúttal is különböző korszakokat és stílusokat reprezentálnak, de a lírák helyett most inkább a lendületesebb, rockosabb irányvonal dominál. Az előadók sorában megtalálható többek között Katona Klári, Deák Bill Gyula, Vikidál Gyula, valamint természetesen az LGT és az Omega.

Charlotte Church: Enchantment

SONY CLASSICAL

kíséretében. Mintha kevernénk a szezont a fazonnal. De nem, itt valóban tobzódik a latin vér, és lássuk be, elég kézenfekvő Carmen áriájának ez a modern hangszerelése. Az egyetlen, aki nem latin, az a szólista,

a walesi származású Charlotte Church, akire már csak fiatal koránál fogva sem lehet úgy tekinteni, mint egy tüzes, tapasztalt andalúz kokottra. Szerencsésebb a tizenöt éves lányhang számára a West Side Storyból a Tonight. Church hangja kamaszosan fátyolos, de álmodozóan szárnyaló, vibrátója pedig szépen kiművelt. Amerikán kívül Nyugat-Európában, elsősorban az angol zenei listákon mérhető a népszerűsége, amely bizonyára ártatlanságot sugárzó image-éből táplálkozik – ennyiben valóban eltér a mostani divathullámoktól. Church hangjában nincs semmi modorosság, nem művel giccses áriázásokat, amikre a producerek oly gyakran kárhoztatják a tiniszopránok színpadi karrierjét. Azért persze nem kell megijedni, jól ki van dekázva a lemez, nem terhelik halálra a hallgatók figyelmét 5 percesnél hosszabb tételek.

Belphegor – filmzene

WARNER

A francia film látványos térhódításával a francia filmzene írókat is egyre többször foglalkoztatják, aminek újabb teremtése a Belphegor soundtrack. Úgy látszik, az ethnoelemek így darabokban, megcsontkítva, eredeti közegükből kifaragva is diadalmaskodnak az untilg alkalmazott hagyományos zenei eszközökön. Most éppen az egyiptomi motívumok tobzódnak, amelyek hallatára az egyszerű európai hallgató abban a szent pillanatban núbiai rítusok közepébe képzel magát. A lemez anyaga nagyjából és egészében nem is szól sokkal többől, aki kedveli ezt a világot, azt biztos megragadják a monoton ritmusok, az összességében nem túl hivalkodó kompozíciók. Kítűnő filmzene tehát a Belphegor, direkt befejezetlen hangszereléssel, témái igencsak rászorulnak a hallgató fantáziájára, vagy minimum a film megnézésére csábítanak, hogy aztán az emlékezetes képsorok tömjék be a zenén meghagyott hézagokat.

„Nem szeretem az áramkimaradást” Vangelis, a szintetizátor mágusa

Nemrég grandiózus keretek között mutatták be Vangelis új művét, amelynek CD-felvétele Mythodea címmel látott napvilágot a lemezboltokban. A bemutatóra, mint ahogy arról a lemezrecenziójában

is számot adtunk (Gramofon 2001. ősz, 36. oldal) idén nyáron került sor az athéni Zeusz-templom tövében. A szintetizátor-mágus elektronikája mellett, a nagyszabású hangszerelésben közreműködött a London Metropolitan Orchestra – hatalmas üstdobszekcióval kiegészítve, az athéni opera kórusa, és nem utolsósorban két

fenséges szoprán, Kathleen Battle és Jessye Norman. A lemez apropója egészen mai, a görög művész számára azonban régi érzések, szenvedélyek hordozója. Többek között erről is beszélt Vangelis a Gramofon számára adott exkluzív telefoninterjúban.

Vangelis Papathanassiou, a kora '70-es évektől Nyugat-Európa egyik meghatározó zenei egyénisége, huszoneves

korában, tele ambíciókkal költözött a fény és a művészetek városába, Párizsba, majd később Londonba, görög kulturális öröksége, az antik gigászok és istenek világa azonban mind a mai napig ott dereng zenéjének horizontján. Mi mással lehetne magyarázni töretlen népszerűségét, mint hogy a legmodernebb hangszeres megoldások segítségével a legelső európai hagyományokat képes rendkívüli erővel megleveníteni. Vangelis pályakezdése óta maga hangszereli és adja elő műveit, így nem csoda, ha színpadi művészként is kellő gyakorlattal rendelkezik. „Egyedül az áramkimaradás miatt szoktam izgulni, a közönség jelenléte egyáltalán nem feszélyez” – válaszolt mosolyogva arra a kérdésre, vajon színházrendezőkhöz hasonlóan lámpalázás típus-e egy-egy premier előtt. „A közönségtől azért nem félek, mert nem birkózom vele, nem szállok csatába a tetszés elnyeréséért. Nem a csillogást és a dicsőséget keresem a dobogón, hanem a tökéletes kifejezési lehetőségeket. Soha nem akarom ráerőltetni senkire, amit csinálók, nem ellenőrzöm a lemezeim eladási adatait sem. A sikerhajhászás, a közönség kényserítése arra, hogy valamit minden áron elfogadjanak, ez merőben agresszív viselkedés. Nem is tartozik az ambícióim közé. Annál fontosabb a felelősség a számomra, amit az ró rám, hogy kommunikálnom kell az emberekkel a zene nyelvén. Így egyébként sokkal könnyebb azt is elfogadnom, ha esetleg valami nem tetszik a közönségnek – nyilván más a helyzet a kiadóval, aki értékesíteni akarja a felvételeimet. Apropó, önnek tetszik a Mythodea?” – kérdez vissza Vangelis kíváncsian, de talán az én véleményem-

nél is fontosabb a NASA Mars-programjának vezetői, akik a vörös bolygó feltérképezésének tudományos expedíciójához hivatalos kísérőzenének választották a tíz tételből felépülő kompozíciót. Nagy feladathoz nagyszabású hangzás dukál – gondolták a NASA emberei, és ilyen értelemben telibe találtak a Mythodeával: Vangelis nem először kísérletezik a nagyzenekari hangzással: átütő sikert hozott számára Ridley Scott filmjének kísérőzenéje, az 1492 is, amelynek emlékezetes, nagyszabású vegyeskórusra és zenekarra írt bevezető darabja máig gyakori sláger a kereskedelmi rádiókban.

Persze nem mindig annyira nagyszabású keretek között csendült fel a görög mester egy-egy új alkotása. Bár témája saját bevallása és kritikusaiknak méltató elemzése szerint is valamiféle végtelen és időtlen értékrend megragadása, egészen a '80-as évek közepéig egyedül a szintetizátor újszerű hangfenoméneje szolgált ezek kifejezésére Vangelis legfőbb eszközeül. Heaven and Hell, Albedo 0.39, Spirál, Beaubourg, China, Blade Runner, See You Later, The city – mind-mind a szerző elektronikus zenei le-

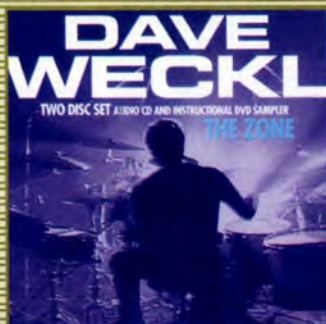
ményét, mással összetéveszthetetlen hangzásképeit dicsérik, és egyben a jellegzetes vangelisi tematika fővonalát is megjelölik. „Mindig is szenvedélyesen érdekelték a Világűrben rejlő végtelen mélységek – vall fő ihletforrásáról. – Mostanában sokan élnek a Mars bűvöletében, én azonban évek óta kémlelem az eget. Az a nyilvánvaló felismerés ragad meg a leginkább benne, hogy mindenki ebből az űrből származik, én is, ön is, minden és mindenki. Az űr a fizikai világ bölcsője, és ezért kijár neki a tisztelet. Ez persze nem csak az én tapasztalatom, ellenkezőleg ez az egyik legelsőbb tapasztalat a világon. Nem véletlen szerintem, hogy az emberiség legkorábbi jelei között a spirál és a kör ismerhető fel – a világűrben is látható rajzolatok.

Persze nemcsak Vangelist foglalkoztatják efféle egyetemes gondolatok. Johann Sebastian Bach fűgái hallatán sokak képzeletében jelenik meg egy naprendszer harmonikus egésze, amelyben az egyes szőlomok a nap körül keringő bolygókhoz hasonló módon alkotnak egymással tökéletes harmóniát. Vangelis kompozíciói is tudatosan törekszenek az egyetemes harmónia kifejezésére, ám ő a bonyolult ellenpontok helyett inkább a hangzáskép, a különleges akusztikai effektek alkalmazásával próbálja visszhangozni a szférák zenéjét. „Az évek során arra jutottam, hogy az emlékezés nagyon fontos az ember életében – vissza kell emlékeznünk arra, amit egyszer már megtanult az emberiség – kommentálja Vangelis a Mythodea keletkezésének hátterét. – Ezért választottam ezt a rendhagyó címet a mostani zenémnek. Mythodea azt fejezi ki számomra, hogy a zenémmel ősi, mítoszbeli motívumokat igyekszem feleleveníteni, ami rendkívül nehéz, de hálás, és örömteli kihívás mind zeneileg mind emberileg a számomra. És mivel úgy érzem, ez másoknak is fontos, ezért az egész mű felállításának az öröm, az óda hangján kell megszólalnia. Ezt az örömet fejezik ki a kirobbanó üstdobok, a nagyzenekar himnikus hangzása és a két szoprán, Kathleen Battle és Jessye Norman csodálatos hangja, akikkel igazán megtiszteltetés volt számomra a közös munka.”

H. Magyar Komél

(Köszönjük Varga Lillának, a Sony Music Hungary munkatársának a cikk elkészítéséhez nyújtott segítségét.)

A CONCORD ÉS A TELARC JAZZÚJDONSÁGAI

Dave Weckl - Az új CD bónusz DVD-vel

Jacques Loussier

FORGALMAZZA A KARSAY ÉS TSA.

AMADINDA UTÓEGYÜTTES

Koncertjeik mindig különlegességeket kínálnak, fellépéseik eseményszámba mennek, előadásukban a klasszikus alkotások és a kortárs művek mellett gyakorta szerepelnek tradicionális darabok is. Az Amadindát (Váczi Zoltánt, Rácz Zoltán, Holló Aurél és Bojtos Károly) a szakmai közvélemény az egyik legeredetibb ütőhangszeres együttesként tartja számon, s a zenekar fennállásának tizenhét esztendeje alatt a magyar zenei élet meghatározó szereplője lett.

Az Amadinda 1984-ben azzal a célkitűzéssel alakult, hogy professzionális együttesként Magyarországon is ismertté tegye az ütőhangszeres műfajt, valamint az addigra már klasszikussá vált külföldi és magyar kompozíciók műsoron tartása mellett új darabok komponálására inspirálja a zeneszerzőket. A kezdeti célok megtartása mellett az utóbbi években három új, markáns irány fedezhető fel az Amadinda működésében: a tradicionális kultúrák ütőhangszeres zenéinek kutatása és előadása, az együttes tagjainak zeneszerzői tevékenysége valamint a korábbi zenetörténeti korszakokban írott művek ütőhangszeres átdolgozása. Az Amadinda együttes megalakulása óta aktívan együttműködik olyan világszerte ismert művészekkel, mint Eötvös Péter, Kocsis Zoltán, Schiff András, Kurtág György, Keller András, Bruno Canino vagy Rosemary Hardy. Az eltelt 17 évben az Amadinda fellépett Európa szinte valamennyi országában, Japánban, Ausztráliában, Taiwanon, Mexikóban, az USA-ban és szívesen látott vendége a legrangosabb ütőhangszeres fesztiváloknak. Kilenc önálló CD-felvételén kívül számos televízió- és rádiófelvétel őrzi játékukat. Több világhírű zeneszerző komponált kifejezetten az Amadindának, köztük John Cage és Ligeti György. Az együttes több díj és kitüntetés birtokosa, amelyek közül kiemelkedik az 1995-ben elnyert rotterdami Gaudeamus Contemporary Music Competition I. díja, az 1988-ban kapott Liszt-díj és a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje, amelyet 1997-ben Göncz Árpád adományozott az együttes tagjainak.

KOCSIS ÉS PRESSER NÉGYKEZESE

Azok a képek, amelyek a tizenöt-éves jubileumi koncertünk főpróbáján és az előadáson készültek, egészen bizonyosan archívumunk legféltettebb darabjai lesznek. Mindig megható és felemelő esemény, ha Presserrel vagy Kocsissal játszhatunk együtt – hiszen ők már akkor csodált és ünneplést keltő zenészek voltak, amikor mi még épphogy ismerkedtünk a zenével – de az, hogy ezen az estén ők egy zongorához ültek és négykezesek lettek Holló Aurél Születésnap dal magunknak című darabjában, az azt hiszem, túl azon, hogy kisebb zenetörténeti pillanat volt, sok embernek szerzett felejthetetlen perceket. Mindkettőjüktől sokat tanultunk az eltelt évek alatt és az is közös bennük, hogy mindketten komponáltak is az Amadindának.

MESTEREK KÖZÖTTI – BALIN ÉS BERLINBEN

Ezek a képek két igazi mester látható. Egyikük, I Wayan Tembres gamelán zenész, akivel Bali szigetén, szülőfalujában találkoztam. Néhány perccel megismerkedésünk után spontánul tanítani kezdett frissen vásárolt hangszeremen, a kendangon. Hihetetlen hangokat csalt elő ezen az egyszerű hangszeren, amelyhez hasonlókat soha nem hallottam korábban, majd egy óra elteltével megjegyezte, kitűnő dobos válhatna belőlem. A vele való találkozások felejthetetlenek, hiszen beleköszölköltem abba, amit Keleten mester-tanítvány viszonyoknak hívnak, s ami kulcsa minden magasrendű tudás átadásának. Ismeretségére és tekintélyére jellemző, hogy amikor az elkészült képeket nézegettem a denpasari reptéren, az egyik reptéri alkalmazott, aki a vállam fölött beleesett a képekbe, a mester látván váratlanul visszahőkölt és hitetlenkedve nézte a mesterrel készült közös fotót.

BALINEZ HANGULAT BUDAPESTEN

Ezen a budapesti koncerten is a saját magunk készítette balinéz hangszerekkel muzsikáltunk.

A másik mestert a nyugati világban aligha kell bemutatni. Ligeti Györggyel először Szombathelyen, a Bartók Fesztiválon találkoztunk. Már akkor felmerült bennünk, milyen nagyszerű lenne, ha tőle is kaphatnánk egy darabot. Néhány évvel később Ligeti váratlanul felhívott és azt kérdezte: Zoli, milyen darabot szeretnél? Énekhangra és ütőkre vagy hegedűkre és ütőkre? Mindkettőt – választoltam, majd néhány hónap múlva elkészült a Sípval, dobbal, nádihegedűvel című dalciklus, amelyet Gyuri bácsi – Gyuri úr, ahogyan mi szólítjuk – Károlyi Katinak és nekünk ajánlott. A kép Berlinben készült, a darab lemezfelvételén. Gyuri úrral felejthetetlen napokat töltöttünk együtt a német fővárosban, akárcsak Budapesten, amikor az első próbákat, a Metzben tartott bemutató előtt. Mindannyian úgy éreztük, semmi sem hasznosabb, mint egy élő szerzővel való közös munka, pláne ha az illető olyan óriása a zeneművészetnek és olyan lenyűgöző személyiség, mint Ligeti.

STOCKHOLMI DESIGN SZIVARRAL

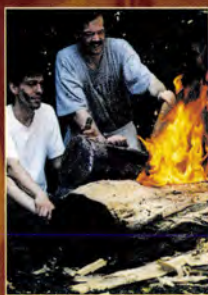
Ez a felvétel három évvel ezelőtt, 1998 októberének első napjaiban a Stockholmi Nemzetközi Útőhangszeres Fesztiválon, minden idők legnagyobb ütős seregszemléjén készült. Nagyon jól éreztük magunkat a találkozózn, s úgy döntöttünk, új designnal jelentkezzünk, amivel azt akaruk szuggerálni a többiek felé – persze tréfából –, hogy az Amadindával láthatóan minden rendben van, jól mennek a dolgaink. Ehhez aligha találhattunk volna kifejezőbb kelléket, mint a jókora kubai szivarokat, amit nem kis nehézség árán szívtunk el estéről estére, hiszen négyünk közül egyedül Bojtos Karcsi dohányzik. A képen egyébként az a Bernhard Kolberg is látható, aki az egyik legnagyobb európai ütőhangszereket gyártó és forgalmazó cég tulajdonosa és aki sokat segített nekünk az átalakulás éveiben.

A NAPPALI SZOBA ZENÉSZEI

Szokatlan szerelésben... John Cage Living Room Music című darabját először 1984 őszén adtuk elő ebben az öltözékben, a Zeneakadémia szobának berendezett színpadán. Nem kell külön hangsúlyozni, milyen szokatlan előadás volt ez a Nagyterem megszentelt falai között, de a produkció nagy sikert aratott. A darab az évek során szerepelt még néhány koncertjeink műsorán, s úgy véltük, a 15. születésnapunkon is elő kell adnunk. S a ruhák pedig igazán korhűek, hiszen tizenöt esztendőn át őrizgettük a szekrényünk mélyén.

ÚJ HANGSZER SZÜLETIK

A távol-keleti útjaink során általában mindig felkeressük egy-egy helyi hangszerkészítő műhelyét, ilyenkor azonban arra nincs elég idő, hogy túl sok szakmai fogást ellessünk. S bár rendszeresen vásárolunk hangszereket, azért számos instrumentumunkat mi magunk készítjük el. Ebből egy kivájt fadob, vagy ahogy a polinézek hívják, toire lett. Hosszas kísérletezés után jöttünk rá, hogy felváltva kell a fatörzset vétni és égetni. Összesen kilenc ilyen fatörzs-hangszert használunk. Egyébként megalakulásunk első pillanatától, ha nem is olyan átgondoltan és komolyan, mint ma, de állandóan foglalkozunk tradicionális muzsikával. Rengeteg felvételt hallgatunk, s igyekszünk turnéink során annyit tanulni, amennyit csak lehet. Ez mindenképpen visszahat a zenélésünkre, zeneszerzésünkre is.

LEMEZFELVÉTEL KÖZBEN ... ÉS UTÁN

Ezek a felvételek meglehetősen pontossággal ábrázolják azokat a pillanatokat, amelyek végigkísérik lemezfelvételeinket. Általában jó hangulatban telnek a napok, a felvételek visszahallgatásakor azonban elcsöndesedünk, hiszen ilyenkor kell meghozni a többé vissza nem vonható döntéseket arról, hogy mely felvételek kerüljenek a lemezre. Eddig kilenc önálló lemezünk készült, s több olyan album akad, amelynek egyik közreműködője az Amadinda Útőegyüttes. Jelenleg is dolgozunk egy felvételen, a Cage-összeadáson. Már három lemezzel készültünk el, s a sorozat II. albuma a francia Repertoire magazintól a leg-

magasabb pontszámot, 10-es értékelést kapott, ráadásul ugyanebben a lapszámban Kurt Sanderling és Rafael Kubelík egy-egy Mahler illetve Bruckner felvételét értékelték hasonlóan.

Lejegyezte: Réfi Zsuzsanna

A Raiffeisen Bank mosolya a **szakértelem** mosolya.

Folyamatosan fejlesztjük termékeinket és önmagunkat. Tudjuk, hogy ügyfeleink mit akarnak tőlünk és hogyan akarják azt. Szünet nélkül kutatjuk igényeiket, hogy olyan szolgáltatásokat kínálhassunk, melyekre leginkább szükségük van.

A Raiffeisen Bank mosolya a **kényelem** mosolya.

Mindent megteszünk, hogy ügyfeleink igényeire odafigyelve érthető és gyors banki szolgáltatásokat nyújtsunk. Egyre szaporodó fiókjaink és önkiszolgáló banktermináljaink mellett otthonuk kényelméből a 24 órás telefonos ügyfélszolgálaton és a www.raiffeisen.hu honlapunkon is elérhetnek bennünket.

Mosolyunkban az is benne van, hogy a Raiffeisen Bank egymás után többször nyerte el a Euromoney **legjobb bankoknak** járó díját.

**Hívja a 06 40 48 48 48 Raiffeisen Direkt szolgáltatásunkat,
vagy keressen fel bennünket a www.raiffeisen.hu honlapon!**

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

magánszemélyeknek | vállalatoknak | önkormányzatoknak

(Elő)térben a zene!

F-90

Digital Piano

A Roland digitális zongorák a zeneszerető, művelt ember igényes otthonának elengedhetetlen kellékei. Reneszánszukat élik napjaink elfoglalt, kikapcsolódni vágyó emberének életében. Jelenlétük harmóniát és eleganciát sugároz minden térben.

Szeretettel várjuk bemutatótermünkben, a *Roland ZeneGalériában*, ahol teljes kínálatunk megtekinthető és kipróbálható.

Roland ZeneGALÉRIA

1137 Budapest, Radnóti M. u. 9. Tel.: 239-9756, fax: 239-9755
info@intermusica.hu

INTERMUSICA Kft.

2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83. Tel.: (23) 338-041, fax: (23) 338-087
intermusica@mail.datanet.hu, www.intermusica.hu

Roland

Az elmúlt öt évben a legnagyobb dolog, ami a jazz világában történt az a Mehldau trió. A teljes ismeretlenségből pár év alatt a legmeghatározóbb kisegyüttsévé váltak. Még a régi nagy sztárok is viszonyítási alapként beszélnek a trióról, szerencsésebb esetben meghívják a tagokat játszani és felhasználják frissen kikísérletezett eszközeiket, kissé szerencsétlenebb esetben plágiummal vádolják őket.

Lemezboltos ismerősöm szerint a Mehldau triót leginkább a fiatalok kedvelik. Az idősebbek mint ha tartanának ettől az új jelenségtől. Legalábbis nem veszik a lemezeiket, pedig formaviláguk nem a szokatlanul modern hangzásra épül.

THE BRAD MEHLDAU TRIO PROGRESSION

WARNER

Brad Mehldau – zongora

Larry Grenadier – nagybőgő

Jorge Rossy – dob

A bevett jazz-zongorás trió hagyományoktól első hallásra a romantika irányában térnek el, mégis van bennük valami nyugtalanítóan fiatalos, fölényes formabontás. Ezen a dupla koncert lemezen, a tőlük eddig megszokottnál energikusabban játszanak. Mehldau ritkán használja a tőle már szignónak is beillő jobbkezes arpeggió, balkéz ellenpont varázslást, hanem robbanékony jazz szólókat játszik. Mivel zömében ismert standardeket adnak elő, könnyű észrevenni, mennyire újszerűen meglepő, ugyanakkor mégis tökéletes harmonizálásokat használnak.

A dalokat általában szokatlan ritmikai környezetbe helyezik, például az It Might As Well Be

Spring-et 7/8-ban játsszák, a középtempójú Alone Together-t Mehldau egyedül, fejvesztett tempóban adja elő, viszont a szintén közepes vagy gyors Secret Love-ot gyönyörű balladaként hallhatjuk. A dupla CD-n 4 ballada van, mind standard, és noha nem ezek adják a lemez alaphangulatát, mégis azt mondhatom, hogy a legszébb és a legmélyebb megmozdulásai a lemeznek. Mehldauk két dala is páratlan metrumban van, a rendkívül szép River Man 5/4-ben, a zaklatott Resignation 7/4-ben. Fontosnak tartom ezt megemlíteni, mert a zenekar egyik legnagyobb invenciója, hogy a páratlan metrumokat igazán jazzül, azaz természetesen adja elő. A lemez legelső dala egy Giant Steps tempójú gyors szving, amelynek improvizációs körében idézik is Coltrane mester darabját pár ütem erejéig.

A Mehldau-trió egyik leginkább szignifikáns és izgalmas ritmikai újítását nem tudom másképp leírni, minthogy szétszedik, meg-megszakítják a zene folyamatát, de a tempó közben nem sérül. A dalokat sokszor összekötik szvitszerű füzérekbe, ahol a gyors számok és a balladák látszólag véletlenszerűen, de nyilván rendkívül tudatosan követik egymást. Mehldauéknak talán eddig

RÁDULY MIHÁLY NAPKELTE ALKONYATKOR

FON-TRADE MUSIC – HTSART

Ráduly Mihály – szoprán-tenorszaxofon, fuvola

km: Babos Gyula – gitár, Szakcsi Lakatos Béla –

zongora, Fender zongora, Orszáczky Miklós –

basszusgitár, Kőszegi Imre – dob

Kathy Horváth Lajos – hegedű, Vajda Sándor –

bőgő, Jávorfi Vilmos – dob

A szóban forgó CD Ráduly Mihály két, csaknem harminc esztendeje készült rádiófelvételéből áll. Ráduly nem sokkal ezek elkészülte után Amerikába utazott, azóta is ott él, hosszú ideje gyakorlatilag nem muzsikál aktívan, így csak az idősebb jazzhallgató generáció hallhatta-láthatta. Ez alól kivételt csupán a 2001. szeptemberi Sirius nosztalgiaconcert hallgatósága képez, amikor Misi újból hallható volt hangszeres muzsikusként.

Az 1944-ben született muzikus már a '60-as évek közepétől az egyik legbefolyásosabb szaxofonos volt a hazai színen. Nagy sikerrel szerepelt a keleti tömb legrangosabb fesztiváljain Varsóban, ill. Prágában, majd a montreux-i fesztivál után ösztöndíjat nyert Amerikába, a Berklee Schoolba. A kijutás roppant nehéz volt, és annál nagyobb volt a csalódás, amikor kiderült, az iskola közepes tehetségek tömeges oktatására

volt szakosodva, nem pedig egy majdnem kész muzsikós művészetének továbbfejlesztésére. Miután az iskola semmi újat nem tudott nyújtani, Ráduly otthagyta. Zenei érdeklődése azonban megmaradt, és nemsokára az egyik New York-i egyetem zenetudományi szakát hallgatta. Zenetudományi dolgozatokat írt, komponált. Életét úgy rendezte be, hogy fél évet pincérekedett egy nagyon előkelő New York-i étteremben, fél évet pedig a zenének élt. Hosszú ideje ez az életritmus jellemezte, valamint az, hogy hallani sem akart koncertfellépésekről.

A recenzió tárgyát képező CD-n szinte csak Ráduly-kompozíció hallható két együttes előadásában. Az egyik a Rákfogó (Babos, Szakcsi, Orszáczky, Kőszegi), a másik formáció pedig Ráduly neve alatt, az akkori Szabados együttesben szereplő zenésztársaiból (Kathy Horváth, Vajda, Jávorfi) állt. A Rákfogó a korai '70-es évek tipikus zenéjét játszotta – most újrhallgatva meglepő, mennyire gyorsan követve az amerikai trendeket. Ez elsősorban az akkortájt induló fúziós jazz, a Weather Report, Miles Davis hatásait, de a korábbi évtized avantgárd, free jazz ele-

ez a lemeze hajaz legkevésbé a Jarrett trióra. Érezhetően rátaláltak egy öntudatos és magabiztos saját útra, a jazz igazi szerelmeseinek legnagyobb örömére. Azt is meg kell említeni, hogy Mehldau a triójával hatalmas ívű ciklust, öt lemezen át folytatott útkeresést, ha tetszik fejlődésregényt tett le az asztalra. A trió valóban egységesen működik, a regény hőse ilyen értelemben nem egy fiatalember, hanem három.

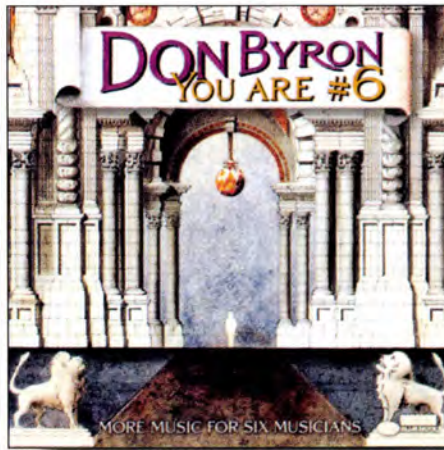
Azt hiszem, értem az idősebbek tartózkodását. A hangsúlyosan fiatalos, computer kort idéző lemezborító megcélzott közönséget sejtet. A majdnem olvashatatlanul kisbetűkkel írt fül-szövegben valószínűleg több a filozófiai, politikai és irodalmi utalás mint az elmúlt tíz év összes borítóján. Úgy érzem, ez Mehldaunál inkább intellektuális büszkeségből fakad, mint abból a vágyból, hogy az inkább érző, mint értő jazz zenésztől kialakult sztereotípiát kompenzálja. Persze Shepp is filozófus, a Chicagói free jazzisták is, mégis úgy érzem, hogy Mehldau büszkesége nemsokára átalakul. Arra lesz büszke, mégpedig joggal, hogy ő a világ egyik legelismertebb jazzistája.

Juhász Gábor

meit is tartalmazza. Ráduly talán elsőként ismerte fel John Coltrane fontosságát, aki természetesen játéknak, majd később gondolkodásnak is meghatározója lett. A másik együttes tudtommal csupán a felvétel céljából állt össze, jóllehet tagjai rendszeresen muzsikáltak együtt. Ez a zene a fúziós elemek nélkül, tisztábban követi a coltrane-i, ill. avantgárd zenei elveket. A mostani kiadásban a felvételek elejére különféle népzenei felvételrészletek kerültek, balí, japán, magyar, indonéz, indiai zenék, melyek minden bizonnyal Ráduly mai zenei látásmódjának tükröképei. Talán e kis bevezetőknél köszönhetően azonban a régi jazzfelvételek etno hatásai is maghatározó módon előtérbe kerülnek. Az CD egyetlen friss felvétele egy Bach-darab Ráduly zongora-előadásában – szintén sajátos zenei képének meghatározó eleme.

Jobb későn, mint soha, mondhatjuk e lemez megjelenése kapcsán, és ki tudja talán megindul valami, hiszen Misi hajlandó volt idén először fellépni, és esetleg egyszer előkerülhetnek a fiókból a kompozíciók is.

Friedrich Károly

Don Byron – klarinét, James Zollar – trombita,

Edsel Gomez – zongora,

Leo Traversa – bőgő, vokál,

Milton Cardona – konga, vokál,

Ben Wittmann – dob, ütők,

+ közreműködő szólolisták

DON BYRON: YOU ARE #6 MORE MUSIC FOR SIX MUSICIANS

A negyvenharmadik évét novemberben betöltött Byron még mindig csodagyerek, vagy inkább csodabogár. Apja postás volt New Yorkban, aki játszott egy calypso zenekarban is. A fűvös hangszerekkel úgy ismerkedett meg, hogy gyermekori asztmájára terápiának ajánlotta neki a házi-orvos. A klarinétot választotta, azóta már professzor a Brooklyn Zeneakadémia jazztanszékén. Mivel Bronxban nőtt fel, ahol sok zsidó család él, először klezmert játszó klarinétosként tűnt fel, hiszen még Amerikában is ritka az a fekete, aki zsidó zenét játszik. A jazz, ezen belül főleg eredeti elgondolásai és szerzeményei hozták meg neki a komolyabb sikereket, a Kronos Quartettől kezdve a filmproducerekig sokan és szívesen rendelkeznek tőle kompozíciókat.

Don Byron muzsikájában rendkívüli energiák lakoznak, albumai olyan koncepciók köré szöveődnek, amelyekből más zenész akár egy egész életművet is építhetne. John Zorn és Bill Frisell neve jellemzi elsősorban azt a vonalat, amelyhez Byron is sorolható, azonban – mint ahogy az a kreatív elméknél lenni szokott – mindegyikük külön életúttal és saját projektekkel is rendelkezik. A hat zenészre írt kompozíciók éppen ezen önálló munkák körébe tartoznak. Immáron második alkalommal áll fel a Don Byron szextett – helyesebben hat muzsikus, nem igazán szextett-szerűen játszani – és feszegetik egy adott forma kereteit.

Összehasonlítva az első „Music for Six Musicians”-szel, elmondhatjuk, hogy a váz azonos, de a cím változott. Alapnak tekinthetjük a ritmus-szekciót: Edsel Gomez a zongoránál, a dobos Ben Wittman és természetesen Don Byron különféle hangfekvésű klarinétjaival az előző hatosfogat-

hoz és a mostanihoz is hozzátartoznak. Számos meghívott, kiegészítő zenész is szerepel az albumon (többek között a papa is, idősebb Don Byron bőgőn), mégis érezhető, hogy a főszerep, vagy ha így jobban tetszik, a vezérszólomok mindegyike a hattagú formációra van kiosztva. Remek húzás úgy tálalni, hogy a körítés nem nyomja agyon a lényegét, így finom arányítással viszonyulhatnak egymáshoz a rétegek. James Zollar trombitán és szárnykürtön nem virtuóz, időnként Lester Bowie-hoz közelítő darabolós játéka, a témák ötletgazdag parafrázisai jól kiegészülnek a többi meghívott fúvóssal – mintha teljes szekcióban adnák elő a fiúk.

Gyönyörű alteráló dallamok váltakoznak vagányan helyükre tett, kemény tónusokkal. Byron jellegzetes fűvásttechnikája magával ragadó, ezer közül is könnyű felismerni. Nem használ feleslegesen tremolót, értelmezésében az egyenes hang is lehet szép, mindig megtalálja hangszerén keresztül azt a kifejezőmódot, amely adekvát a szám hangulatához, illetve fordítva: ez határozza meg az adott dal hangulatát. Milton Cardona sűrű latin-ütős ritmusai meghatározzák a zenei világot, amely a dél-amerikai salsától az óceáni szigetvilágból ismert calypsóig terjed, egészségesen vegyítve Byron, eklektikus zenefelfogásával. Nem korszakalkotó lemez, de csak azért nem, mert Don Byron munkásságába tökéletesen illeszkedik a zseniálisan megragadott pillanat, ahonnan meríti ötleteit. Úgy tűnhet, hogy laza szöveget képez a zeneszámok egymásutánja, holott többedszerre meghallgatva komoly elképzelések pontos kidolgozása húzódik meg – ahogyan csak a legnagyobbak tudják.

Végső Zoltán

DIANA KRALL THE LOOK OF LOVE

VERVE – UNIVERSAL

Diana Krall előző lemezével, a *When I Look In Your Eyes*-zal méltán ragadtatta szuperlatívuszokra a kritikusokat, a lemez ráadásul példa nélküli közönségsiker volt, majdnem egy évig vezette az eladási listát. Az új lemezen a főszereplőn kívül szinte senki sem azonos az előző produkció közreműködőivel. A nyitó szám a S'Wonderful George Gershwin-től, lassú bossa nova ritmusban, a háttérben hatalmas vonóskar fafúvókkal kiegészítve. Diana szépen, meghittén énekel, itt-ott néhány hangot játszik zongorán. Emlékeztet az előző lemezre, igényes, kellemes muzsika. Azután *Love Letters*, *I Remember You*, régi szép örökzöldek, lassú tempót lassú követ, sok hangszerelés, kevés szóló, néhány taktus gitár, vagy zongora. *Cry Me A River*, *Besame Mucho*, szép, szép de valami kezd hiányozni: egy kis változatosság, izgalom. Hol van a híres trió, amely Dianával az élen tökéletesen idézi a Nat King Cole-hagyományt, s alighanem az előző lemez kirobbanó sikerének is egyik titka volt? Nos, a CD a jelek szerint szándékosan más koncepció jegyében készült: csupa lassú, andalító szerelmi témájú dal, amelyeket talán nincs is értelme szí-

gorú jazz-fülekkel hallgatni. Az egész repertoárt alighanem csak szerelmes hangulatban, éjszakai órákban szabad végighallgatni, akkor igazán hatásos. Nappal zenehallgatás céljából érdemes inkább egy-egy számot kiválasztani, a maga nemében megannyi gyöngyszem. A müncheni illetőségű hangszerelő, Claus Ogermann igen fontos személy a szakmában, sok híres jazz-sztárnak készített már nagyzenekari háttérrel. Ezúttal minden számot ő arranzsált, a felvételek során maga vezényelte a londoni szimfonikusokat, illetve egy Los Angeles-i session zenekart. Igazi profi muzsikus, akárcsak Diana. Kár, hogy a lemezen nem sok meglepetéssel szolgálnak, inkább a jó értelemben vett rutinál kápráztatják el a hallgatót.

Desző Csaba

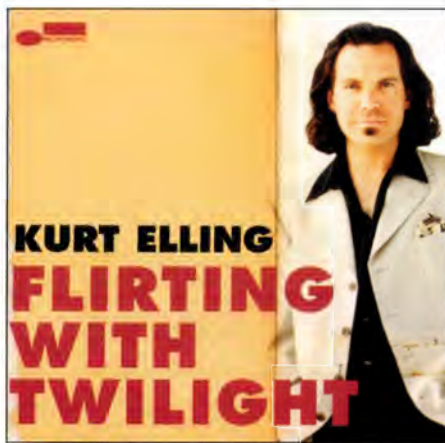
KURT ELLING FLIRTING WITH TWILIGHT

BLUE NOTE – EMI

Megérteni az éjszakát – már a lemez első néhány szava, hangja magával ragadó. De hát ez a *Moonlight Serenade*! – jön rá a hallgató. Persze Kurt Ellingnél semmi sincs véletlenül, hiszen „évdni az alkonyati fényekkel” – körülbelül ezt jelenti a lemez címe. Ötödik lemezén főleg lassú számokat kelt (új) életre, új életet ad olyan régi slágereknek is, mint a kezdő szám.

A Mark Murphy nyomdokain alig egy évtizede indult énekes pályáján egészen magas szintre fejlesztette előadó-művészetét, melyben a kirobbanó expresszivitás és a hagyomány tisztelete egyenlő súllyal van jelen. Ellingnél mindig iszonyatosan pontos a szövegmondás. „Inaskorában” szabadon alakította a dalok szövegét az alkalomhoz, esküvőkön hahnizva például a fogásokról kezdett énekelni. A lutheránus lelkész fia sokáig olyan költő akart lenni, akit filozófiai mélységeiért szeretnek, de lehetőleg nagyon sokan. Be is iratkozott teológiára, de végül énekes lett, a költészethez viszont nem lett teljesen hűtlen, széles körben csodálják a hangszeres szólókhöz saját kezűleg írt szövegeit (*vocalese*).

Az improvizációkban is felnőtt arra a szintre, amellyel a tökéletes eredetiséget meg tudja valószínűsíteni, nagy terjedelmű és fényes, érces hangja mindig is megvolt hozzá. A hosszú, kitartott hangok, XL-es vibratók eddig is négy Grammy-jelölést hoztak Ellingnek, de ezekkel, és a vocalesezel most takarékosabban bánik. Talán mert szelesebb közönségre is gondolt, talán mert már krisztusi korba lépett, talán mert a balladákban sem engedett semmit az egyéni tartalom megkeresésének és kifejezésének igényéből, talán mert gondolatísága átsugárzik énekén, azzal és a hangszereléssel szerves összhangban van, ez a lemez a maga nemében tökéletes. Mélységeiben sokadik meghallgatásra is érdemes alámerülni.

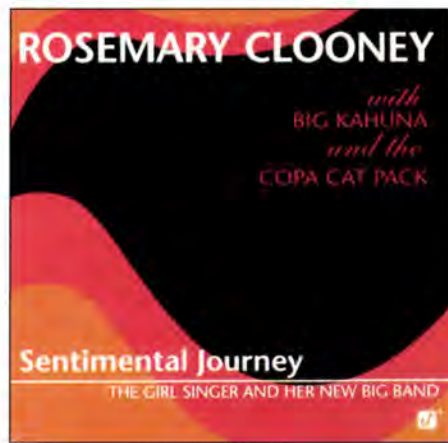
Zipernovszky Kornél

ROSEMARY CLOONEY SENTIMENTAL JOURNEY

CONCORD – KARSAY ÉS TSA

Hiába hallgatom meg újra és újra Rosemary Clooney új lemezét, hiába emlékezem nagy szeretettel jó néhány lemezfelvételére, különösen azokra, amelyeken Scott Hamilton volt a kísérője, illetve a legutóbbi „nagy dobásra”, a főleg Jobim- és Baden Powell-szerzeményeket felsorakoztató Brazíliára John Pizzarellivel és Diana Krall vendégszereplésével, nem sikerül közel kerülőm ehhez az új nagyzenekari vállalkozáshoz. Az énekesnővel lenne valami probléma? Dehogyan. Clooney most, hetvenhárom évesen is remekül énekel, a kisujjában van minden szakmai titok. Abszolút profi, s talán épp ez a baj. Minden hang túlságosan a helyén van, az arrangementek is milliméternyi pontossággal illeszkednek az énekes szövegeihez, teljesen zökkenőmentes az egész projekt. Mikor Clooney már túl van az első két percen a nyitó *That Old Black Magic*-ben, a hallgató, aki nem most ismerkedik a műfajjal, pontosan tudja: ez így marad a következő 56 percben is, *Big Kahuna* és a *Copa Cat Pack* nem fog hibázni, nem lesz semmi gyűrődés a zenei vásznon, s épp ez hat zavaróan. Hiányoznak az apró intonációs

hibák, a leheletnyi megbicsaklások, melyek például Billie Holiday albumain világosan jelezték az előadás ösztönösségét és őszinteségét. Clooney új projektjéből száműztek minden nyersséget, de ezzel a mélység, ezeknek a nem mindig épületes szövegű jazz-standardoknak a legfontosabb dimenziója is elveszett. Maradt a briliáns technika, a kissé felszínes, túl amerikai ünnepi hangulat (három éve válogatás-lemezzel köszöntötték a 70 éves énekesnőt, most a Manhattan Association of Cabaret adományozott neki életműdíjat), valamint a kérdés: Rosemary Clooney ezúttal inkább kabaré-énekesi vagy jazz-muzsikusai erőnyeit akarta kidomborítani?

Máté J. György

Október 21-én a Victor Bailey Group szerepelt az Óbudai szigeten található Dokk Back Stage-nek nevezett klubban. A zenekar vezetője a jelenleg legismertebb basszusgitárosok egyike; 1980-ban még „csak” a Weather Reportban, de a nyolcvanas évek végétől a teljes körű elismertséget illetően is a legenda: Jaco Pastorius örökébe léphetett. Zenekarvezetőként és szerzőként az ESC kiadónál a második lemezét készítette el az idén (That's Right; recenziókat ld. 49. old. – a szerk). Az amerikai szaksajtóban elsősorban Bailey virtuóz szólójátékának könnyedségét és árnyalatgazdagságát méltatják, mely erőteljes groove-funkcióra váltva is hatásosan érvényesül, de hangszeres kvalitásán túl, mint szerző-hangszerelőt is egyre jelentősebbnek tartják. A budapesti koncertre az új, That's Right című lemezen hallható fellállást vártuk, de a dobos posztján kényszerű változás történt: az arab származású Omar Hakim a szeptemberi terrortámadást követően valamennyi tervezett külföldi fellépését lemondta; így Bailey együttesében Steve Jordan dobolt, Bennie Maupin játszott szaxofonon és basszusklarinéton, Jim Beard billentyűzött és Dean Brown gitározott.

„ZENEKARVEZETŐKÉNT IS ELSŐSORBAN BASSZUSGITÁROS VAGYOK”

Gramofon: Legutóbb négy évvel ezelőtt a Zawinul Syndicate tagjaként hallhattuk Budapesten. Hogyan emlékszik vissza arra a koncertre?

Victor Bailey: Nem tartom különösebben emlékezetesnek az előadást, bár az az időszak eléggé jelentős volt számomra. Nagyon sűrű volt a turné programja, minden este játszottunk valahol.

G: Ön korábban olyan híres zenekarok tagja volt, mint a Weather Report, a Steps Ahead, vagy az imént említett Syndicate. Volt-e később zenekarvezetőként olyan törekvése, hogy valamelyest függetlenítse magát az előbb sorolt zenekarok hatása alól, hogy új, saját stílust teremtsen?

V.B.: Nem éreztem olyasmit, hogy szakítanom kellene azokkal a dolgokkal, melyeket az említett együttesekben érleltem ki. Akkor is kézenfekvő volt, hogy azt csinálom, ami természetesen jön belőlem, és most sincs más dolgom. Sok zenész azt gondolja, hogy egy saját zenekarban valami mást kellene csinálni, mint amit korábban vártak tőle, de nekem sohasem volt ilyen célom. Zenekarvezetőként is elsősorban basszusgitáros vagyok, akinek az a feladata, hogy hibátlanul együtt legyen a partnereivel, és tökéletesen tudja kísérni is őket. Soha nem akartam ennél többet.

G: Vagyis nem olyan zenére törekszik, melynek középpontjában a basszusgitár van. Szerzőként sincs újító, stílussteremtő ambíciója?

V.B.: Ezt nem lehet elhatározni. Egyébként én nagyon tisztulem a nagy elődöket, akiknek valójában a hangszeres tudása jelentett új stílust. Nálam is ez a zeneszerzés alapja – ami a hangszer ismeretének birtokában nem is különösebben nehéz. Mindig úgy játszottam, ahogy a legkönnyebb, legkézenfekvőbb módon tudtam. Ez jelenti nálam a saját stílust, amit a Weather Reportban, a Steps Aheadban is játszottam, és amit már a közönség is jól ismer. Azt pedig bizonytalan és veszélyes kalandnak tartom, ha valaki felkészületlenül új stílusokkal kísérletezik a rövidtávú népszerűség kedvéért.

G: A legutóbb felvett produkció, a That's Right még meglehetősen friss. Tapasztalata szerint hogyan fogadja munkáit a közönség?

V.B.: Az előző CD, a Low Blow nagyon kedvező visszhangra talált, és az azt követő turné is nagyon sikeres volt; azonnal kedvet csinált az új munkához. A kritikusok elég szkeptikusak voltak; még a lemez megjelenése előtt úgy vélekedtek, hogy a zenekar vezetője csak egy basszusgitáros, akiről eleve

nem feltételezhető, hogy jelentős lemezt készíthet. Igaz, akkor még azt sem feltételezték rólam, hogy szerző-hangszerelőként képes vagyok valami említést érdemlő dologra, legfeljebb abban láttak némi esélyt, hogy tudok egy kicsit énekelni – később változott a kritikusok véleménye is. A közönség az első perctől elfogadta a zenekart, ami nem meglepő, hiszen sok példa bizonyítja, hogy a legtöbb jó basszista jó együttest tud maga köré szervezni.

G: Az Ön játéknak egyaránt jellegzetessége a finom szólisztikus játékmód, és a kemény groove-okhoz illő kísérő funkció. Nem okoz-e nehézséget a különböző technikákat igénylő játékmódok változtatása – akár egy kompozíción belül is?

V.B.: Gyerekkoromban kezdtem a basszusgitározást, és sokféle zenét hallgattam akkoriban. Elég hamar természetes igényemmé vált, hogy a lehető legtöbb technikát megtanuljam, hogy semmiféle irányzat ne okozzon gondot. Persze akkor még fogalmam sem volt, hogy milyen zenét szeretnék csinálni a jövőben.

G: Nagybőgővel nem próbálkozott?

V.B.: A főiskolát nagybőgővel kezdtem, de csak egészen rövid ideig próbálkoztam vele; gyakorlatilag addig, amíg kötelező volt az iskolai zenekarban bőgőzni. Az első adandó alkalommal visszatértem az eredeti hangszeremhez. Valójában soha nem játszottam igazán nagybőgőn.

G: Volt olyan muzsikusi ifjú korában, akinek játéka meghatározó benyomást keltett Önben?

V.B.: Igen, nem is kevesen; de leginkább Jaco Pastorius és Stanley Clarke. Talán még Larry Graham és Louis Johnson játéka tartozik a számomra fontos hatások közé.

G: Kit nevezne meg eddigi legfontosabb partnerei között?

V.B.: Elsősorban Joe Zawinul; nemcsak azért, mert hosszú ideig játszottunk együtt, hanem azért is, mert sokat tanultam tőle, és az sem mellékes, hogy jó barátok vagyunk. Persze vannak mások is, de azok is Joe vonzáskörében zenéltek.

G: ...és emlékszik-e magyar kollégákra? – mert én igen.

V.B.: Oh hogyne! Babossal és Szakcsival is játszottam, mindketten remek muzsikusok. Remélem, találkozom velük is ma este.

HERBIE HANCOCK FUTURE 2 FUTURE

TRANSPARENT MUSIC – SONY

Herbie Hancock új lemeze kísérletező, funky-s és popos énjéhez áll legközelebb, címében és szerzőjének ajánló soraiban is a jövővel, a XXI. századdal kezdődik. De nekem, aki komputerek számára felfoghatatlanul továbbra is római számmal írom a századokat, az akusztikus múltra és nem a digitális jövőre mutató részek a vonzóbbak. Hancock is abban a felfogásban szokott válaszolni az elektromos és akusztikus felvételei közti különbséget firtató kritikusoknak, mint Karinthy Frigyes egy riporternek: „Maga is fejszével jön? Szét akarja választani bennem az embert az írótól?” De a lemez programadó gondolata, hogy egyesítse a különböző gyökerű zenei világokat és generációkat („2 rész rock, 2 rész bebop”), nem sikerül tökéletesen, pedig a lemez társproducere Bill Laswell. Neki körülbelül olyan szerep juthatott, mint Davis mellett Marcus Millernek, alapanyagokat hozott a kevercsbe, és segítette azt összerázni. Lenyűgöző részek, mint Wayne Shorter, Chaka Khan és – kiadatlan felvételről – Tony Williams feltűnése váltogatják egymást üresen puffogatott, váltig ismétlődő groove-okkal. A szkreccselő d.j.-k akkor már sokkal izgalma-

sabb zajokat produkálnak. Végképp semmi teteje sincs a melodramatikus részeknek például arról, hogy a bölcsesség a szívekbe hatolva a jövő záloga, vagy éppen a dobról, mint olyanról. Viszont van néhány utánozhatatlan, valóban egyedí, bár szerintem nem igazán újító szám, mint a Black Gravity vagy az erősen Weather Report-os Virtual Hornets, csodás szólókkal, amik feledtetik a túlságosan monoton részeket. Nem a mai hatásokkal és stílusjegyekkel van bajom, bár egy kicsit ezek is modernkedésnek hatnak néha, hanem azzal, hogy a lemez, mint egész, széteső marad az összerázás után is, lendületessége ugyancsak elmarad a Dis Is Da Drum-tól.

Zipernovszky Kornél

CHARLES LLOYD HYPERION WITH HIGGINS

ECM – MUSICDOME

Bátran mondhatom, hogy ez a zenekar a legjobb felállítás az utóbbi idők Lloyd-zenekaraik közül. Talán még a legendás Jarrett, DeJohnette zenekarral is felveszi a versenyt, amivel a hatvanas években ért el a mester jazz zenekarok esetében szinte páratlan ismertséget.

Billy Higgins a kedvenc dobosom. Amióta először hallottam azóta folyamatosan. A napfénynek, a derűnek egyetlen dobos, de talán egyetlen jazz zenész sem tudott ilyen artikuláltan hangot adni, ráadásul ez a jókedv sohasem lesz ironikus vagy banális. Ez Higgins utolsó lemeze, címében is az ő emlékének tiszteleg, mégsem borongós rekvium. Higgins játékából az életerő sugárzik, és ezzel az életerővel bearanyozza a lemez zseniális szólistáinak (John Abercrombie – gitár, Larry Grenadier – nagybőgő, Brad Mehldau – zongora) játékát. A lemezborítón olvasható, és az utolsó dalban hallható „taragató” apukám tárogatója volt. Az ötvenes években kapta Oroszországban. Amikor eladtam, az egyetlen szempontom az volt, hogy nagyon jó zenészhez kerüljön. Dresch Misi

vette meg. Tőle Lloydhoz, a jazz egyik legnagyobb mágusához került a hangszer, aki ezzel a tárogatóval búcsúztatta el a nagyszerű Higgins. Ebből talán érthető, hogy a szokásosnál nagyobb melegséget érzek, amikor hallgatom a lemezt.

Hallom persze, hogy Lloyd néha hamiskás, de még ha szükségtelen objektivitást is próbálnék magamra erőltetni, be kellene lássam: Mehldau, Grenadier, Abercrombie, Higgins és Lloyd csak csodát hozhatnak létre. Ez történt.

Juhász Gábor

STEFON HARRIS – JACKY TERRASSON KINDRED

BLUE NOTE – EMI

Feljövőben a fiatalok! Ha minden jól megy, ez akár még azt is jelentheti, hogy a jazz nem lesz magába forduló, ősdinak ható műfaj, hanem marad folyamatosan fejlődő és kinyíló zene, amely alkalmazkodik azon kihívásokhoz, melyek szerint az egyéni hang megtalálása fontosabb, mint a korábbi évek restaurálása. Persze ez ettől még jelentheti azt, hogy régi muzsikák kerülnek feldolgozásra, de ahogy mondani szokás: a jazzben egy szám mindig az előadótól válik azzá, ami, vagyis mindig más és más. Így volt ez tavaly Jacky Terrasson tematikusan párizsias ihlettségű albumával, ahol az ifjú titán teljes mértékben a maga nyelvére formálta hol Edith Piaf, hol pedig Francis Poulenc, vagy akár a francia himnusz dalmait. Most sincsen ez másképpen, a zseniális Stefon Harrisszel párba állva ínycsekknek való duót alkottak: Terrasson zongorán, Harris pedig vibrafonon és marimbán játszik. A zongora és az ütősök hangji struktúrájának hasonló felépítése miatt remek alkalom nyílik a témák imitációs ját-

szadozására, ahogyan egymásnak adogatva szövik a dallamfonatokat. A néhány saját szerzemény mellett többnyire klasszikusokat hallhatunk a Summertime-től egészen a Body and Soul-ig. Van, ahol még a harmonizálás sem emlékeztet az eredetire, és a témát a duplájára nyújtva a dal karakterét is megváltoztatták. Másutt pedig a feltűnő, de nem előtérbe tolakodó virtuozitás dominál, amelyhez kiemelkedő muzsikusok (Tarus Mateen – bőgő, Terreon Gully – dob, Idris Muhammad – dob) csatlakoznak.

Végső Zoltán

DAVE BRUBECK THE CROSSING

TELARC – KARSAY

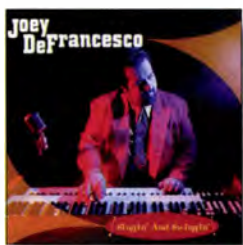
ÉS TSA

A tavaly 80 éves Dave Brubeck új lemeze a közelmúltban írt saját kompozícióit tartalmazza. A komponista nem csak a darabok megírása során nyilvánul meg Brubeckben, hanem zongorajátékában is. Nem véletlenül nevezik őt zongorán játszó komponistának, a zeneszerzői szemlélet vezető hangszeres játékát is. Brubeck kvartettjében, Bobby Militello altszaxofonozik, aki hangvételében nem, de gondolkodásmódjában indirekt módon mégis Paul Desmond hatása alatt áll. Alec Dankworth bőgőzik, és Randy Jones dobol, aki már húsz esztendeje Brubeck partnere. A darabok tipikus Brubeckesek, több kontrapunktikus elemet mutatnak, mint a jazz általában. Szintén rá vall a latin hatások és a jazzben szokatlan metrumok alkalmazása. Az egész lemezen azonban a balladák dominálnak, ami nem véletlen, hiszen Brubeck már korábban is néhány nagyon szép balladával ajándékozta meg a jazzt.

F. K.

JOEY DEFRANCESCO SINGIN' AND SWINGIN'

CONCORD – KARSAY

ÉS TSA

Joey DeFrancesco nevével akkor ismerkedtem meg, amikor a felejthetetlen Willis Conover úgy 10 éve az ifjú titánt bemutatta. DeFrancesco 17 esztendősen megnyert egy Monk-versenyt, s az első díj mindjárt egy saját CD-vel is együtt járt. Mint ritka kincset őrzöm azóta is az All Of Me című CD-t. Az orgonista most alig lehet túl a harmincon, de már nagyszerű lemezek hosszú sorát tudhatja maga mögött. Új lemeze, a 'Singin' and Swingin'' az előzményekhez képest csalódás. Talán a producer hibája, talán az orgonista könnyelműsége, de e lemezen a Hammond B-3 háttérbe szorul, helyette Francesco sokat énekel, egy jobb bárénekes színvonalán. A trió varázsának is lóttek: szinte szünet nélkül egy big band szól a háttérben, lapos közhelyeket puffogató arrangementekkel. Sajnálom ezt a bal-lépést, nem volna szabad ilyen alacsonyra helyezni a lécet. Rövid szülőiben DeFrancesco azért itt is fel-felillantja oroszlánkörmeit.

D. Cs.

DAVE HOLLAND QUINTET NOT FOR NOTHIN'

ECM – MusicDome

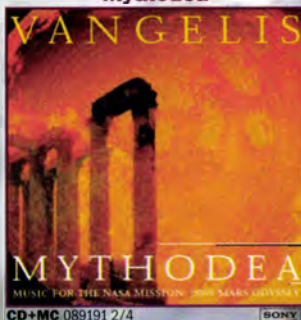

Dave Holland neve ma már garancia arra, hogy minimum hibátlan zene szület. Jelen esetben még többről van szó: a lemeznek eszmei értéke is van. A hangzás, az atmoszféra már ismerős a korábbi hangfelvételekről; különösen az áttetszően légies ritmus-szekció, melyet Steve Nelson vibrafon- (vagy marimba-) akkordjai tesznek különlegessé, és maga a leader varázsolja felülmúlhatatlanná. Amikor pedig Holland nem a kísérletet erősíti, úgy dalol a hangszerével, mint Sarastro, szóló helyett letisztult bölcsességeket közöl egy univerzális basszus nyelven. A zenekarvezető és a két fűvő-szólísta (Chris Potter – szaxofonok, Robin Eubanks – harsona) gondolati és érzelmi összhangjával tetőzve az eddigieket, nem túlzás egy igazi zeneműről beszélni. A tételek érett szempontokat, felnőtt érzelmeket idéznek meg – mellesleg egy fiatal zenei műfaj legmagasabb szintű művészi kifejezőerejét bizonyítják.

M. L.

VANGELIS Mythodea

A legendás komponista, szintetizátormágus új albuma egy lélegzetelállító nagyzenei mű, melyben Kathleen Battle és Jessye Norman működik közre.

CD+MC 089191 2/4

Plácido Domingo, Tony Bennett, Vanessa Williams, Charlotte Church Our Favorite Things

CD+MC 089787 2

A még csak 15 éves énekescsodának negyedik nagylemeze változatosságával hívja fel magára a figyelmet.

CHARLOTTE CHURCH Enchantment

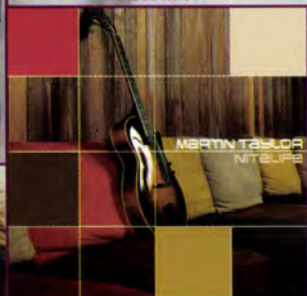

CD+MC 089710 2

MARTIN TAYLOR Nitellfe

Az élő legendának számító jazzbillyenthus legújabb albuma mesterien ötvözi a jazz, az electro és a world music elemét.

CD+MC 503321 2

HERBIE HANCOCK Future 2 Future

CD+MC 500112 2

A jelenleg legjobb brit jazzgitáros legújabb albuma. Martin Taylor 2001.11.30-án lépett fel a Szolnoki Jazz Fesztiválon.

LEONARD COHEN Ten New Songs

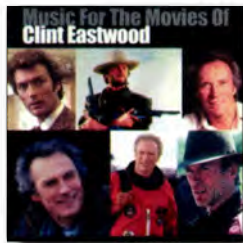
CD+MC 501202 2/4

A hallatlan népszerűségű költő-komponista-énekes 9 év után jelentkezik új albummal. Megérte várni.

MUSIC FOR THE MOVIES OF CLINT EASTWOOD

WARNER

Aki jó negyven éve az amerikai mozi megkerülhetetlen toposzává vált, ráadásul a filmjeihez kapcsolt zenékben a jazz ki-

emelkedő szerepet játszott, az feltétlenül megérdemel egy gyűjteményes lemezt. Clint Eastwoodról van szó. Megszámlálhatatlan szerepéhez és rendezéséhez pontosan tudjuk kötni azokat a betétdalokat, amelyeket a legnevesebb zeneszerzők – és meglepő módon maga Eastwood is komponált. A legnagyobb slágerek kerültek korongra: Kihagyhatatlan Morrisonétól a „Jó a rossz és a csúf”, a „Rawhide” lovaglós nótája és Erroll Garner „Misty”-je, a „Játszd nekem a Mistyt”-ből. Jerry Fielding és Lalo Schifrin számtalan alkotáson hagyta rajta keze nyomát, Lennie Niehaus pedig a legtöbb Eastwood-film komponistájaként egy különálló, több tételes művel is adózik a borostás arcél és mindenekelőtt a rendkívüli pályafutás előtt „Clint Eastwood, An American Filmmaker Suite” címen, Joshua Redman szaxofonszólóival díszítve.

V. Z.

GREG OSBY SYMBOLS OF LIGHT (A SOLUTION)

BLUE NOTE – EMI

Osby nagyon tehetséges, kreatív muzikus, aki mindig valami tartalmas, értékálló dolgot igyekszik alkotni.

A borítón is érződik, hogy komolyan odafigyelték rá, Osby 1880-as stílusú öltözékben pózol a címlapon, a kompozíciók listája békebeli tipográfiával jelenik meg. Osby kicsit mintha szembe menetelne a divatos trendekkel. A kvartett mellett szereplő vonósnégyes nem a könnyűzenében megszokott puha párnát szolgáltatja a szólistának, hanem modern kamaramuzikusi partner. A hangszereléseket a kompozíciókkal együtt Osby készítette, így az egész album egységes hangzású programzeneként hat. Remek a zongorista Jason Moran, Scott Collen bőgős pedig Marlon Brown dobossal korszerű mainstream alapot szolgáltat. Osby a mai New York-i fiatal szaxofonosokra jellemző stílusban játszik, jó a ritmusa, kissé érdes hangja jól illeszkedik a zenei koncepcióba. Az egész album azonban a szimpatikus koncepció dacára mintha egy kicsit túl lenne modernkedve, a zene, az improvizációk és a kompozíciók egyaránt kissé erőszakoltnak tűnnek.

F. K.

CHARLIE JAZZ

MAGNEOTON – WARNER

Aki akár egy kicsit is odafigyelt Horváth Charlie eddigi felvételeire, sokszor észrevehette azokat a je-

gyeket, amelyek az ő stílusában a soul és a funk hatásaira utalnak. Ez az egyik gyökere ennek a kétlemezes vállalkozásnak, a másik az, hogy Charlie állandó partnerei eddig is saját világuknak mondhatták a jazzt, László Attila például jazzzenész marad akkor is, amikor Charlie lemezeire komponál, és azokon közreműködik. Ez jogosan érthető úgy is, hogy Charlie előzékeny volt ezen a lemezen, több hangszeres szóló, sokrétűbb hangszerelések hallhatók, mint nála általában. László Attila és Halász János hangszerelték a kibővített zenekart, amely rajtuk kívül Egri Jánost és Borlai Gergőt is felvonultatja, de az igazi jazz feeling – a szólókon kívül – a fúvósok megszólalásából csendül ki. Charlie régi kedvencei és az új, eredeti szerzemények változatos és érdekes anyagot eredményeztek, amely eloszthat néhány közéletű félreértést arról, mi is a jazz.

Z. K.

OLÁH „CUMÓ” ÁRPÁD: MY TIME

EMI

Leszámítva a Cotton Club Singers különböző műfajú vállalkozásait, magyar jazz előadót még nem adott ki az EMI

Magyarországon. Ezért óriási jelentősége van annak, hogy Oláh „Cumó” Árpád, a legfiatalabb generációból a legnagyobb tehetség exkluzív lemezszerződést kapott a multinál. Cumó persze már több lemezen is hallható volt, és évek óta aktív szereplője a magyar klubéletnek is. Versenygyőzelemből is jutott a felvétel előtti hetekben a triónak, mert a belgiumi Hoeilaartban taroltak. Híven Cumó eddigi profiljához, a My Time az egyenesen előreviráló fősdor irányát követi, tökéletes és hibátlan birtoklásáról ad számot. Csupaszív játéka az Evans-Jarrett vonalhoz köthető. Huszonegy évesen, saját számokból és összeszokott trióval (Horváth „Plutó” József – bőgő, Jelinek Emil – dob) ez óriási teljesítmény, és ha megmarad Cumóék zene iránti alázata, akkor jön el igazán az idejük.

Z. K.

JOHN PATITUCCI COMMUNION

CONCORD – KARSAY ÉS TSA

A *communion* szó úrvacsorát, valamint lelki közösséget, bensőséges viszonyt jelent. Patitucci életében központi szerepe van a vallásnak, s ezt nyíltan a hallgatósága tudtára adja. A lelkiesség áthatja zenéjét is, még ha coltrane-i mélységeket nem is ér el. Nála a szüntelen útkeresés a kreativitásban testesül meg, mely úgy tűnik, a Concordnál eltöltött évek alatt egyre jobban kibontakozott. Zeneszerzőként éppúgy állandóan színvonalas teljesítményt nyújt, mint szólistaként; a *Communion* nyolc újdonsággal állt elő, ezen kívül két standard szó-

lallal meg. Továbbra is a latin és afro-kubai elemek Patitucci zenéjének legfontosabb építőkövei a bop mellett, amit autentikus ütőgárda támogat, élén Horacio „El Negro” Hernandezzel. A további közreműködők névsora Joe Lovanótól Branford Marsalison és Tim Riesen át Chris Potterig tart, a zongoristáké Bruce Barth-tól Ed Simonon keresztül Brad Mehldauig, a vonósok közt Sachi Patitucci nevét olvashatjuk. Bármily változatos is a felállások, valóban közösséget alkotnak, és izgalmas, vibráló zenét varázsolnak.

B. B.

CHARLIE HADEN, EGBERTO GISMONTI IN MONTREAL

ECM – MusicDOME

Gismontit látni kell zenélés közben. Minden gesztusa udvari zenészek hagyományát testesíti

meg, akiknek már a megjelenése is esemény. Mondom ezt dacára nem túl szalonképes, farmeres-pólós, nazarénus külsejének. A technikája, hibákat is vállaló érzelmegzaltsága az, ami elképeszti a montreáli közönséget is ezen a '89-ben készült, idén kiadott felvételen. Csupa régi és felejthetetlen műrekek hallható, a többi között ott a Palhaço és a Silence, melyek hallatára elérzékenyül e sorok írója: eszmélő gyerekkorom első zenei útravalói közt volt ez a két kompozíció. Haden és Gismonti évtizedek óta zenélnek együtt, egymás rezdülésein túl saját szerepüket is ismerik ebben a játékban. Elpirulva hallgatom azt az intimitást, amit Haden megvall hangszerével. Stílusa sok különböző világú, korszakos gitároshoz képes alkalmazkodni, köztük egyfajta kapcsot képez. Az igazi az lenne, ha egy-egy új projektben ezek az arcok személyesen is egymásra találnának: Metheny, Towner, McLaughlin, Gismonti... nekem együtt is nagyon tetszenének!

HMK

VASVÁRI PÁL STRING TRIO AZUR PACO

PARTIZAN

Vasvári Pál nagyon tudatosan építi a pályáját. Ennek a lemeznek számtalan előzményét lehet felsorolni, a Tales of a

Princess-től kezdve, azután ott vannak a híres „csupahúr” példakép együttesek, de az első benyomásra is érdemes hallgatni: valami egészen mást csinálnak, mint amit eddig Vasváritól megszoktunk. A trióban a mindig lenyűgöző Frankie Látó hegedül, Birta Miklós akusztikus(!) gitáron, változatosan és bravúrosan játszik, a „főnök” pedig kontrabasszgitáron és akusztikus basszgitáron hallható. A francia mediterrán tengerpart hangulatait, színeket és érzéseket ad vissza, a hangszereléshez illeszkedően világos, de intim, bensőséges melódiák során keresztül, amelyekhez hasonlókat játszott az In Line is, de az egész másról szólt. Dave Samuels marimbán, Tony Lakatos és Zsemlye Sándor szaxofonon közreműködnek néhány számban, intenzív játéku kicsit szétfeszíti az emlegetett intimitást, de a szólók után ezt már senki sem bánja.

Z. K.

NAT KING COLE ROUTE 66

TIM COMPANY - HeH '92

Ennek a Silver Line/Past Perfect sorozat-beli lemeznek a hőjét legalábbis összetett személyiség-

nek nevezhetjük. Art Tatum, Oscar Peterson és Lester Young mind Cole-nak a nyugati parton rendszeresen fellépő triójától kapott döntő inspirációt a harmincas évek végén, de Cole lánya és fivére is neki köszönheti sikereit, és Diana Krall is lemezzel ismerte el háláját. A király egyre inkább pop-sztár lett, filmekben is játszott, és egyre kevesebbet zongorázott, ezt az ortodox jazzisták nehezen bocsátják meg neki. Ez a lemez a már befutott Cole-trió felvételeiből válogat, sajnos azonban a Past Perfect sorozat részeként megjelenő CD nem adja meg a felvételek időpontját, helyszínét és közreműködőit. A szving stílus minden bája és lendülete kiérződik a zenéből, a huncutság ugyanúgy sugárzik Cole énekéből is, mint elképesztően ritmikus, izléses zongorázásából, különösen élvezetes a kettőre egyszerre odafigyelni.

Z. K.

VICTOR BAILEY THAT'S RIGHT

ESC - VARGA

Harmadik szólólemezőnek minden erőssége és hibája annak tudható be, hogy Victor Bailey nem

hajlandó felnőni. Kortársai és a nála fiatalabb generáció közül sokan vagy elpártoltak a fúziós jazztől, vagy bele se kóstoltak, inkább bopot és hard bopot kezdtek játszani – egy korábbi generáció zenéjét. Bailey is némi nosztalgiazásból merít ihletet, hisz a '70-es évek funkját (és konkrétan két P-Funk számot) veszi zenéje alapjául, mégis teljesen mai, feszes, életvidám hangulatú és közben hallatlanul profi, amit csinál. A Weather Report-os időkből származó harcostárs, Omar Hakim, a Miles Davishez, majd Herbie Hancockhoz igazolt korelnök, Bennie Maupin, valamint Bill Evans, Dean Brown, Jim Beard és Lenny White járulnak hozzá, a groove-ok célba találganak. Itt-ott viszont kicsit sok a könnyedség, amitől ugyan nem lesz egyetlen a produkció, de talán csökkentheti az időtállóságot. Bailey egyik legfőbb erőnye (azon felül, hogy döbbenetesen technikás), az arra való képessége, hogy kijelölje a sablonos liftjazztól jóval innen elhelyezkedő, de még emészthető ún. kortárs jazz színvonalas nadrágszíjparcelláját.

B. B.

DRESCH MIHÁLY SZÉP CSENDESEN (QUIET AS IT IS)

BMC RECORDS

A szó legszigorúbb értelmében véve a Szép csendesen nem sorlemez Dresch Mihály pályáján,

de azért ez az LP-nyi zeneanyag is azt jelzi, hogy benne a mai magyar muzsikusok közül az egyik legtudatosabban haladó szólistát, zenekarvezetőt és zeneszerzőt tisztelhetjük. A három persona közül ezúttal éppen a legelső sorolódik hátrébb, és a legutolsó legelőre, hiszen részben meglévő, már játszott témákból áll össze a lemez annak a felkérésnek a nyomán, amit a zeneszerző a Közép-Európa Táncszínháztól és Horváth Csabától kapott, aki az őserőt, é az intenzitást húzza alá Dreschék zenéje kapcsán. A lemez címe szépen foglalja össze a témák döntő részének hangulatát, bár nem egy szám kiemelése. Arra utal, hogy a kvintett a témákat bizonyos felülemelkedettséggel, nyugalommal kezeli, megvalósítja, újratelemi a bennük húzódozó érzelmi-gondolati tartalmakat. Még a szólókból is úgy érzem, hogy ügyeltek rá: az egésznek alárendelve sehol ne törjék meg a folyamatot. Épp ezáltal vált a lemez különösen ajánlható a Dresch-muzsikával még csak ismerkedő hallgatóknak.

Z. K.

Minden, ami a fújáshoz kell!

FON

TRADE MUSIC

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.
- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.

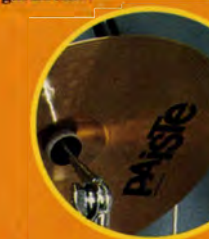
• szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.

• a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értetődő a garancia...

PREMI

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14.
Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158,
E-mail: fontrade.music@matavnet.hu

CD-Audio versus MP3

Aligha létezik olyan internetező, aki ne találkozott volna az „MP3” rövidítéssel. A három betű az internetes zenehallgatás legfontosabb médiumát, a német Fraunhofer Institut által még a kilencvenes évek elején kifejlesztett MPEG 2 Layer-3 szabványon alapuló fájlformátum kiterjesztését takarja. Segítségével akár a tízedre tömöríthetjük hangfelvételeinket, észrekelhető minőségvesztés nélkül. A technológia felhasználási lehetősége kézenfekvő: hangállományok költséghatékony tárolása és terjesztése.

Ha a CD-Audio versus MP3 küzdelmet a két rivális technológia vizsgálata felől elemezzük, a kompaktlemez mindössze két szempontból bizonyul jobbnak – egyelőre – az MP3-nál: mégpedig a kiadói támogatás és a hardverellátottság tekintetében. Az előbbi elsősorban üzleti kérdés, amely elsősorban egy jól körülhatárolható piaci szegmens – a kiadók – döntésén múlik. A másik terület, amely viszont elvileg bármely piaci szereplő számára elérhető lenne, érthetetlenül kevés figyelmet kapott az utóbbi időben – pedig a technológia érvényesülése érdekében legalább olyan fontos lenne a különböző lejátszók elterjedése, mint a zenészművek elérhetősége. Egyrészt az MP3 népszerűsége már bőven elérte azt a kritikus határt, hogy egy jól pozícionált termék sikeres lehessen – jómagam nem ismerek olyan internet-eléréssel rendelkező zenerajongót, akinek ne lenne komoly MP3-gyűjteménye. A feladat nem más, mint a felhasználók gépein tornyosuló mérhetetlen mennyiségű tömörített zenei anyagot megszabadítani a PC-hez kötöttségtől. Másrészt a jelenlegi helyzetben a kiadók joggal félnek attól, hogy a könnyebben elérhető kalózadások veszélye meghaladja a kiadványaik MP3-as terjesztéséből várható forgalomnövekedés előnyeit, hiszen az MP3 formátum nem tartalmaz másolásvédelmet, és a letöltött zenék nagy része általá-

ban egy CD-író segítségével újra audiosávvá alakul, közvetlen konkurenciát teremtve a boltban vásárolható legális termékek. A tömörített audioformátumokat támogató lejátszók tömeges elterjedése azonban a fogyasztói szokások olyan változását hozza előbb-utóbb magával, amely bár felgyorsítja majd az audio CD kihasználását, de egyszerűsödő alternatív lehetőségeket is kínál majd a kiadók számára. Persze a fő problémára – az MP3 másolásvédelmének hiányára – ez sem hoz megoldást.

Mindennek ellenére az MP3-lejátszók kínálata egyelőre meglehetősen szűkös. Annál öröndetesebb, hogy nemrég egy olyan, hazai fejlesztésű és gyártású termék került a kezembe, amelynek igen szép siker jósolható, akár nemzetközi szinten is. A Denison fantáziánévre hallgató MP3-lejátszó számos olyan tulajdonsággal bír, ami megdobogtatja egy lemezgyűjtő szívét. Háttértárhént egyedülálló módon merevlemez használói, így kapacitása akár az 1000 órát(!) is meghaladhatja; autós és asztali felhasználásra egyaránt alkalmas; kezelőfelülete pedig mindent tud, amit egy CD-lejátszónak tudnia kell, kiegészítve néhány olyan, a számítógépes MP3-lejátszókból ismerős szolgáltatással, mint például a playlistek kezelése vagy a JukeBox-mód. Bármely világcég büszke lehetne rá – én pedig arra vagyok büszke, hogy kis országunk szerény lehetőségei ellenére ismét előrukkolt egy kitűnően megvalósított újdonsággal.

Zsoldos Dávid

A honlap szlogenje: „It's All About Pianos!” – impozáns mennyiségű és minőségű tartalmat takar: a www.pianoworld.com webcímen található oldal minden kétséget kizáróan a zongora rajongóinak valóságos internetes paradicsoma. A bal oldalon található lehellő menük segítségével a funkciók és adatbázisok olyan sokaságát érhetjük el, amely jó ideig rabul ejti a muzsikust. Az első menüből szakemberekre, szolgáltatókra vadászhatunk: kereshetünk zongorahangolót, –szállítót, –kereskedőt, –tanárt, de még előadóművészt is – szépséghibája csak annyi,

hogy az oldal adatbázisa ezekben a vonatkozásokban egyelőre még nem túl gazdag. A következő menüből elindulva rengeteg opció közül választhatunk: hangszerápolás, kor- és értékbecslés, ingyenes kotta-lelőhelyek gyűjteménye, teljes húrméret- és hangolástáblázat – annyi bizonyos, hogy érdemes tallóztatni. A Pianoworld.com talán leghasznosabb s feltehetően a látogatók által leginkább használt lehetősége a hangszerek és mindenféle kiegészítők (alkatrészek, könyvek, lemezek, tisztítószerek, még gépzongora-tekercsek is!) vétele és eladása – s az oldal javára legyen mondva, hogy itt már jóval tekintélyesebb választékban böngészgethetünk, mint a szolgáltatóknál tehetjük. Nem kell nélkülöznünk az interaktív szolgáltatásokat sem: van csevegőszoba és fórum – ez utóbbiban már több mint ezer topicot nyitottak a látogatók, van tehát kivel diskurálni. A szórakoztató kiegészítések közé tartoznak a letölthető képernyővédők, zongoristák, zeneszerzők látogatói toplistája, különleges zongorák bemutatása, virtuális zongoraprogram és még rengeteg minden más – egyszerűen nincs sok csodálkoznivaló azon, hogy a szerzők hosszan-hosszan sorolhatják a Pianoworld.com által elnyert különböző díjakat. A belefektetett munkát és lelkesedést látva csak a kalapunkat emelhetjük előttük.

Zs. D.

Metropolitan opera

Míg az előző számban a „Big Apple” vezető zenekarának honlapja került terítékre, ezúttal a város első számú operaháza, a Metropolitan Opera internetes megjelenését vesszük szemügyre. A honlapot kereső vagy katalógus nélkül nem egyszerű feladat megtalálni, hiszen a www.met.com a Manhattan Ensemble Theater, a www.metropolitan.com pedig az azonos nevű kanadai szállodalánc weboldalára mutat, a www.metropolitanopera.com pedig - meglepő módon - üres. A hivatalos honlapot a www.metopera.org címen érhetjük el, ahol egy visszafogottan

elegáns stílusú nyitólap fogad. A képernyő kis részét használó látvány a már jó ideje elavult VGA-felbontásban is gördítősáv nélkül nézhető, ma már ez mégsem túl szerencsés megoldás. Ha azonban túltesszük magunkat a némileg nehézkes navigálás feletti bosszúságon is, több panaszra nem lehet okunk: a honlap néhány olyan extrával is kedveskedik nekünk, mint az Opera News folyóiratból utánközölt, mintegy kilencven darabból álló opera-szinopszisgyűjtemény, vagy a rendszeres kvízzjáték, ahol a néhány kérdés megfejtőjének a Met ajándéka jár. Az a tartalom, ami leginkább az operarajongók egyik kedvencévé avatja ezt az oldalt, a „Met History” alatt található: sok-sok szöveges információ, és rengeteg archív kép lelhető itt fel, az 1883-84-es nyitó szezonról kezdve egészen napjainkig. A honlapon tekintélyes rész foglalkozik a patrónusi rendszer előnyeinek ismertetésével: mivel a Met - ellentétben az európai operaházak zömével - a mai napig nagyrészt a tehető opera-pártolók adományaiból él, ez nem is csoda. Az egyetlen, ami legutóbbi látogatásom óta megváltozott, egy új menüpont, a „New Security Procedures” megjelenése a főoldalon. Sajnos, most ezen sem lehet csodálkozni...

Zs. D.

Jazz Online:
a legrégebb

A Jazz Online (www.jazzonline.com) 1991-ben indult, ezért úgy hirdeti magát, mint a legrégebb interaktív kereskedelmi, kizárólag jazz webhely. Eredetileg csak egy San Franciscó-i BBS volt, három év alatt nőtte ki magát jelentős, nemzetközileg jegyzett portállá. Az interaktivitás jegyében természetesen felvételek letöltését is kínálják az új lemezekből (Listener Party), de vizuálisan is igényes a megjelenítés, ahogy a kezdőlap fő témái, szereplői szinte pillanatonként változó fotóillusztrációkkal tűnnek fel. A Jazz Online leg-

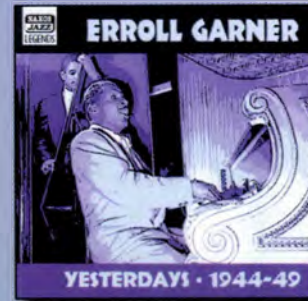

nagyobb erénye szerintem azonban az áttekinthetőség, és a valóban eredeti és friss tartalom. Ezt bizonyítja a lógó és fő banner alatt elhelyezett indexről elsőnek nyíló új lemezek szemléje. Ebben lapzártánk idején, többek között Brad Mehldau ciklusának ötödik darabja, Coltrane-től egy hét CD-s box és Avishai Cohen legújabb lemeze szerepelt. Cohen hőse a Q&A rovatnak (interjúk) is, ahol megtudjuk, hogy hamarabb ismerte meg Mehldaut, mint Coreát, és a basszusgitárt, mint a bőgőt. Brecker ebben a rovatban, rá jellemzően, arra a kérdésre, hogy hova szeret a legjobban menekülni, azzal válaszol, hogy el - ettől az interjútól. Azért előtte még elárulta, hogy a Nearness of You úgy került új lemezére, hogy az egyetlen vendég, James Taylor javasolta a számot, ami végül címadó lett. A gitáros Russel Malone pedig azzal lepi meg az olvasót, hogy egyetlen „lakatlan sziget” lemeze egy Art Tatum-felvétel volna. Kicsit felületes, de így is tanulságos a Jazz 101 rovat, amely címében a „Bevezetés” jellegű, első-éveseknek szóló egyetemi előadásokra utal. Végül természetesen virtuális beszélgető-körököt ajánl a Jazz Online, amibe beleolvastva kiderül, hogy sok elkötelezett jazzrajongó látogatja a honlapot.

Z. K.

NAXOS

Karácsonyi ajándékok
a NAXOS vadonatúj
jazzkatalógusából

KAPHATÓ

A NAGYOBB CD BOLTOKBAN,
VALAMINT MEGRENDELHETŐ
AZ INTERNETEN

www.cd-city.hu

A NAXOS kizárólagos terjesztője
Magyarországon a
B and T PHOENIX STUDIO
2049 Diósd, Kőbányai út 1387/2
Tel.: (23)381-965, fax: (23)380-856
e-mail: phoenixst@matavnet.hu

NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Zeneigazgató: Kocsis Zoltán

Bérleten kívüli hangversenyek

**2001. DECEMBER 30. VASÁRNAP 15.00,
ZENEAKADÉMIA**

Dohnányi: Ünnepi nyitány, Op. 31

Liszt: Esz-dúr zongoraverseny

Bartók: I. zongoraverseny

Közreműködnek: **Kocsis Zoltán - zongora**

Piotr Anderszewski - zongora

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

Jegyek 800, 1000, 1200 és 1500 Ft-os áron válthatók az ismert jegypénztárakban.

Aki közvetlenül a zenekartól, írásban (levélben, faxon vagy e-mailben) rendeli meg jegyét, 50% kedvezményre jogosult. Aki írásos megrendeléséhez csatolja nyilatkozatát a Nemzeti Filharmonikusok baráti körébe való belépéséről, fejenként két darab ingyenes ajándékjegyet igényelhet. A baráti körbe való belépés feltételeiről és a tagsággal járó előnyökről felvilágosítást kérhet írásban, telefonon vagy személyesen:

Cím: 1051 Budapest, Vörösmarty tér 1. III. em.

Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49

Telefon: 411-6635, 411-6651

Fax: 411-6699

E-mail: aradi.p@filharmonikusok.hu

**2002. JANUÁR 11. PÉNTEK 19.30,
OLASZ INTÉZET**

Ives: Central Park in the Dark

Cage: Concerto for Prepared

Piano and Orchestra

Thomas Adés: ...but all shall be well

Varèse: Amériques

Közreműködnek: **Ueli Wiget - zongora**

Amadinda Ütőegyüttes

- művészeti vezető: Rác Zoltán

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

A Nemzeti Filharmonikusok
fenntartója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Jegyek 800 Ft-os egységáron válthatók az ismert jegypénztárakban, valamint a zenekar közönségkapcsolatokért felelős munkatársánál (Marton Gyula Budapest V., Vörösmarty tér 1. III. em., 411-6651).

Klasszikusok kortársaknak

Francia oratóriumok, zenés kirándulások

A NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR ÜNNEPI KÜLÖNLEGESSÉGEI

„A Nemzeti Filharmonikus Zenekar kiemelten fontosnak tartja, hogy a fiatal generációval is megismertesse és megszerettesse a klasszikus zenét. Ezért indítunk újtágra három, különleges ifjúsági koncertsorozatot, amelyeknek karmestere Hamar Zsolt, házigazdája pedig Kútvolgyi Erzsébet, Geszti Péter és Réz András lesz”
– tájékoztatta a Gramofont Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikusok igazgatója.

A kisiskolásokat (vagyis a 6-12 éves korosztályt) a Csodák Palotájába várják, ahol szombat délelőttként rendezik meg a Csodák zenéje – A zene csodája című sorozatot. A november 10-ei nyitókonzerten Purcell A Tündérr királynő című művéből hangzott el egyórás keresztmetszet, a január 12-ei műsorban Mozart A varázsfuvola című operája, míg március 23-án Haydn Évszakok című oratóriuma szerepel. Elsősorban a középiskolás (12-18 éves) korosztály érdeklődésére tarthat számot a Zenés kirándulások című ciklus, amelynek keretében egy-egy hangversenyt rendeznek a Nemzeti Galériában, a Thália Színházban és az MTA dísztermében szombat délutánonként, három órától. Az első, Történelmi festmények című hangversenyt Erkel Hunyadi László című operájának részletei hangzottak el. A második koncerten (A világot jelentő deszkák, február 2. Thália Színház) Monteverdi és Sztravinszkij kompozícióit (Tankréd és Klorinda párviadala, Pulcinella) hallgathatja meg a közönség, a harmadik délutánon (Úri huncutságok, március 23., MTA Díszterem) pedig Haydn, Mozart és Beethoven egy-egy alkotása csendül fel. Érdekes, hogy Mozart Koronázási zongoraversenyének szülőjét Szakcsi Lakatos Béla játssza. A harmadik ifjúsági sorozat elsősorban egyetemistáknak és főiskolásoknak szól: a comMusication című, ugyancsak háromrészes ciklus estjeinek a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem aulája ad otthont. November 30-án (A hiány) címmel

Charles Ives, John Cage és Igor Sztravinszkij egy-egy műve csendült fel, színművészek és táncosok közreműködésével, a narrátor szerepében Mácsai Pállal. Február 1-jén, A bőség című koncerten Benjamin Britten Szerenádja, illetve Bartók Béla Zene húros hangszerekre, ütőkre és csellesztrára című műve hangzik el. A siker című est (május 3.) műsorán a XX. század egyik legnépszerűbb remekműve, Carl Orff Carmina buranájának négyzongorás változata szerepel, az Amadinda Útőegyüttes közreműködésével.

Nagy és szokatlan feladatra vállalkozott a Nemzeti Énekhar: négy koncertet magában foglaló bérleti sorozatot hirdettek Magyarországon ritkán hallható francia oratóriumokból. A hangversenyeket Antal Mátyás karigazgató, valamint Pál Tamás, Kovács János és Vashegyi György dirigálja, a műsorban Berlioz, Honegger, Debussy, Poulenc és Fauré művei szerepelnek. Az évad további eseményei közül Kovács Géza kérdésünkre kiemelte a 2002. március 3-án, a Kongresszusi Központban megrendezésre kerülő koncertet, amelynek szólistája a világhírű izraeli-amerikai hegedű- és brácsaművész, Pinchas Zukerman lesz. Aki többet szeretne megtudni a Nemzeti Filharmonikusokról, a fellépő vendégművészekről vagy az elhangzó művekről, részletes információkat talál az együttes új honlapján, a www.hunphilharmonic.org.hu címen.

A VILÁGZENE

MESTEREI

**Dhafer
Youssef**

Tunézia

**Rabih
Abou-Khalil**

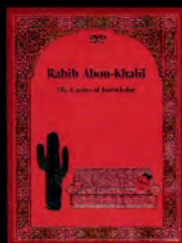
Irán

**Fanfare
Ciocărlia**

Románia

**Magyarországon
forgalmazza**

Varga István
(ist.varga@matavnet.hu)

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
– ha mégsem,
kivánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb
szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekenek

A Dal: Pó. 101
egy pörtyke
a CD Centrum-ban
XII. Magyar utcában (1071) 4.
Tel: 355-14 04

Nyitva:
H-P: 12-19. Szó: 10-13

Rendelés postai útvánnyal is!

Tóth Péter

a Liszt Ferenc
Zongoraverseny győztese

Gramofon: Ön nemcsak a budapesti versenyen győzött, de a weimari Liszt-versenyen is, ahol a megszerzett második díj ugyancsak azt jelentette, hogy az ön szereplését értékelte a legmagasabbra a zsűri. Mit jelent egy kétszeres Liszt-győztes számára Liszt?

Tóth Péter: Liszt Ferenc egyik kedvenc zeneszerzőm, még ha nem is a legkedvesebb. Éppúgy szeretem Bachot, Mozartot, vagy éppen Chopint. Tény viszont, hogy éppen a két említett verseny miatt tőle játszottam a legtöbbet. Ő az a komponista, aki sok mindent magában foglal, van benne poétizmus, mély filozófia, ugyanakkor műveinek tolmácsolása rendkívüli technikai tudást is megkövetel az előadótól. Liszt szerintem az egyik nagy „összegző” a zenetörténetben.

G: A több lépcsős pesti versenyre nagyon sok Liszt-darabot kellett megtanulnia, etűdöket, legendát, keringőt, szonátát, versenyművet. Melyeket érzi igazán közel magához?

T. P.: Különösen kedvelem a Haláltáncot, és a h-moll szonátát, mindenek előtt érzelmi mélységük miatt. 18 éves vagyok, és egészen biztos, hogy húsz év múlva ugyanezeket a műveket másképpen fogom játszani, mint most. De ennek ellenére ebben a korban is „fogni lehet” azt a mondanivalót, amit a darabok kisugároznak. De kedvelem még a versenyen általam ugyancsak megszólaltatott B-A-C-H fantázia és fűgát, ugyanakkor, hogy mondjak ellentétet is, az első fordulón játszott Esz-dúr Paganini-etűdöt viszont nem érzem magaménak. Talán mert nehezebb, mint amennyire szép, vagyis több munka van vele, mint amennyire szépen szól.

G: Ha már szóba kerültek a forduló, vajon melyik nyújtotta önnek a legtöbb élményt?

T. P.: Talán a döntő. Mert ott voltak a legtöbbben. De a középdöntőt is mondhattam volna, ahol ugyancsak szép számú hallgató előtt játszottunk, ráadásul ott kellett a leghosszabb programmal, közel negyven perccel szerepeelnünk.

G: Vajon mennyiben befolyásolja önt a nagy klasszikus Liszt-előadók játéka?

T. P.: Igyekszem minél többüket meghallgatni, de sosem szoktam leutánozni senkit. Ha hallok egy-két ötletet itt-ott, ami tetszik, azt sem másolom, csak átértelmezem.

G: Kit tart legendásan nagy Liszt-tolmácsolónak? Alan Walker Liszt kutató a ma élők közül Alfred Brendle esküszik... Ön?

T. P.: Lehet, hogy külföldi művészt kellene mondanom, mégis Bogányi Györgyét említem, az öt évvel ezelőtti versenygyőztest, akit mint Liszt-előadóként kifejezetten nagyra tartok. Többször is volt alkalmam beszélgetni vele, ki is kértem a tanácsait bizonyos kérdésekben, legutóbb Tiszadobon nyáron a zongorafesztiválon, ahol fellépett ő is, én is.

G: Még azt sem tudjuk, milyen családba született, ki a szülei, és kik voltak első tanárai...

T. P.: Békéscsabán születtem, és most is ott élek. Viszonylag későn, 11 évesen kezdtem el zenét tanulni. A szüleim nem érdeklődtek a komolyzene iránt, ma viszont már minden fellépésemre eljönnek. Csontos József tanár úr volt az első, aki már nehezebb darabokkal is foglalkoztatott. Emlékszem például a Kabalevskij-variációkra: ez egy hét oldalas kompozíció, és én addig csak rövidebb darabokkal foglalkoztam. Meg tudtam tanulni, eljátszottam koncerten is, és onnantól már nem is volt megállás, jöttek a Chopin-polonézok, fantáziák... Mellesleg ő volt az, aki rábeszélte a felvételre az Akadémia előkészítő tagozatára, ahová 14 évesen, 1997-ben sikerült is bejutnom.

G: Más hangszereken nem is játszott, egyből a zongorán?

T. P.: Vettünk egy pianínót, és azon gyakoroltam. De mert olcsó volt, nem az igazi. Ma viszont már egy Yamahán játszom, amit a várostól kaptam használatra.

G: Arra emlékszik, mikor ült életében először zongora elé?

T. P.: Gyakran jártunk vendégségbe egyik ismerősünkhöz, aki tanult zongorázni – később az ő pianínóját vásárolták meg a szüleim –, és egyik alkalommal megkérdeztem, kipróbálhatom-e a hangszert. Emlékszem, megpróbáltam kikeresni rajta bizonyos egyszerű dallamokat, és a sikertől nyomban fellelkesültem.

G: A versenyművek közül, a most megtanult Haláltáncon kívül mit tart még repertoárján?

T. P.: Az Esz-dúr zongoraversenyt, a Magyar fantáziát, és a korai darabok közül, a Malédictiont. Liszten kívül Beethoventól a c-moll, Mozarttól a d-moll, Bachtól pedig az f-moll, és a d-moll zongoraversenyt. Ezeket már mind játszottam koncerteken a Liszt Ferenc Kamarazenekarral, a Matáv Szimfonikusokkal, a Magyar Virtuózokkal, az Akadémia zenekarával...

G: Idővel leginkább talán érdeklődési köre szűkíti majd a repertoárját... Ön merrefelé hajlana legszívesebben?

T. P.: Mondjam azt, hogy Richter szeniálisan játszott klasszikus darabokat, de éppoly kimagaslóan Bachot is! Mai fejjel szeretnék mindent játszani. Bár Ligetivel is van mű a repertoáromon, a mai szerzők munkássága igazából még fehér folt a számomra.

G: A mostani siker számos meghívást hozott magával...

T. P.: Lesz fellépésem a Rádió márványtermében, de az Akadémia nagytermében is. 2003-ban szólókoncert várható Weimarban...

G: Már csupán az érdekelne, vajon, mint egykor a legendás Kadosa-tanítványok, figyelemmel kísérik-e egymást az új magyar zongorista tehetségek: ön, Farkas Gábor, Hlavacek Tihamér, és a többiek?

T. P.: Békéscsabáról ez nekem nehezen sikerül. Hetente ugyanis csak egy alkalommal vagyok Pesten. De ha a fővárosban élnék, mindez más színezetet kapna. Ebben biztos vagyok.

A Gramofon magazinban szereplő CD-k megvásárolhatók, megrendelhetők az

MADEUS Zeneszalomban

(V. Szende Pál u. 1. tel: 318 66 91),

ahol kiemelt klasszikus és jazz választékkal

várjuk kedves Vásárlóinkat.

Az **MADEUS** Üzletlánc további CD boltjai:

MADEUS ZENEÁRUHÁZ, VI. Jókai u. 40.

MADEUS ZENESZALON, V. Vörösmarty tér 1.

MADEUS ZENESAROK, József körút és Baross u. sarkok

CAMPONA, XXII. Nagytétényi út 35-37.

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR ÜNNEPI ÉS ÚJÉVI BÉRLETKONCERTJEI

Mesterbérlet

2002. FEBRUÁR 11.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

WEBER: OBERON-NYITÁNY

SAINT-SAËNS: CSELLÓVERSENY

SCHUMANN: II. C-DÚR SZIMFÓNIA OP. 61.

VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

CSELLÓ: FENYŐ LÁSZLÓ

2002. MÁRCIUS 04.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

MOZART: VARÁZSFUVOLA-NYITÁNY

SCHUBERT-LISZT: WANDERER FANTÁZIA

SCHUMANN: III. ESZ-DÚR „RAJNAI”

SZIMFÓNIA OP.97.

VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

ZONGORA: JANDÓ JENŐ

2002. MÁRCIUS 18.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

BEETHOVEN: HEGEDŰVERSENY D-DÚR, OP.61.

SCHUMANN: I. B-DÚR „TAVASZ” SZIMFÓNIA, OP.38.

VEZÉNYEL: KOVÁCS JÁNOS

HEGEDŰ: SZABADI VILMOS

Népszerű bérlet

2001. DECEMBER 03.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

BEETHOVEN: EGMONT NYITÁNY, OP.84.

BEETHOVEN: II. D-DÚR SZIMFÓNIA, OP.36.

CSAJKOVSKIJ: IV. F-MOLL SZIMFÓNIA, OP.36.

VEZÉNYEL: AKIRA NAITO

2002. FEBRUÁR 18.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

PETROVIC: IV. KANTÁTA

MOZART: A-DÚR ZONGORAVERSENY KV.488.

RESPIGHI: RÓMAI ÜNNEPEK

VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

ZONGORA: TÓTH MARIANNA

2002. ÁPRILIS 29.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

BEETHOVEN III. C-MOLL ZONGORAVERSENY OP.37.

WAGNER: SIEGFRIED IDILL

R. STRAUSS: TILL EULENSPIEGEL

VEZÉNYEL: LUKÁCS ERVIN

ZONGORA: KRAUSZ ADRIENNE

Szezonbérlet

2001. DECEMBER 10.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

SCHUBERT: ROSAMUNDA NYITÁNY

R. STRAUSS: ZENEKARI DALOK

CSAJKOVSKIJ: VI. H-MOLL SZIMFÓNIA

VEZÉNYEL: MÉSZÁROS JÁNOS

ÉNEK: MÉSZÁROS BARBARA

2002. FEBRUÁR 04.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

CSAJKOVSKIJ: ROKOKÓ VARIÁCIÓK

PAGANINI: H-MOLL SZVIT

BRAHMS: KETTŐSVERSENY, A-MOLL OP.102.

VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

HEGEDŰ: JÁVORKA SÁNDOR

CSELLÓ: JÁVORKA ÁDÁM

2002. MÁRCIUS 25.

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

HAYDN: „GYÁSZ” SZIMFÓNIA, E-MOLL, NO. 44.

LENDVAY KAMILLÓ: ZONGORAVERSENY

C. FRANK: D-MOLL SZIMFÓNIA

VEZÉNYEL: MEDVECZKY ÁDÁM

ZONGORA: BARANYAY LÁSZLÓ

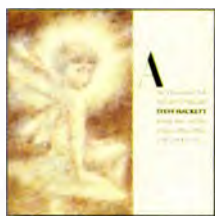
A MENNY ÉS A FÖLD GITÁROSA

2002. január 26-án Magyarország vendége a Genesis legendás gitárosa, Steve Hackett. A tavaly ötvenéves Hackett pályája igencsak sokszínűen alakult a '70-es évek közepe óta: Már a Genesis-szel egyidőben aktívan kezdett érdeklődni a klasszikus zene és a jazz iránt. Az élmények lenyomata számos új művén felismerhető.

A közönség a feledhetetlen slágerek mellett ezeket is hallhatja a januári koncerten. Hackett zenéjének múltjáról és jövőjéről is beszélt abban az exkluzív telefoninterjúban, amelyet lemezeinek magyarországi terjesztője, a Gramy Records szervezett meg a Gramofonnak.

1972-ben készült Horizons című szólógitár-darab a Bach-élmények erőteljes hatása alatt született – máig egyike az igazi Genesis-sikereknek. Később sokan vélték az egyházzene motívumait felfedezni az újabb kompozíciókban. A zenekar feloszlása után Hackett hasonló vonalon haladt tovább, és igyekezett a klasszikus hangszerezési eszközök legszélesebb tárházát felhasználni. A Midsummer Night's Dream Shakespeare drámájának zenés kommentárja: a tizennyolc részből álló szvit-füzér továbblép Mendelssohn népszerű művén; a szimfonikus zenekarral kísért szólógitár ibériai táncműfajok, például a *barkarola* motívumaival idézi meg a tündérvilágot. Másik, Sketches of Satie című lemezén a külföldi és manapság egyre népszerűbb francia impresszionista zeneszerző, Erik Satie műveinek, köztük a híres

gymnopédiáknak gitár-fuvola átírata hallható. „Szeretem a visszafogott kamaramegoldásokat – valja Hackett a lemez kapcsán –, mert sokszor egy szál gitáron sokkal jobban tudok ügyelni a részletekre, és arra, hogy meddig tudom a hallgatók képzeletét elkísérni. A komolyzene számomra a kötetlen szabadság mennyei élményét jelenti, ellentétben a rockzenével, amely sokkal inkább a vérbő valóságot, az élet örömeit és feszültségeit fejezi ki.” Steve Hackett szerteágazó zenei érdeklődése felveti a kérdést: vajon a klasszika és a romantika legnagyobb formákkal dolgozó mesterei, Beethoven, Berlioz, Wagner alkalmazták-e az elektronika lehetőségeit, ha módjuk nyílik rá? „Néhányuk, nem mindannyiuk tudna kezdeni valamit az elektromos gitár lehetőségeivel – válaszolja Hackett őszinte meggyőződéssel. – Az elektromos gitárt fantasztikus hangszernek tartom, de úgy érzem, hogy az új évszázadban már nem elég egy-egy új hangzás, talán ezért lettek népszerűek ismét az akusztikus hangszerek, amelyeknek jól ismert hangján már inkább maga a zene a lényeg. Remélem, hogy a magyar közönséget is sikerül meggyőznöm erről, amikor régi Genesis-szerzemények mellett Satie-t is hall – ugyanúgy egy szál klasszikus gitáron. Szeretném a zenehallgatók figyelmét felhívni a régi nagy mesterek felbecsülhetetlen életművére, William Birdre például, vagy az impresszionistákra, no és persze a jazz halhatatlanságaira, akiket egyenrangú klasszikusoknak tekintek” – mondta a januári koncert kapcsán Steve Hackett.

1971 jelentette az áttörést Hackett ambícióinak: a Genesis együttesben már első szerzeménye, az Steve Hackett zenei tevékenysége két ösvényen halad. Az egyik a markánsabb jazztől is ihletett rockvonal, amelynek kétségtelenül legnagyobb közönségsikereit köszönheti. A másik azonban egy befelé forduló, szemlélődő világot tár a közönség elé, amikor Hackett leteszi az elektromos gitárt és helyette akusztikus hangszert vesz a kezébe. Ez a gondolatébresztő kamarazene hallható majd azon a koncerten, amelyet a Gramy csapata – időt és energiát nem sajnálva – szervezett meg a budapesti közönség számára. A fellépő trió további tagjai John Hackett fuvolán és Roger King billentyűs hangszereken. Steve Hackett az utóbbi időben számos magyar jazzelőadóval találkozott Londonban, akikkel Angliában élő jóbarátja, a Gramofonban is rendszeresen közlő jazzkritikus, Pallai Péter ismertette meg. „Péternek szívügye, hogy minél több magyar jazzelőadót vezessen be az angol zenei életbe – beszél Hackett magyar zenei élményeiről. – Legutóbb Binder Károlyt, Szabó Dánielt és a Dresch kvartetttel láttam, és mondhatom, mindegyikük produkciója lenyűgözött.”

Hackett első zenei élményeit a hatvanas években mi más jelenthette volna, mint a Beatles. Azonban érdeklődése már nagyon korán letért erről a kítaposztott ösvényről. „Mindent meghallgatók, ami zene, sok mindent ki is próbáltam, a gitáron kívül például harmonikázni is tanultam. 15 éves voltam, amikor anyám egyik ismerőse adott egy lemezt, amin a világhírű spanyol gitáros, Andrés Segovia Bach-szólistáit játszotta. Ettől kezdve minden megváltozott, és elhatároztam, hogy egy nap én is ilyen zenét szeretnék komponálni. Válaszút előtt álltam: vagy életem végéig Bachot gyakorolok, vagy használom a kreatitásomat, és találok magamnak egy olyan zenekart, amelyik a saját szerzeményeibe hagyja belefolyani ezeknek a mestereknek a hatását is, és egyfajta sajátos crossover zenét hoz létre.”

H. Magyar Kornél

Hollósy

Zongoraterem

és Hangszerbolt

Bp., Teréz krt. 37.

Tel.: 312-7975

Nem könnyű manapság megfelelő hangszert találni.

Ebben próbál segíteni cégünk széles választékával.

Nálunk a legolcsóbbtól a legdrágáig, a 100 éves antik hangszerektől az új márkás hangszerekig megtalálhatja az Ön számára legmegfelelőbbet.

A Hollósy Hangszerboltban

- akusztikus és digitális zongorák
- szintetizátorok

- keyboardok
- hangtechnikai berendezések

széles választékát kínáljuk.

Hangszereink ára egy év garanciát tartalmaz.

A könnyebb vásárlást többfajta futamidejű és konstrukciójú.

igen kedvező részletfizetési lehetőségeink segítik.

A jó döntésben szakszerű tanácsokkal és udvarias kiszolgálással segítjük Önt.

G GULYÁS bemutatja
NAGYKERESKEDELEM

STEVE HACKETT

a GENESIS gitárosának
akusztikus koncertje
Közreműködik:
John Hackett fuvola,
Roger King
billentyűs hangszerek.

2002. január 26. este 8 óra
PETŐFI CSARNOK

1146 Budapest, Zichy Mihály út 14. Tel.: 06 1 363 3730

A belépőjegyet 1000 Ft értékben beszámítjuk a helyszínen
vásárolt Steve Hackett kiadványok árába. A nézőtér ülőhelyes.

További információ: Grammy Records
1092 Budapest, Ráday u. 40. Tel.: 06 1 217 11 21
www.gramy.com

ETALON ... az élő zene tükre kreaton MusiCante

ETALON

Az Etalon megújult

termékválasztékával,

elérhető áron nyújtja

a zene természetes hangon

történő megszólaltatására

alkotott eszközöket.

Termékeinket keresse

az **ETALON** viszonteladóknál:

Budapest: Kelenföldi Zsolt – kis- és nagykereskedelmi értékesítés • Tel.: 397-0262

Eger: TIMPANI audiofil bemutatóterem • 3300 Vécsey Sándor u. 13. • Tel.: 06/20/362-1880 • 06/20/984-0124

Szombathely: Ritmus Galéria • 9700 Szelestey László u. 40. • Tel.: 06/30/361-2613 • 03/30/262-6331 • ritmusgaleria@freemail.hu

Etalon Akusztika Kft. <http://www.etalonacoustics.com>

matáv
szimfonikus
zenekar

Ligeti András
zeneigazgató

Karácsonyi

bérletajánlat

2002-re

Töltsön el négy felejthetetlen estét a 2002-es tavaszi évadban Schubert, Brahms, Liszt és Rossini műveinek társaságában.

Kísérőként LIGETI András, Simone YOUNG, BOGÁNYI Gergely, JANDÓ Jenő és TÓTH Péter tartanak Önnel.

Ha kedd, akkor ez a

„D” bérlet

*Keresse a Matáv Szimfonikus Zenekar
Jegyirodájában!*

Budapest VI. Nagymező u. 19.

Telefon: 302-3841

Internetes jegyrendelés:

www.ticket.matavnet.hu

FORRÁS KONCERTEK

TÉLI ÜNNEPI ESTEK

A ZENEAKADÉMIA NAGYTERMÉBEN
ÉS A GÖDÖLLŐI KIRÁLYI KASTÉLY DÍSZTERMÉBEN

2001. december 15. 19 óra – GÖDÖLLŐI KARÁCSONYI KONCERT
BUDAPESTI VONÓSOK – J.S.Bach: VI.-IV. és II. Brandenburgi verseny

2001. december 21. 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
MVM KARÁCSONYI KONCERT – TONY LAKATOS QUARTETT

2001. december 22. 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
KARÁCSONYI KONCERT – BUDAPESTI VONÓSOK
Onczay Csaba és Onczay Zoltán (gordonka)
Monfredini: Karácsonyi concerto grosso, Vivaldi: g-moll concerto, Pergolesi: G-dúr concerto,
Vivaldi: d-moll concerto, Albinoni: Concerto, Boccherini: D-dúr gordonkaverseny,
Vivaldi: g-moll concerto két gordonkára, Corelli: Karácsonyi (g-moll) concerto grosso

2001. december 31. 23 óra – Zeneakadémia Nagyterem
SZILVESZTERI KONCERT – AMADINDA ÜTŐEGYÜTTES
vendégek: Presser Gábor és Vigh Andrea

2002. január 1. 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
A Magyar Villamos Művek Rt. bemutatja: AZ ÚJÉVI KONCERT
VÁSÁRY TAMÁS, RÁCZ ZOLTÁN, az AMADINDA ÜTŐEGYÜTTES
ÉS A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA
Kodály: Hány-szvit – Bécsi harangjáték, J. S. Bach: E-dúr versenymű
Mozart: D-dúr hangversenyronció, Kodály: Hány-szvit – Finálé
A szünetben pezsgővel köszöntjük az új évet!
Kodály: Hány-szvit – Napóleon csatája, Bizet-Scsedrin: Carmen-szvit
Leopold Mozart: Gyermekszimfónia, Kodály: Intermezzo
Nézőink meglepetésként a legismertebb sztárokat láthatják a Zeneakadémia pódiumán.

2002. január 5. 19.30 óra – Zeneakadémia Nagyterem
„Sine Morbo Zenei Estek” – CLASSJAZZBAND
Horgas Eszter-fuvola és a Vukán jazz trió
vendégek: Fekete Kovács Kornél-trombita, Juhász Gábor-gitár, Winand Gábor-ének
Vukán, Berkes, Grieg, Neruda, D. Ellington, Debussy művek és átiratok

2002. január 6. 19 óra – Gödöllő – ÚJ ÉVI KONCERT – MANDEL QUARTET
Középkori, reneszánsz és magyar táncok

 Jakobi Koncert Kft.

A Forrás koncertek főszponzora:

A Forrás koncertek médiaszponzora:

NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja

I

Horgas Eszter Crossover

Horgas Eszter Arcai II.

II

Kapható a nagyobb lemezboltokban!

BERNHEIM KONCERTEK
A SZÉPVÖLGYI BUSINESS PARKBAN
BP., III. SZÉPVÖLGYI ÚT 35-37.

Horgas Eszter és a ClassJazz Band „Crossover” című hangversenye

2001. december 12., 19.30 óra

Jegyek kaphatók a Vigadó Ticket Service-ben és a helyszínen.

FOXAUORENT

1116 Budapest, Vegyész u. 17-25. • Tel.: 382-9000
www.fox-autorent.com

Timo
csak úgy ölelj át ...

Timo

A férfi, aki énekel...!

A márciusban megjelenő album előzeteseként már most megjelent a „Csak úgy ölelj át” című single. Kapható a nagyobb lemezboltokban.

Kiadja a Magneoton.

SZÍNHÁZ ZENE TALK SHOW

PRO CULTURA URBIS DÍJ-jal
kitüntetett
IBS SZÍNPAD (Buda Stage)
1021 Budapest,
Tárogató út 2-4.
Telefon: 391-2500
Színház, talk show, zene!
Művészeti vezető: Vámos Miklós

DECEMBER

1. szombat	11.00	BONBON MATINÉ: „ Tubadurr! ” A Brummadza Tubaquartet vidám műsora óriás hangszerekkel. (VIDOR bérl. 2.ea.)
	19.30	SZÍNHÁZ: Kész regény! Vámos Miklós műsora
2. vasárnap	19.30	SZÍNHÁZ: ROCKY HORROR SHOW
4. kedd	19.30	FŐZŐPÁRBAJ! Stahl Judit „Konyhashow”-ja
5. szerda	19.30	SZÍNHÁZ: „ ISTENI SHOW ” – MUSICAL. Rendező: Balázs Ágnes
7. péntek	19.30	KONCERT: „ Kell a Musical... ”. Km: Sztárok, fiatal tehetségek és a STÚDIÓ 11
8. szombat	11.00	BONBON MATINÉ: „ Helikoffer ”. Halász Judit koncertje. (SZUNDI bérl. 2.ea.)
	19.30	KONCERT: Klezmer és irodalom a Chanuka ünnepén
9. vasárnap	19.30	SZÍNHÁZ: „ ISTENI SHOW ” – MUSICAL. Rendező: Balázs Ágnes
10. hétfő	19.30	SZÍNHÁZ: „ S.Ö.R. ” Shakespeare Összes Rövidítve
12. szerda	19.30	SZÍNHÁZ: „ S.Ö.R. ” Shakespeare Összes Rövidítve
13. csütörtök	19.30	SZÍNHÁZ: „ ÉS ROMEO ÉS JÚLIA ... ” (Minden jegy elkelt!)
14. péntek	19.30	KONCERT: Pege Aladár együttese játszik
15. szombat	9.30	KONCERT: „ Á, dehogy! ”. Gryllus Vilmos és Levente Péter előadása
	11.00	BONBON MATINÉ: „ Á, dehogy! ”. Gryllus Vilmos és Levente Péter. (KUKA bérl. 3.ea.)
	19.30	SZÍNHÁZ: D. Margulies: NASS? Szereplők: Csákányi Eszter, Rezes Judit. Rendezte: Pogány Judit. Magyarországi ősbemutató!
16. vasárnap	9.30	KONCERT: Kaláka Betlehem
	11.00	KONCERT: Kaláka Betlehem (Minden jegy elkelt!)
16. vasárnap	19.30	SZÍNHÁZ: Évzáró Stúdió Gála. A Földessy Margit Stúdió növendékei
17. hétfő	19.30	SZÍNHÁZ: „ ISTENI SHOW ” – MUSICAL. Rendező: Balázs Ágnes
18. kedd	19.30	SZÍNHÁZ: „ G.Ö.R.CS. 2000 ”
19. szerda	19.30	SZÍNHÁZ: „ ÉS ROMEO ÉS JÚLIA ... ”
20. csütörtök	19.30	TALK SHOW: Nagyítás. Szilágyi János műsora. Meglepetésvendég!
21. péntek	19.30	SZÍNHÁZ: D. Margulies: NASS? Rendezte: Pogány Judit

JANUÁR

12. szombat	11.00	BONBON MATINÉ: Gryllus Vilmos Daloskönyve. (HÓFEHÉRKE bérl. 3.ea.)
12. szombat	19.30	SZÍNHÁZ: Kész regény! Vámos Miklós műsora
13. vasárnap	19.30	SZÍNHÁZ: „ ISTENI SHOW ” – MUSICAL. Rendező: Balázs Ágnes
15. kedd	15.30	GYEREKSZÍNHÁZ: ÓZ A NAGY VARÁZSLÓ. BEMUTATÓ!

Az előadásokról bővebben a túloldalon. Jegyek vásárolhatók a helyszínen, a **Thália Színház Szervezésén** (312-2859) és az ismert jegyirodákban. **IBS jegypénztár:** 391-2525, nyitva: hétfőtől-péntekig 10.00-12.00 óráig, du: 13.00-18.00 óráig, előadások napján: 20.00 óráig, hétfőig és ünnepnap: nyitás az előadások előtt 1 órával.

C L A S S I C A L - J A Z Z - T R A D I T I O N A L - C O N T E M P O R A R Y

SPECIALISED MUSIC AT MIDEM

THE MOST DYNAMIC MUSIC MARKET IN THE WORLD
20-24 JAN 2002 > PALAIS DES FESTIVALS > CANNES > FRANCE > WWW.MIDEM.COM

DESIGN HIRD-0 - CONTACT / 33 1 47 70 50 06

→ IT'S PURE MUSIC BUSINESS WITH MIDEM CLASSIQUE

- > MIDEM CLASSIQUE EXHIBITION ZONE
- > FOCUSED WORKSHOPS
- > DAILY CONCERTS, TRIBUTES & RECITALS
- > NON-STOP SCREENINGS
- > AWARDS CEREMONIES & SPECIAL EVENTS

MEET 4,554 COMPANIES AND 10,640 PARTICIPANTS - VISIT 94 COUNTRIES - ATTEND 48 CONCERTS AND 20 CONFERENCES - IN JUST FIVE DAYS!

GERMANY / AUSTRIA / CENTRAL & EASTERN EUROPE
T/ 49 (0) 7631 17680 - F/ 49 (0) 7631 176823
info.germany@reedmidem.com

GRAMOFON

A GRAMOFON – Klasszikus és Jazz

2001
Magyar Klasszikus Díj
Magyar Jazz Díj

szerkesztősége idén november 16-án első alkalommal rendezte meg a Magyar Klasszikus Díj és Magyar Jazz Díj ünnepélyes átadó gáláját. A rendezvény alkalmával – a zenész szakma és a sajtó képviselőin túl – a zenehallgató és koncertre járó széles közönséget is vendégül láttuk.

A szavazásban a Magyarországon forgalmazott komolyzenei és jazzlemezek vettek részt, illetve kategóriadíjban részesült a legjobb magyarországi koncertesemény is a klasszikus zene és a jazz műfajában egyaránt. A jelöltek listája a GRAMOFON szakkritikusainak szavazata alapján alakult ki. A kritikusok a 2000. október 1-jétől 2001. szeptember 30-áig kiadott klasszikus és jazz lemezek köréből, illetve Magyarországon megrendezett koncertek közül, a szavazólapon megadott kategóriákban ajánlottak 3-3 darabot a zsűri számára elbírálásra. A zsűri munkáját nemzetközi tanácsadó testület is segítette, amelynek tagjai: David Hurwitz (USA), Ted Libbey (USA), Sören Meyer-Eller (Németország), Antonio Moral (Spanyolország), Christophe Huss (Franciaország) és Stephen Hastings (Olaszország).

A szakmai zsűri munkájában részt vett: *Retkes Attila*, a GRAMOFON – Klasszikus és Jazz igazgató-főszerkesztője, a zsűri elnöke. *Petrovics Emil*, zeneszerző, egyetemi tanár. *Gonda János*, jazz-zongoraművész, zeneszerző.

A kategóriadíjakat és a két fődíjat a következő nyertesek vehették át:

A legjobb magyar komolyzenei lemezprodukciónak járó oklevelet két CD-nek is megszavazták a Gramofon szakkritikusai:

**Dvořák: VIII. szimfónia.
IX. szimfónia
„Az Újvilágból”**

Budapesti Fesztiválzenekar, vezényel:
Fischer Iván
(PHILIPS – Universal)

**Liszt: B-A-C-H
átíratok zongorára
és orgonára
(Janus sorozat)
– Király Csaba
(Hungaroton Classic)**

**Legjobb külföldi komolyzenei
lemezprodukciónak**

**Massenet:
Manon – Alagna,
Gheorghiu,
Pappano
(EMI Classics)**

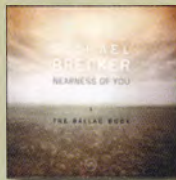
**Legjobb magyarországi komolyzenei
koncertesemény, illetve azon
fellépő művész**

**Bogányi Gergely Chopin-sorozata
(rendező: Strém Koncert Kft.)**

Legjobb magyar jazz lemezprodukciónak
**Szabados György:
Time Flies
(November Music
– Fonó Records)**

Legjobb külföldi jazz lemezprodukciónak
**Michael Brecker:
Nearness Of You – The
Ballad Book
(Verve – Universal)**

**Legjobb magyarországi
jazz koncertesemény,
illetve azon fellépő művész**
**David Murray
a Mediawave-en**

A 2001. évi Magyar Klasszikus Díjat **Eötvös Péter** kapta meg nemzetközileg is elismert zeneszerzői és karmesteri tevékenységéért, illetve az utóbbi hónapokban megjelent kimagasló színvonalú szerzői lemez-sorozataért, melynek kiadója a BMC Records. A díjat Eötvös Péter külföldi tartózkodása miatt *Gőz László*, a BMC Records ügyvezető igazgatója vette át, aki egyben tolmácsolta is a zeneszerző-karmester üdvözlő szavait a gála közönségének.

A Magyar Jazz Díj boldog tulajdonosa 2001-ben **Oláh Kálmán**, akit a kritikusok és a zsűri közfelkiáltással szavazott meg kiemelkedő szerepéért a jazz műfaji határainak kitérítésében, illetve az elmúlt évben, jórészt külföldi kiadóknál megjelent, Nyugat-Európában és Amerikában nagy sikereket elért lemezfelvételeiért.

Különdíjban részesült az **Új Pátria című
hanglemezsorozat** megjelentetéséért a Fonó Records.

PURE MUSIC BUSINESS

TRADE SHOW, CONCERTS, CONFERENCES, NICHE MARKETS

MIDEM 20-24 JAN 2002 >PALAIS DES FESTIVALS >CANNES >FRANCE >WWW.MIDEM.COM

DESIGN HIRD-0 - CONTACT /33 1 47 70 50 06

→ HOW TO?

MEET 4,554 companies and 10,640 participants

VISIT 94 countries

ATTEND 48 concerts and 20 conferences

IN JUST FIVE DAYS
IN JUST ONE TRIP

→ **SIMPLY ATTEND**
MIDEM 2002

GERMANY / AUSTRIA / CENTRAL & EASTERN EUROPE

T/ 49 (0) 7631 17680 - F/ 49 (0) 7631 176823

info.germany@reedmidem.com

midem

2002

Mint arról már korábban is büszkén számoltunk be előfizetőinknek és a Gramofon Klub látogatóinak, a Gramofon 2002-től felvételt nyert a Cannes-i MIDEM Classical Awards nyolc tagú nemzetközi zsűrijébe. A kelet-európai régiót egyetlenként képviselve idén ősszel már lapunk főszerkesztője, Retkes Attila is részt vett a szavazásban, a nemzeti zsűrivel együttműködésben. Az így kialakult jelöltlistát – kedves kötelességünknek eleget téve – közöljük az alábbiakban. A nyertesekről internetes honlapunkon adunk számot a Cannes-i díjkiosztó eseményeket követően, 2002 februárjában.

MIDEM CLASSICAL AWARDS CANNES 2002. január

RÉGIZENE

1. CARLOS V. LA CANCION DEL EMPERADOR. SAVALL. Alia Vox 9814
2. GESUALDO: QUATRO LIBRO DE MADRIGALI. LA VENEXIANA. Glossa 920907
3. LES PLAISIRS DU PALAIS. RENESZÁNSZ BORDALOK. ENSEMBLE CLEMENT JANEQUIN. Harmonia Mundi 901729.

17-18. SZÁZADI VOKÁLIS MŰ

1. J. S. BACH: MOTETTÁK BWV 225-229; SÄCHSISCHES VOKALENSEMBLE, MATTHIAS JUNG. Tacet 108
2. ZELENKA: MISSA DEI PATRIS; STUTTGARTI KAMARAKÓRUS ÉS BAROKK ZENEKAR, FRIEDER BERNIUS. Carus 83.209
3. BACH: MÁTÉ-PASSIÓ. NIKOLAUS HARNONCOURT. Teldec 8573 81036-2

DAL ÉS VOKÁLIS SZÓLÓ

1. MOZART: ÁRIÁK. NATALIE DESSAY. Virgin 5 45447-2.
2. FRANCIA OPERAÁRIÁK. ROBERTO ALAGNA. EMI 826381-2.
3. IL TENERO MOMENTO (MOZART- ÉS GLUCK-ÁRIÁK). SUSAN GRAHAM Erato 8573 85768-2

BILLENTYŰS ZENE

1. BACH: GOLDBERG-VARIÁCIÓK. MURRAY PERAHIA. Sony SK 89243
2. ALKAN: ZONGORA-SZIMFÓNIA. MARC-ANDRÉ HAMELIN. Hyperion CDA 67218
3. SOSZTAKOVICS: PRELÚDIUM ÉS FŰGA. KONSTANTIN SCHERBAKOV. Naxos 8.554 746

17-18. SZÁZADI HANGSZERES SZÓLÓ ÉS KAMARAZENE

1. VIVIANI: CAPRICCIÓK. GUNAR LETZBOR. Arcana A 302.
2. BACH: HEGEDŰ-CSEMBALÓ SZONÁTÁK (VOL. 1 & 2). LUCY VAN DAEL, BOB VAN ASPEREN. Naxos 8.554614

3. MARAIS: DUÓ- ÉS TRIÓSZVITEK HEGEDŰRE. JEROME HANTAI, KAORI UEMURA. Virgin Veritas 5 45358-2

17-18. SZÁZADI OPERA

1. GLUCK: IPHIGÉNIA TAURISBAN. MARC MINKOWSKI Archiv 471 133-2.
2. HAYDN: ARMIDA. NIKOLAUS HARNONCOURT. Teldec 8573-81108-2
3. HÄNDEL: RINALDO. CHRISTOPHER HOGWOOD. Decca 467 087-2

18. SZÁZADI VERSENYMŰ

1. C. P. E. BACH: CONCERTÓK ÉS SZIMFÓNIAK. AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK. Harmonia Mundi 901 711
2. ST. GEORGES: HEGEDŰVERSENYEK. NISHIZAKI. Naxos 8.555040
3. J. S. BACH: ZONGORAVERSENYEK (VOL. 1). MURRAY PERAHIA. Sony SK 89245

18-19. SZÁZADI SZIMFONIKUS MŰ

1. BRÜCKNER: ÖSSZES SZIMFÓNIAIÁK. STANISLAW SKROWACZEWSKI. Arte Nova 74321 85290 2
2. SMETANA: HAZÁM. CHARLES MACKERRAS. Supraphon SU 3465-2
3. PLEYEL: SZIMFÓNIAK. UWE GRODD. Naxos 8.554696

19. SZÁZADI HANGSZERES SZÓLÓ ÉS KAMARAZENE

1. BURGMÜLLER: KVARTETTEK. MANNHEIM QUARTET MDG 336 0993-2.
2. RIES: CSELLŐSZONÁTÁK. LARISCH & HILL. CPO 999 666
3. WEBER: KLARINÉTŐTÖSÖK. MORAGUES, PRAZAK QUARTET. Praga PRD 250 164

19-20. SZÁZADI OPERA

1. MASSENET: MANON. ALAGNA, GHEORGHIU; PAPPANO. EMI 5 57005 2
2. JANÁČEK: SÁRKA. URBANOVÁ; MACKERRAS. Supraphon 3485-2

3. MASSENET: THAÏS. FLEMING; ABEL. Decca 289 466 766-2

19-20. SZÁZADI VOKÁLIS MŰ

1. SCHMIDT: BUCH MIT SIEBEN SIEGELN. HARNONCOURT. Teldec 8573 81040-2.
2. SIBELIUS: KULLERVO. VÄNSKÄ. BIS CD 1215
3. VERDI: MESSE SOLENNE. CHAILLY. Decca 467 280-2

20. SZÁZADI HANGSZERES SZÓLÓ ÉS KAMARAZENE

1. BRITTEN: CSELLŐSZVITEK. MØRK. Virgin 5 45399-2
2. CRUMB: ZEITGEIST. Bridge 9105
3. HARTMANN: 1. VONÓSNÉGYES, BARTÓK, 4. VONÓSNÉGYES. ZEHETMAIR-QUARTETT. ECM 1727

20. SZÁZADI SZIMFONIKUS MŰ

1. ATTERBERG: 3. ÉS 6. SZIMFÓNIA. RASILAINEN. CPO 999 640-2
2. MESSIAEN: TURANGALILA SZIMFÓNIA. WIT. Naxos 8554 478-79
3. XENAKIS: ZENEKARI MŰVEK (VOL. 1). TAMAYO. Timpani 1C1057

19-20. SZÁZADI VERSENYMŰ

1. HARTMANN: CONCERTO FUNÈBRE. FAUST; POPPEN. ECM 465 779-2
2. SCHÖNBERG: VERSENYMŰVEK. UCHIDA, BOULEZ. Philips 468 033-2
3. SCSEDRLIN: CSELLŐVERSENY. YLÖNEN; MUSTONEN. Ondine 955-2

SZIMFONIKUS ÉS VERSENYMŰVEK – CD PREMIER

1. ENGLUND: THE GREAT WALL OF CHINA. 4. ÉS 5. SZIMFÓNIA. KLAS. Ondine ODE 961
2. PIERNÉ: CYDALISE ET LE CHEVREPIED. SHALLON. Timpani 1 C1059

3. TVEITT: PRILLAR, SOLGUD SZIMFÓNIA. RUUD. Bis CD 1027

OPERA – CD PREMIER

1. ALBENIZ: MERLIN. DE EUSEBEO. Decca 467 096-2
2. PROKOFJEV: SZEMJON KOTKO. GERGIEV. Philips 464 605-2
3. KAISER: CROESUS. JACOBS. Harmonia Mundi HMC 901714.16

ANALÓG FELVÉTEL ÚJRAKIADÁSA CD-N

1. LALO/RAVEL/ENESCU. SILVESTRI. Supraphon SU 3514-2
2. HANS HOTTER: THE EARLY EMI RECORDINGS. Testament 1199
3. SCHERCHEN: THE NIXA RECORDINGS. Tahra 413/416

FILMZENE

1. AURIC: NOTRE DAME DE PARIS, LOLA MONTEZ, FARANDOLE. Marco Polo 8225 070.
2. FRANKEL: THE BATTLE OF THE BULGE. CPO 999 696-2
3. COPLAND: CELLULOID COPLAND. Telarc CD-80583

ARCHÍV FELVÉTELEK

1. BRÜCKNER: 8. SZIMFÓNIA. BÖHM. TONHALLE ORCHESTRA, ZÜRICH. Palexa 0522
2. GRIEG: ZONGORAVERSENY (+ DEBUSSY MŰVEI). MICHELANGELI. BBC 4043-3
3. MAHLER: 7. SZIMFÓNIA. KUBELIK; BRSO. Audite 94.4767

TOVÁBBI KÜLÖNÖK AZ ALÁBBI KATEGÓRIÁKBAN: Legjobb fiatal előadóművész, Legjobb kortárs zeneszerző, Legjobb speciális lemezkiadvány, Életműdíj, Emile Berliner emlékdíj (legjobb zenei rendező, hangmérnök), Az év hangfelvétele.

ELŐFIZETÉS JÖVŐRE IS VÁLTOZATLAN ÁRON!

Azoknak a kedves előfizetőinknek figyelmébe ajánljuk a mellékelt csekkszelvényt, akik 2001 elején fizettek elő a Gramofonra, és így a mostani a negyedik szám, amit kézbesített számukra a postás. A magazin jövő évi négy száma nekik változatlan előfizetői áron, vagyis összesen 3000 forintos éves összegért jár. A Klasszikus és Jazz Kiadó célja mit sem változik: jövőre is legalább azt a színvonalat nyújtani, amit most tartanak a kezükben.

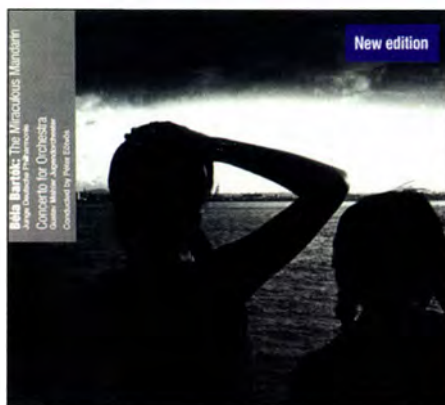
Reméljük, 2002-ben is személyesen találkozhatunk Önökkel klubjainkon, melyek időpontjáról és művészvendégéről előfizetőink jövőre is személyre szóló meghívóból értesülnek.

Minden kedves Olvasónknak áldott Ünnepeket és sikeres, boldog Újévet kívánunk!

A GRAMOFON KARÁCSONYI AJÁNDÉKA

Lapunk előző, őszi számában méltattuk Eötvös Péter két új lemezét, melyeken saját új műve, a zeroPoints mellett Bartók és Beethoven műveit vezényli. Eötvös Péter a Gramofon által alapított Magyar Klasszikus Díj ideai birtokosa. Az odaítélésben nem kis szerepe volt a világhírű, elsősorban Nyugat-Európában alkotó művész itthon

megjelenő lemezsorozatának is, melyből most, a téli szám mellékleteként Önök ingyenes ajándékként kapnak meg egyet.

A Gramofon karácsonyi számában található ajándék CD-mellékletet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és Eötvös Péter lemezeinek kiadója, a BMC Records támogatta.

EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREK:

**International Buda Stage, Kárpátia Étterem,
Muzsik, Világgazdaság, Bartók rádió**

SZAKMAI PARTNEREK:

**Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár; Távközlési Zenei Alapítvány;
Miskolci Szimfonikus Zenekar; BMG Ariola Hungary; EMI; Sony Music; Universal
Music; BMC Records; MusiCDome; Fonó Records; H&H '92; Varga István;
Gramy Records; Karsay és Tsa; Phoenix Hangstúdió; DELTACONcert;
Jakobi Koncert Kft.; Kiraly Music Network; Hollósy Zongoraterem Kft.**

KIEMELT TÁMOGATÓK:

antenna hungária

SIEMENS

• maláv

FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS BIZOTTSÁGA

GRAMOFON

KLASSZIKUS ÉS JAZZ

ALAPÍTÓK:

IVÁNYI MARGÓ, BŐSZE ÁDÁM,
RETKES ATTILA

IGAZGATÓ-FŐSZERKESZTŐ:

RETKES ATTILA

FELELŐ SZERKESZTŐ:

H. MAGYAR KORNÉL

ROVATSZERKESZTŐK:

ALBERT MÁRIA (ZENÉS SZÍNHÁZ)

H. MAGYAR KORNÉL

(CROSSOVER, VILÁGZENE)

RETKES ATTILA (KLASSZIKUS)

ZIPERNOVSZKY KORNÉL (JAZZ)

ZSOLDOS DÁVID (INTERNET)

CÉLREKERTŐ:

DECCA-UNIVERSAL PROMÓCIÓ

**A NÉVEL EL NEM LÁTOTT ÍRÁSOKÉRT
AZ EGYES ROVATSZERKESZTŐK
VÁLLALJÁK A FELELŐSSÉGET.**

A SZERKESZTŐTŐ CÍME:

1037 BUDAPEST,

SZÉPVÖLGYI ÚT 99.

TELEFON: 430-2872

FAX: 436-0101

E-MAIL:

INFO@GRAMOFON.HU

A GRAMOFON HONLAPJA:

HTTP://WWW.GRAMOFON.HU

KIADJA A KLASSZIKUS ÉS JAZZ LAP-,

KÖNYV- ÉS HANGLEMEZKIADÓ KFT.

1037 BUDAPEST,

SZÉPVÖLGYI ÚT 99.

LAPTERV, TIPOGRÁFIA

ÉS NYOMTATÁS:

Screen

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS:

QUART EXPRESS

MEGJELENIK ÉVSZAKONKÉNT.
ELŐFIZETHETŐ A KIADÓ CÍMÉN,
TELEFONON, FAXON, E-MAILBEN
VAGY SMS-BEN (06/20/934-1397).
AZ EGYÉVES ELŐFIZETÉS ÁRA
3000 FORINT.

A GRAMOFON BIZTOSAN MEGTALÁLJA

A KÖVETKEZŐ HELYEKEN

BUDAPESTEN

AMADEUS ZENESZALON

(V. SZENDE PÁL U.1.)

CD CENTRUM

(XII. BUDAPEST,

MAGYAR JAKOBINUSOK TERE 4.)

CONCERTO HANGLEMEZBOLT

(VII. BUDAPEST, DOB U. 33)

FONÓ BUDAI ZENEHÁZ

(XI. BUDAPEST, SZTREGOVA U. 3.)

KODÁLY ZOLTÁN ZENEMŰBOLT

(V. BUDAPEST, MŰZEUM KRT. 21.)

RÓZSAVÖLGYI ZENEMŰBOLT

(V. BUDAPEST, SZERVITA TÉR 5.)

VIDÉKEN

CORVINA MŰVÉSZETI KÖNYVESBOLT

(7621 PÉCS, SZÉCHENYI TÉR 8.)

FÓKUSZ KÖNYVÁRUHÁZAK

(4026 DEBRECEN, HUNYADI U. 8-10.

3530 MISKOLC, SZÉCHENYI U. 7.

6720 SZEGED, TISZA L. KRT. 34.

9021 GYŐR, ARANY J. U. 3.

2000 SZENTENDRE, FŐ TÉR 5.)

HUNGAROTON CLASSIC

DOMNÁNYI TANZI SIMONA
Középkori és reneszánsz zenék

Andrea Elbrich
Andrea Lory
Ingrid Kertesi
Janos Tóth
Zsolt Dereskei
Istvan Racz
Budapest Symphony Orchestra
János Kovács

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

psy
Charm of the Cimbalom
MÁRTA FÁBLÁN
plays Sózsef Soproni, István Láng, Péter Eötvös, György Kurtág
László Sárly, János Vajda, Dénes Legány, Sándor Szokolay

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

RAVENNA THE CITY OF MOSAICS
Liturgical Chants
SCHOLA HUNGARICA
LÁSZLÓ DOBSZAY, JANKA SZENDREI

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

LEÓ WEINER

CONCERTINO for Piano and Orchestra
DIVERTIMENTO No 2
BALLADE for Clarinet and Piano
PASTORALE, FANTASIA and FUGUE

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON 50
1951-2001

HUNGAROTON CLASSIC

KAMILLÓ LENDVAY

Four Orchestral Invocations
Concerto da Camera
Expressions for String Orchestra
The Harmony of Silence
Scenes cantata

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

Vivaldi L'OLIMPIADE
Maria Zempléni • Klára Takács • Kólos Kovács
Budapest Madrigal Choir • Hungarian State Orchestra
Ferenc Szekeres

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

FIFTY YEARS OF HUNGAROTON (1951-2001) CONDUCTORS

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

MIHÁLY MOSONYI MASS in A major
Jubilate Deo (Graduale)

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

FIFTY YEARS OF HUNGAROTON (1951-2001) PIANISTS

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

FIFTY YEARS OF HUNGAROTON (1951-2001) STRING PLAYERS

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

KATI SZVORÁK & MONARCHIA
Művészek Európa gyermekei
Children's Songs of Central Europe

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

FIFTY YEARS OF HUNGAROTON (1951-2001) SINGERS

HUNGAROTON CLASSIC

HUNGAROTON CLASSIC

Belz, mein Hejmele YIDDISH SONGS

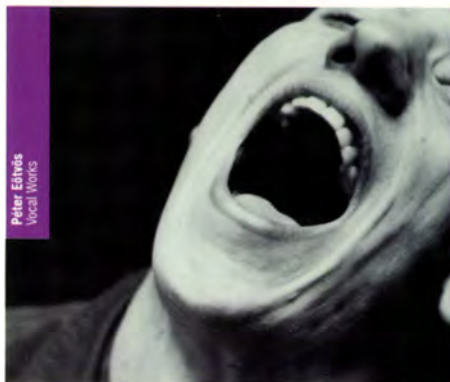
BALÁZS FENKEI AND HIS FRIENDS

HUNGAROTON CLASSIC

A BMC Records újdonságai

Peter Eötvös
Vocal Works

BMC CD 038

EÖTVÖS PÉTER – Vocal works (újra kiadás)
(Két monológ, Harakiri, Mese, Insetti Galanti, Tücsözkzene)

„...ez a jól kiegyensúlyozott lemez kiválóan alkalmas arra, hogy jobban megismerjük egy vezető komponista és karmester műveit“

Grant Chu Covell - La Folia, USA

Barnabás Dukay
Over the face of the deep

BMC CD 052

DUKAY BARNABÁS - Over the face of the deep
(A mélység színén)

„Az embereket, az állatokat és minden más élőlényt is titokzatos erők vezetnek itt a földön, olyan szélszerűek, fuvallatfélék, szellemek, nem tudni pontosan.“

Dukay Barnabás

Béla Szakcsi – Lajos Kathy Horváth
In one breath

IMPROVIZÁCIÓK MEGALÁB
DR. LACSI, HORVÁTH, TÖLVÖS
ÉS SZAKCSI

BMC CD 061

SZAKCSI LAKATOS BÉLA – KATHY HORVÁTH LAJOS

- In one breath Improvizációk Ligeti Györgynek, Kurtág Györgynek, Eötvös Péternek és Pierre Bouleznek ajánlva
„Szakcsi és Kathy Horváth kettősénél a gondolat nemcsak rögtön hallhatóvá válik, hanem visszahat önmagukra és hat egymásra is, ami csak ilyen magasfokú hangszeres virtuozitás és ötletgazdagság mellett lehetséges.“

Eötvös Péter

László Melis
Armenian Legend

BMC CD 062

MELIS LÁSZLÓ – Armenian legend (Örmény legenda)

„Melis László közismerten fogékony a különféle, térben-időben tőlünk távoli (vagy annak tetsző) kultúrák iránt. Számos eredeti dallamot, motívumot asszimilál, plasztikusan idomítva azokat saját, ismert zenei arcéléhez. A mű tehát – jellegét tekintve – bartóki magatartást képvisel.“

Olsvay Endre - Muzsika

A BMC Records lemezeket keresse az alábbi üzletekben: **BMC lemezbolt**, 1093 Bp. Lónyay u. 41. **CD Bár**, 1088 Bp. Krúdy Gyula u. 6. **CD Bár - Buda**, 1027 Bp. Kacska u. 22. **CD Box Kft.** 7400 Kaposvár, Fő u. 8. **Concerto Records**, 1074 Bp., Dob u. 33. **Fonó Budai Zeneház**, 1116 Bp., Sztregova u. 3. **Fotex Records - Virgin Megastore**, **Duna Plaza**, 1138 Bp. Váci út 138. **Fotex Records - 1. sz.bolt**, 1052 Bp. Szervita tér 2. **Írók Boltja**, 1061 Bp., Andrásy u. 45. **ko music ec**, 9700 Szombathely, Kossuth L. U. 8/3. **Líra és Lant Rt. Kodály Zeneműbolt**, 1053 Bp. Múzeum krt. 21. **Líra és Lant Rt. Rózsavölgyi**, 1052 Bp., Szervita tér 5. **Ludwig Múzeum Könyvesbolt**, **Balassi Kiadó Kft.**, 1014 Bp. Budavári palota A ép. **MCD Amadeus Zene Szalon**, 1051 Bp. Szende Pál u. 1. **MCD Zeneáruház**, 1066 Bp. Jókai u. 40. **MCD Zene Szalon**, 1051 Bp. Vörösmarty tér 1. **Martineum Kft. Antikvár Könyvesbolt**, 9700 Szombathely, Fő tér 35. **Millenáris - Medúza Kft.**, 1024 Bp., Lövház u. 37-39. **Művész Mozi könyvesbolt**, 1066 Bp., Teréz krt. 30. **Ticket Express**, 1061 Bp., Andrásy u. 18. **Új Színház Könyvesbolt**, 1061. Bp. Paulay Ede u. 35. **Unicus Antikvárium**, 9400 Sopron, Szt. György u. 14. **Violin 2001 Bt. - Célpont Üzletház**, 8800 Nagykanizsa, Zrínyi M. u. 15. **Vince Kiadó Műcsamok Könyvesbolt**, 1146 Bp., Dózsa GY. u. 37. **Zeneakadémia**, 1061 Bp. Liszt Ferenc tér 8.